

Evaluatie DIV

Rijden onder invloed van drugs deel 2: onderzoek naar de werkprocessen en speekseltester, condities rondom opslag en transport van bloed en informatieopslag

Mei 2019

Manja Abraham

mabraham@dsp-groep.nl

06-47214030

Oberon Nauta

onauta@dsp-groep.nl

06-41464480

Marga van Aalst

mvanaalst@dsp-groep.nl

06-15081010

Dit onderzoek is uitgevoerd door DSP-groep, in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie en Veiligheid.

© 2019, WODC, ministerie van Justitie en Veiligheid, auteursrechten voorbehouden.

Inhoud

Voorwoord	6
Lijst met afkortingen	7
0 Samenvatting	8
0.1 Aanleiding onderzoek	8
0.2 Probleemstelling	8
0.3 Aanpak onderzoek	9
0.4 Proces van testen op drugs in het verkeer	9
0.5 Eisen voor opslag en transport van bloed	16
0.6 Benodigde informatie voor evaluatie van de wet	16
0.7 Conclusies	18
0.8 Vervolg	19
1 Inleiding	20
1.1 Aanleiding onderzoek	20
1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen	21
1.3 Methoden van onderzoek en kanttekeningen	23
1.4 Kanttekeningen	26
1.5 Leeswijzer	27
DEEL I 29	
PROCES VAN TESTEN OP DRUGS IN VERKEER	29
2 Procesbeschrijving	30
2.1 Belangrijkste aanpassingen WWV 1994	30
2.2 Werkprocedure aanpak rijden onder invloed van drugs	32
2.3 Werkprocedure per stap	34
3 Politie	38
3.1 Vooraf: implementatie	38
3.2 Vermoeden rijden onder invloed van drugs	39
3.3 Speekseltester	41

3.4	PMT	44
3.5	Bloedafname & analyse	45
3.6	Informeren verdachte	48
3.7	Verdieping eerste resultaten op basis van politieregistraties	51
3.8	Overall oordeel politiemedewerkers	55
3.9	Resumé	56
4	NFI (& andere geaccrediteerde laboratoria)	58
4.1	Vooraf: implementatie en aangepaste procedure	58
4.2	Ontvangst en aanvraag bloedonderzoek	60
4.3	Bloedanalyse en rapportage	62
4.4	Tegenonderzoek	64
4.5	Overall oordeel NFI	65
4.6	Resumé	66
5	OM	67
5.1	Vooraf: implementatie	67
5.2	Vervolging	68
5.3	Verdieping eerste resultaten op basis van OM-registraties	70
5.4	Overall oordeel OM	72
5.5	Resumé	73
DEEL II 74		
VOORWAARDEN OPSLAG EN TRANSPORT VAN BLOED		74
6	Opslag en transport van bloed	75
6.1	Inleiding	75
6.2	Wat schrijft de wet voor	75
6.3	Kennis over stabiliteit en verval	77
6.4	Mogelijke implicaties voor opslag en transport	79
6.5	Resumé	82
DEEL III		83
BENODIGDE GEGEVENS WETSEVALUATIE		83
7	Benodigde gegevens wetsevaluatie	84
7.1	Aanpak	84

7.2	Te meten veranderingen en beschikbaarheid informatie	85
7.3	Conclusie	93
8	Conclusies	95
8.1	Proces van testen op drugs in het verkeer	95
8.2	Eisen voor opslag en transport van bloed	102
8.3	Benodigde informatie voor evaluatie van de wet	102
8.4	Conclusies	104
8.5	Vervolg	105
Bijlagen		
	Bijlage 1 Begeleidingscommissie	106
	Bijlage 2 Enquête Rijden Onder Invloed	107
	Bijlage 3 Stabiliteiten van drugs in bloed – Touw et al. (2017) UMCG	126

Voorwoord

Dit rapport had niet voltooid kunnen worden zonder de hulp van velen. In de eerste plaats komt de nationale politie veel dank toe. Zij gaf uitvoerige informatie en was behulpzaam bij het verder uitvoeren van het onderzoek. Ze leverde de contactgegevens van taakaccenthouders verkeer en trainers DIV/WMG die via een enquête konden worden bevraagd. Ook verstreekte zij registratieoverzichten en gaven verder inzicht in de dossiers over rijden onder invloed. Ook het NFI komt dank toe. Zij gaf uitvoerige informatie en stelde ten behoeve van het onderzoek een extract van haar registratiesysteem beschikbaar. Onze erkentelijkheid komt ook het OM toe dat behulpzaam was door het leveren van informatie en overzichten van het aantal afdoeningen in het kader van drugs. Onmisbaar voor het eindresultaat zijn alle personen die hebben meegedaan aan de enquête en de interviews. Zij deelden openlijk en constructief hun ervaringen. Wij zijn hen daarvoor zeer erkentelijk.

Tot slot willen we onze waardering uitspreken voor het werk van de leden van de begeleidingscommissie. Hun deskundige en constructieve adviezen hebben de kwaliteit van het eindresultaat geborgd.

Het projectteam van DSP-groep,
Manja Abraham
Oberon Nauta

Lijst met afkortingen

AMVB	Algemene Maatregel van Bestuur
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
BPZ	Basis politiezorg
BVH	Basisvoorziening handhaving
BVI	Basisvoorziening Informatie
CBR	Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen
CJIB	Centraal Justitieel Incasso Bureau
CVOM	Centrale Voorziening Openbaar Ministerie
DIV	Drugs in het verkeer
DRUID	Driving under the Influence of Drugs, Alcohol and Medicines
HOvJ	Hulp Officier van Justitie
MK	Maatschappelijke Klasse
NFI	Nederlands Forensisch Instituut
OM	Openbaar Ministerie
PAG	Parket-Generaal van het Openbaar Ministerie
PMT	Psychomotorische test
PROMIS	Justitiële database
RMRG	Regeling maatregelen rijvaardigheid en geschiktheid
SWOV	Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid
TBA	Team Buitengerechtelijke Afhandeling
UMCG	Universitair Medisch Centrum Groningen
JenV	Ministerie van Justitie en Veiligheid
WMG	Wet middelenonderzoek bij geweldplegers
WODC	Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum
WW1994	Wegenverkeerswet 1994

0 Samenvatting

0.1 Aanleiding onderzoek

Per 1 juli 2017 is artikel 8 van de Wegenverkeerswet uitgebreid met lid 5 om het rijden onder invloed van drugs beter aan te pakken. Dit kan bijdragen aan het vergroten van de verkeersveiligheid. De wetswijziging voorziet onder andere in een instrumentarium waarmee politie en justitie het gebruik van drugs eenvoudiger kunnen vaststellen. Daarmee is de politie bevoegd om verkeersdeelnemers te testen op drugsgebruik door middel van een speekseltester en door onderzoek van de psychomotorische functies en oog- en spraakfuncties (middels een psychomotorische test oftewel PMT).¹ Bij een positieve uitslag op de speekseltester of PMT volgt een bloedonderzoek. Als op basis van het bloedonderzoek de concentratie drugs boven de bij AMvB vastgestelde grenswaarde blijkt te liggen of bij gecombineerd gebruik van drugs of van één of meer drugs en alcohol boven de daarvoor vastgestelde grenswaarde uitkomt, is er sprake van een strafbaar feit.

Bij de behandeling van het voorstel voor de wetswijziging in de Tweede Kamer hebben diverse partijen gevraagd om een evaluatie van de nieuwe wet. In antwoord daarop heeft de minister van Veiligheid en Justitie toegezegd de wet vijf jaar na de wetswijziging te evalueren (Handelingen Tweede Kamer, 32859, nr. 28, p. 20). Met oog op deze evaluatie heeft in 2015 en 2016 een onderzoek plaatsgevonden om de stand van zaken te beschrijven vóór de inwerkingtreding van de wet en de inzet van de speekseltester (Abraham en Nauta, 2017, DSP-groep). Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) heeft op aanvraag van het Directoraat-Generaal Politie (DGPol) en het Directoraat-Generaal Rechtspleging en Rechtshandhaving (DGRR) DSP-groep opdracht gegeven tot het uitvoeren van een onderzoek naar de situatie ná de inwerkingtreding van de wetswijziging. Daarnaast dient dit onderzoek zicht te geven op de vereisten voor opslag en transport van bloedmonsters en dient te worden ingegaan op benodigde dataverzameling met het oog op de verplichte evaluatie vijf jaar na inwerkingtreding van de wet.

0.2 Probleemstelling

Het onderzoek kent de volgende drieledige probleemstelling (hoofdvragen) die vervolgens zijn uitgewerkt in onderzoeksvragen:²

¹ In de wet wordt gesproken van onderzoek van de psychomotorische functies en oog- en spraakfuncties. In het rapport houden we de naam aan voor de inmiddels gestandaardiseerde test die daarvoor wordt gebruikt: de psychomotorische test ofwel PMT.

² De probleemstelling en onderzoeksvragen zijn voorafgaand aan het onderzoek geformuleerd door het WODC in samenspraak met de aanvragers van het onderzoek (DGRR en DGPol).

- A. Hoe verloopt het proces van het testen op drugs in het verkeer?
- B. Welke eisen dienen aan opslag en transport van bloed, afgenomen in het kader van een drugstest, te worden gesteld opdat de afbraak in de hoeveelheden stoffen er niet toe leidt dat de uitslag onterecht beneden de grenswaarden van de geteste drugs komen te liggen?
- C. Welke informatie is voor de evaluatie van de wet over vijf jaar nodig en wordt deze informatie in de huidige praktijk verzameld en opgeslagen?

0.3 Aanpak onderzoek

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, zijn verschillende methoden van onderzoek ingezet: literatuur en dossieronderzoek, interviews met ketenpartners en externe experts, een enquête onder politiemedewerkers, registratieanalyses van politie, Nederlands Forensisch Instituut (NFI) en openbaar ministerie (OM) en dossieronderzoek binnen het bedrijfsprocessysteem van de politie. Hieronder beschrijven we de bevindingen aan de hand van de onderzoeksvragen en trekken we de conclusies van het onderzoek.

Bij lezing van de bevindingen is het van belang te benadrukken dat de implementatie van het nieuwe te evalueren werkproces op het moment van onderzoek nog gaande is. Daarbij heeft een tijdelijke aanpassing van het werkproces plaatsgevonden. Dit heeft geleid tot uitstel van een deel van het veldwerk. Het veldwerk heeft zodoende plaats gevonden vanaf het najaar van 2017 tot en met eind 2018.

Vanwege de nog lopende implementatie op het moment van onderzoek is sprake van een momentopname. Bovendien kunnen resultaten op het moment van publicatie van het rapport deels achterhaald zijn. Ook na 1 januari 2019 - buiten de scope van dit onderzoek - is een aantal wijzigingen in het werkproces voorzien (opslag en transport van bloed door politie, rol van het NFI en werkprocessen andere laboratoria).

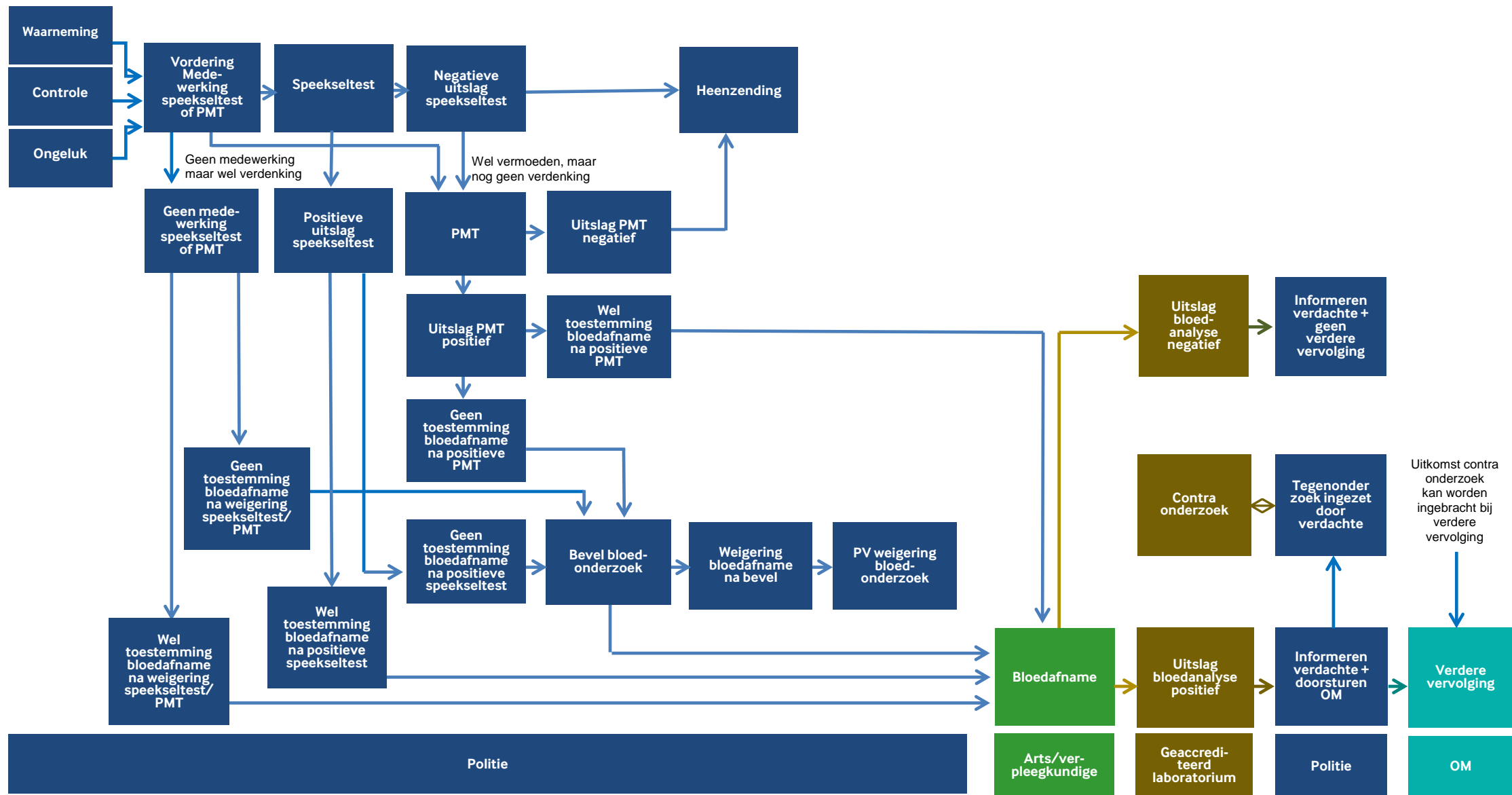
0.4 Proces van testen op drugs in het verkeer

De hoofdvraag *hoe verloopt het proces van het testen op drugs in het verkeer* beantwoorden we aan de hand van onderstaande onderzoeksvragen.

- 🕒 *Lopen alle stappen in het proces zoals ze onder de nieuwe wet geacht worden te verlopen bij de testen (speekseltest en PMT) door de politie, bij het bloedonderzoek en het tegenonderzoek?*

De wetwijziging van artikel 8 WW 1994 ziet op een aantal onderwerpen. De belangrijkste zijn de introductie van grenswaarden waarboven het gebruik van negen aangewezen drugs in het verkeer strafbaar is gesteld, de grondslag voor het gebruik van de speekseltester en PMT en de beschrijving van het proces van vermoeden tot bewijsmiddel. De aangewezen drugs zijn: amfetamine, methamfetamine, MDMA, MDEA, MDA, THC (cannabis), cocaïne, heroïne/morfine en GHB. De wetwijziging is verder uitgewerkt en geconcretiseerd in bijbehorende Besluit en Regeling alcohol, drugs en geneesmiddelen in het verkeer.

Figuur 0.1: schematische vereenvoudigde weergave van de opsporing en vervolging van drugsgebruik in het verkeer

Het proces kent verschillende stappen. Het is een ketenproces waarin politie, NFI/laboratoria en het OM elk hun rol kennen in de handhaving, opsporing en vervolging. De verschillende stappen voor het testen op drugs in het verkeer staan weergegeven in voorgaand figuur. (In dit onderzoek blijft het bestuursrechtelijke traject van de aanpak van drugs in het verkeer buiten beschouwing.)

Op dit moment voldoet het verloop van de werkprocessen op hoofdlijnen aan datgene wat onder de nieuwe wet geacht wordt. Wel is er een aantal onderdelen waarbij dat (nog) niet het geval is. We bespreken de afzonderlijke onderdelen hieronder aan de hand van onderzoeksvragen. Merk daarbij op dat op onderdelen nog steeds doorontwikkeling en nadere uitwerking plaatsvindt, waardoor er nog geen sprake is van een uitgekristalliseerde situatie.

Speekseltester

🌀 *Voeren de betrokken actoren de stappen uit zoals afgesproken? Wat loopt goed en minder goed?*

Op het moment van onderzoek (2018) voldoet het verloop van het werkproces ten aanzien van de speekseltester op hoofdlijnen aan datgene wat afgesproken is: de politie zet speekseltesten in om aanwijzingen voor drugsgebruik in het verkeer te verkrijgen, zowel bij een vermoeden op rijden onder invloed, maar ook zonder dat er een vermoeden is. Dit is conform de wet, hoewel de werkinstructie niet aanstuurt op dat laatste (inzet zonder vermoeden).

Nog niet alle betrokken medewerkers van de politie maken gebruik van de speekseltesters: de nieuwe werkwijze is nog niet in alle eenheden geïmplementeerd en ook de prioriteit die wordt gegeven aan drugs in het verkeer verschilt per regio/team. Verder is er een tijdelijke aanpassing van het werkproces geweest waarbij alleen bij zware verkeersongevallen en (aantoonbare) drugszaken is overgegaan tot het inzetten van de speekseltester en aanvraag voor bloedanalyse. Deze tijdelijke aanpassing is gedaan omdat het NFI het aantal gevraagde bloedanalyses op dat moment niet aankon (zie ook bloedanalyse).

Het merendeel van de betrokken politiemedewerkers heeft echter ervaring opgedaan met het nieuwe werkproces. Deze politiemedewerkers zijn doorgaans content met de speekseltester. Het is een eenvoudig instrument om een vermoeden van drugsgebruik te kunnen vaststellen. Wel zijn nog enkele praktische verbeterpunten genoemd, met name ten aanzien van het gebruikersgemak, de snelheid en de bewaarcondities van de tester.

🌀 *Hoeveel personen hebben op vordering van de politie speeksel afgestaan door middel van een speekseltester?*

Op basis van dit onderzoek is geen helder beeld verkregen van het aantal personen dat speeksel heeft afgestaan of het aantal ingezette speekseltesters. Wel is er inzicht in het aantal politieregistraties van Rijden onder invloed van drugs/medicijnen (D20), dat in 2018 bijna 6.000 bedraagt. Dit aantal kan worden gezien als een ruwe benadering (en ondergrens) voor het aantal ingezette speekseltesters en PMT's.

③ *Wat was de concrete aanleiding van de verdenking van mogelijk drugsgebruik?*

Vermoedens van rijden onder invloed van drugs worden vooral verkregen door afwijkend rijgedrag bij dynamische controles, afwijkend gedrag van de bestuurder, en druggerelateerde voorwerpen en geur in de auto. Daarnaast wordt ook aan de hand van uitslagen van de speekseltester en PMT een vermoeden vastgesteld (en direct bevestigd).

③ *Hoe vaak weigerde de verdachte de speekseltest?*

De meeste verdachten werken zonder problemen mee waar een bevel is gegeven mee te werken aan een speekseltest. In de enquête geven politiemedewerkers aan dat 5% van de verdachten de speekseltest weigerden.

③ *Hoe vaak lukte de speekselafname door de politie niet en wat waren de redenen hiervan?*

Op basis van dit onderzoek valt geen uitspraak te doen over het aantal mislukte speekseltesten. Mislukken gebeurt volgens respondenten een enkele keer en kan gebeuren door met name problemen met het aflezen van de resultaten of bij een droge mond van de verdachte waardoor er beperkt speeksel beschikbaar is voor een test. Na een mislukte speekseltest kan alsnog een PMT worden afgenomen.

③ *Welke uitkomsten heeft de speekseltester opgeleverd?*

Op basis van dit onderzoek kan een benadering worden geven van het aantal positieve speekseltesten, maar niet over het aantal negatieve uitslagen. Uit politieregistraties valt te becijferen hoe vaak aan een registratie een positieve uitslag van een speekseltester ten grondslag lag. Dit zijn, in 2018, naar schatting op basis van beperkt dossieronderzoek circa 5.400 testen met positieve uitslag (betrouwbaarheidsmarges in acht genomen).³

PMT

③ *Voeren de betrokken actoren de stappen uit zoals afgesproken? Wat loopt goed en minder goed?*

Naast de speekseltester kan de politie ook door middel van een PMT een vermoeden van het gebruik van drugs vaststellen. In de praktijk zetten politiemedewerkers de PMT in om een vermoeden op drugsgebruik te bevestigen, wanneer de speekseltester geen drugsgebruik aanwijst (negatieve uitslag of door mislukte test), er geen speekseltester beschikbaar is of als er een (andere) voorkeur is van de opsporingsambtenaar om een PMT in te zetten. Dit is conform afspraak en wet. Daarnaast zet de politie ook losse elementen van de PMT in (ook aangeduid als PMT-kenmerken), om een eerste indicatie te krijgen of bijvoorbeeld een speekseltester moet worden ingezet.

Politiemedewerkers geven in interviews en in de enquête aan dat de PMT een extra administratieve slag vraagt en hebben het idee dat de test subjectief is (dit ondanks dat de PMT bij goed gebruik een gevalideerd instrument is). De respondenten geven aan de losse PMT-kenmerken bruikbaar te achten om een snelle

³ Uitgaande van een 95% betrouwbaarheidsinterval en het aantal dossiers waarin de uitslag van bloedonderzoek bekend is (73), ligt het daadwerkelijke aantal naar schatting tussen de 4.670 en 6.130.

eerste indruk te krijgen van mogelijk drugsgebruik. De term PMT wordt door politiemedewerkers zowel gebruikt voor de (complete) gevalideerde test als de losse PMT-kenmerken.

- ③ *Hoe vaak heeft de politie de psychomotorische en de oog- en spraakfuncties onderzocht omdat er een vermoeden was van drugsgebruik?*

Op basis van dit onderzoek valt geen uitspraak te doen over het aantal ingezette PMT's. Wel blijkt uit de enquête onder politiemedewerkers dat de PMT aanzienlijk minder vaak wordt ingezet dan de speekseltester om het vermoeden op drugsgebruik vast te stellen.

- ③ *Waarop was het vermoeden gebaseerd?*

Vermoedens van rijden onder invloed van drugs waarbij een PMT wordt ingezet, wijken niet af van die van gevallen waarbij een speekseltest wordt ingezet. Vermoedens worden vooral verkregen door afwijkend rijgedrag bij dynamische controles, afwijkend gedrag van de bestuurder, en druggerelateerde voorwerpen en geur in de auto.

- ③ *Hoe vaak is naast de PMT tevens de speekseltester gebruikt?*

Het gebruik van zowel de PMT als de speekseltester komt vrijwel niet voor. Er is in de enquête door één respondent aangegeven dat eerst een speekseltest is ingezet en vervolgens, na het mislukken daarvan, de PMT. Wel komt volgens respondenten de combinatie voor dat eerst enkele losse PMT-kenmerken worden afgelopen, om vervolgens een speekseltest af te nemen.

Bloedafname

- ③ *Voeren de betrokken actoren de stappen uit zoals afgesproken? Wat loopt goed en minder goed?*

Bij een vermoeden van drugsgebruik vraagt of beveelt de politie medewerking aan een bloedproef. Binnen 90 minuten dient bloed te zijn afgenomen. Het overbrengen van verdachten naar het bureau en het afnemen van bloed verloopt over het algemeen zonder problemen en als bedoeld, met uitzondering van het behalen van de 90 minuten-termijn (zie hieronder). De bloedafname gebeurde altijd door artsen. De wet faciliteert ook de mogelijkheid bloed door verpleegkundigen te laten afnemen. Dit gebeurt in de praktijk (nog) niet.

- ③ *Hoe vaak is op verzoek van de politie afgenomen bloed voor onderzoek op drugsgebruik aan het NFI gestuurd?*

Er zijn verschillende bronnen waarmee het aantal aanvragen kan worden becijferd en die hetzelfde beeld schetsen. Volgens NFI cijfers zijn in 2018 circa 5.000 bloedonderzoeken gedaan op aanvraag van de politie. Op basis van dossieronderzoek van politieregistraties is in dit jaar naar schatting 5.000 keer bloed afgenomen voor onderzoek op drugsgebruik en aan het NFI gestuurd (betrouwbaarheidsmarges in acht genomen).

🕒 *Hoe vaak is het bloed wel/niet afgenomen binnen de wettelijk gestelde termijn?*

In de meeste gevallen zijn de artsen binnen 90 minuten aanwezig en in staat het bloed af te nemen (85% volgens de enquête onder politiemedewerkers). Deze termijn wordt met name bij lange aanrijtiden van artsen niet gehaald. Bij het OM is er onduidelijkheid over in hoeverre de 90 minuten-termijn een fatale termijn is en vrijspraak zou moeten volgen bij het overtreden van deze termijn.

Bloedonderzoek

🕒 *Voeren de betrokken actoren de stappen uit zoals afgesproken? Wat loopt goed en minder goed?*

Het NFI of een ander geaccrediteerd laboratorium voert bloedonderzoek uit om vast te stellen in welke mate de aangewezen drugs in het bloed aanwezig zijn. Dit gebeurt zoals voorgeschreven door de wet. Aanvankelijk was de bedoeling dat het NFI als enige laboratorium bloedonderzoek uitvoerde. Het aantal bloedaanvragen bleek echter groter dan verwacht. Dit leverde eind 2017 en begin 2018 capaciteitsproblemen op: het NFI kon het aantal bloedonderzoek-aanvragen niet aan en dit leidde tot achterstanden. Om dit probleem het hoofd te bieden is tijdelijk met de politie afgesproken terughoudend te zijn met de inzet van speekseltesters en het aanvragen van bloedonderzoek, en is extra capaciteit gezocht bij externe laboratoria. De wet bood mogelijkheden tot het uitzetten van bloedonderzoek bij externe laboratoria, mits deze voldoen aan de gestelde kwaliteitseisen en werkwijzen. Hierop is een aanbesteding in gang gezet en heeft een selectie van laboratoria plaatsgevonden. Vanaf april 2018 voert naast het NFI ook een Duits laboratorium bloedonderzoek uit. Het werkproces is hierop aangepast: het NFI stuurt een selectie van enkelvoudige bloedonderzoeken (onderzoek naar één drug) door naar het Duitse laboratorium dat bloedonderzoeken uitvoert.

De wet stelt verder dat het laboratorium binnen 14 dagen onderzoek moet verrichten. In het begin werd deze termijn als gevolg van capaciteitsproblemen bij het NFI niet gehaald. Eind 2018 verloopt dit beter door meer inzet van laboratorium-capaciteit, maar nog steeds blijkt het lastig de termijn te behalen bij uitgebreid onderzoek (naar twee of meer drugs).

🕒 *Op welke manier is het bloedmonster in het bloedblok naar het NFI gestuurd*

Bloedmonsters worden anno 2018 niet gekoeld in bloedblokken naar het NFI gestuurd. Eventueel transport van bloedblokken van het NFI naar het laboratorium in Duitsland verloopt op droogijs.

De bloedmonsters zijn vergezeld van aanvraagformulieren van de politie. In sommige gevallen zijn aanvragen onvolledig, waardoor NFI extra werk moet doen of vraagt om aanvulling. Dit kost tijd en capaciteit. (Voor een verdere uitwerking en de eisen die dienen te worden gesteld aan de opslag en transport van bloedmonsters verwijzen we naar paragraaf 0.5).

- 🕒 *Welke waarden heeft het bloedonderzoek opgeleverd? Welke drugs (of combinaties van drugs, of van drugs en alcohol) waren in het spel?*

De uitkomsten van de aangevraagde bloedonderzoeken zijn merendeels positief. Om te bepalen in hoeverre de uitkomsten van het bloedonderzoek positief zijn, zijn verschillende bronnen geraadpleegd. Op basis van onderzoek van politiedossiers lijkt dit het geval in 74% (betrouwbaarheidsmarges in acht genomen⁴). Dat betekent dat van (minimaal) één van de aangewezen drugs meer dan de volgens de grenswaarde toegestane concentratie in het bloedmonster is aangetroffen. Het NFI schat dat circa 90% van de bloedonderzoeken resulteert in een positieve uitkomst.

Op basis van dit onderzoek kan geen overzicht worden gegeven van de waarden die het bloedonderzoek oplevert. Aan de hand van OM-gegevens krijgen we een indruk van welke drugs in het spel zijn. In ruim de helft van de afgedane zaken (2018) bleek sprake te zijn van enkelvoudig drugsgebruik, in de andere helft was er sprake van combinatiegebruik. De combinatie van meerdere soorten drugs kwam vaker voor dan de combinatie van drugs met alcohol (5:1). De meest aangetroffen stoffen zijn: THC, amfetamines en cocaïne.

- 🕒 *Stemden de uitkomsten van het bloedonderzoek overeen met die van de speekseltester?*

Eerder concludeerden we dat de uitkomsten van de aangevraagde bloedonderzoeken merendeels positief zijn (90% naar schatting van het NFI; 74% op basis van onderzoek van politiedossiers, betrouwbaarheidsmarges in acht genomen). Dat impliceert dat in die gevallen de uitkomsten van de speekseltesters of de PMT die aan de bloedafname vooraf gingen, overeenkwamen met de uitkomsten van het bloedonderzoek. Merk op dat er verval optreedt tussen het moment van toepassing van de speekseltester of PMT en bloedafname en het moment van bloedonderzoek (zie paragraaf 0.5), dat een eventuele discrepantie van de uitkomsten mede kan verklaren.

Tegenonderzoek

- 🕒 *Voeren de betrokken actoren de stappen uit zoals afgesproken? Wat loopt goed en minder goed?*

De verdachte heeft volgens de wet recht op tegenonderzoek. In de beginfase van de implementatie verzuimde de politie soms het recht op tegenonderzoek te melden. Dit gebeurt nu wel en wordt ook vastgelegd in het proces verbaal en in de brief van de politie waarin de verdachte de uitslag van zijn/haar drugsonderzoek krijgt. Het laboratorium dat het eerste onderzoek verricht, stuurt de extra bloedbuis naar het laboratorium naar keuze van de verdachte alwaar tegenonderzoek wordt verricht, conform afspraak.

⁴ Uitgaande van een 95% betrouwbaarheidsinterval en het aantal dossiers waarin de uitslag van bloedonderzoek bekend is (73), ligt het daadwerkelijke percentage naar schatting tussen de 64% en 84%.

- ⦿ *Hoe vaak is tegenonderzoek uitgevoerd? Wat was de uitkomst daarvan? Stemde die overeen met de uitkomst van het NFI-onderzoek?*

Er is nog weinig gebruik gemaakt van het recht op tegenonderzoek. Naar schatting van het NFI is in 2018 circa 15 keer tegenonderzoek aangevraagd. Aangezien de verdachte eigenaar is van de uitkomsten van tegenonderzoek en niet verplicht is de uitkomsten te delen, zijn uitkomsten onbekend (ook bij o.a. het OM).

0.5 Eisen voor opslag en transport van bloed

De hoofdvraag *welke eisen dienen aan opslag en transport van bloed, afgenomen in het kader van een drugstest, te worden gesteld opdat de afbraak in de hoeveelheden stoffen er niet toe leidt dat de uitslag onterecht beneden de grenswaarden van de bovengenoemde stoffen komt te liggen*, beantwoorden we aan de hand van onderstaande onderzoeksvragen.

- ⦿ *Wat is de invloed van externe omstandigheden op de kwaliteit van het bloedmonster?*

De kwaliteit van het bloedmonster wordt bepaald door de stabiliteit: de mate waarin concentraties van drugs in bloed aanwezig blijven en niet worden afgebroken (vervallen) in andere stoffen. Voor het aantonen van concentraties boven de gestelde grenswaarden is immers een bepaalde hoeveelheid drug nodig. De meest bepalende factor voor stabiliteit is temperatuur, in dit geval tijdens de opslag en transport van bloedmonsters door de politie. (Op het laboratorium aangekomen wordt het bloedmonster ingevroren (< -20 C)). De juiste vereisten voor de opslag en transport van afgenomen bloedbuizen dienen te worden gebaseerd op de meest instabiele drug. Cocaine en THC bij een lage concentratie zijn in dat geval de meest instabiele drugs met maximaal 1 dag stabiliteit, wat betekent dat de concentratie van de drug in 1 dag met maximaal 15% vermindert in bloedbuizen bij kamertemperatuur. Deze termijn is langer bij gekoelde opslag en transport.

Op basis van de huidige kennis kan worden gesteld dat het bloedmonster zo spoedig mogelijk na afname (inclusief contramonster) gekoeld in de koelkast of bevroren dient te worden bewaard en getransporteerd. Er is echter geen consensus over de bewaar- en transporttemperatuur. Er is geen specifieke data beschikbaar waarbij de stabiliteit van de drugs bij de verschillende mogelijke bewaarcondities gevalideerd is. Om sluitende uitspraken te doen is verder onderzoek nodig.

Eind 2018 heeft de politie voorzieningen getroffen om bloed op de bureaus na afname bevroren te gaan bewaren en gekoeld te laten vervoeren (en wel vanaf voorjaar 2019).

0.6 Benodigde informatie voor evaluatie van de wet

De hoofdvraag *welke informatie is voor de evaluatie van de wet over vijf jaar nodig en wordt deze informatie in de huidige praktijk verzameld en opgeslagen* beantwoorden we aan de hand van onderstaande onderzoeksvragen.

- ⦿ Welke gegevens zijn nodig in verband met de evaluatie van de wet over vijf jaar? Worden deze gegevens verzameld? Worden deze gegevens opgeslagen? Hoe lang worden deze gegevens bewaard?

Binnen de evaluatie van de wet over vijf jaar dient vastgesteld te worden welke veranderingen optreden na de implementatie van de nieuwe wet. Op basis van een beleidslogica (zie paragraaf 0.1; Abraham en Nauta, 2017) zijn de mogelijk verwachte veranderingen aangewezen voor de verschillende onderdelen van de wet. Voor deze mogelijk te verwachten veranderingen is nagegaan welke gegevens beschikbaar zijn. De uitkomsten zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 0.1. Samenvatting registraties per verandering na wetswijziging, geordend naar beschikbaarheid en bewaartermijn

Verandering na wetswijziging	Bron	Score beschikbaarheid ⁵	Score bewaartermijn ⁶
(Vaker) een <u>bloedafname</u> i.v.m. verdenking overtreden verbod gebruik drugs in verkeer	Overzicht registraties NFI/laboratoria en dossieronderzoek politie	+	+
Vaker <u>boete</u> als gevolg van rijden onder invloed van drugs (art 8 lid 5)	Registraties OM	+	+
Vaker <u>vervolg</u> ing als gevolg van het rijden onder invloed van drugs (art 8 lid 5)	Registraties OM	+	+
Vaker <u>strafoplegging</u> door rechter vanwege overtreden verbod drugsgebruik in verkeer (art 8 lid 5)	Registraties OM	+	+
Vaker opdracht voor <u>tegenonderzoek</u>	Dossieronderzoek NFI/laboratoria	+/-	+
Vaker <u>proces verbaal</u> vanwege verdenking gebruik drugs in het verkeer	Registraties politie i.c.m. dossieronderzoek politie	+/-	+
(Vaker) positieve uitkomst van deze <u>bloedafname</u>	Registraties NFI/laboratoria, dossieronderzoek NFI/laboratoria	+/-	-
(Vaker) positieve uitkomst van deze <u>speekseltest</u>	Dossieronderzoek politie en dossieronderzoek NFI/laboratoria	+/-	-
(Vaker) positieve uitkomst van deze <u>psychomotorisch test</u>	Dossieronderzoek politie en dossieronderzoek NFI/laboratoria	+/-	-
(Vaker) inzet <u>speekseltest</u> i.v.m. verdenking overtreden verbod gebruik drugs in verkeer	-	-	n.v.t.
(Vaker) inzet <u>psychomotorisch test</u> i.v.m. verdenking overtreden verbod gebruik drugs in	-	-	n.v.t.

⁵ + Gevraagde informatie is beschikbaar en 'eenvoudig' te leveren; +/- Gevraagde informatie is beschikbaar maar niet volledig. Er is bijvoorbeeld sprake van een te korte bewaartermijn (niet alle informatie wordt vijf jaar of langer bewaard), een mogelijke vertekening omdat niet alle gevraagde zaken sluitend kunnen worden geselecteerd, en/of er is sprake van schatting omdat met een steekproef moet worden gewerkt; - Gevraagde informatie is niet beschikbaar.

⁶ + Gevraagde informatie heeft een bewaartermijn van 5 jaar of langer; - Gevraagde informatie heeft een bewaartermijn korter dan 5 jaar.

Verandering na wetwijziging	Bron	Score beschikbaarheid ⁵	Score bewaartermijn ⁶
verkeer			
Betere <u>beoordeling</u> opsporingsambtenaar over gemak en betrouwbaarheid opsporen	-	-	n.v.t.

- *Is op basis van deze informatie een evaluatie van de wet over vijf jaren haalbaar? Zo niet, wat is nodig zodat de evaluatie wel mogelijk is?*

Als een evaluatie dient te worden uitgevoerd op die onderdelen van de wet die zijn vastgesteld in de eerder opgestelde hierboven genoemde beleidslogica, dient een aantal gegevens aanvullend te worden geregistreerd. Het betreft gegevens om inzicht te krijgen in de aantallen bloedanalyses en het aantal positieve uitslagen (en tegenonderzoeken). Ook dienen er afspraken te worden gemaakt over de momenten/frequentie waarop gegevens dienen te worden geleverd en de bewaartermijn van gegevens bij het NFI en andere aangewezen geaccrediteerde laboratoria. Daar waar het gaat om geaggregeerde gegevens zijn deze overigens niet gebonden aan bewaartermijnen. Met de laboratoria zijn (eind 2018) afspraken gemaakt over bij te houden gegevens. Tot slot is het naast het raadplegen van registraties voor een evaluatie ook nodig het oor te luisteren te leggen bij de ketenpartners zelf, door het houden van interviews en een enquête.

0.7 Conclusies

In dit onderzoek is gekeken naar de opsporing en de vervolging van het overtreden van het verbod van verkeersdeelname onder invloed van drugs. De resultaten laten zien dat betrokken politiemedewerkers de nieuwe werkwijze een vooruitgang vinden ten opzichte van vóór de wetwijziging. Vergeleken met voorheen is de opsporing van het overtreden van het verbod vereenvoudigd en verbeterd, vooral dankzij de introductie van de speekseltester. Het aantal politieregistraties van Rijden onder invloed van drugs/medicijnen (D20), bedraagt in 2018 bijna 6.000, bijna vijf keer zo veel als voor de wetwijziging.

Het lijkt er op dat de speekseltesters en PMT redelijk valide instrumenten zijn om mogelijke drugsgebruikers te selecteren, blijkens de overwegend (maar niet alleen) positieve resultaten van de bloedanalyses na afname speekseltest en PMT. Er zijn voor deze nieuwe werkwijze ruim 5.000 bloedanalyses gedaan in 2018 (tegen circa 1.000 voor de wetwijziging).

Vooralsnog lijkt het nieuwe werkproces op basis van bovenstaande veelbelovend. Het is echter wel zaak dat handhaving en opsporing van drugs in het verkeer voldoende prioriteit krijgen en het nieuwe werkproces wordt ingezet. De implementatie is immers nog niet volledig: nog niet alle eenheden en betrokken medewerkers werken conform de nieuwe werkafspraken en er zijn verbeteringen nodig bij de uitvoering. De politie geeft in aanvulling daarop aan dat implementatie na 1 januari 2019 ondertussen bijna volledig is.

Ook is de procedure gedurende de eerste 1,5 jaar vanaf de wetwijziging verschillende keren aangepast en verbeterd, zodat anno 2018 geen sprake is van een uitgekristalliseerde uitvoeringspraktijk. Verder dient een aantal fundamentele vragen te worden beantwoord, zoals de juridische consequenties van de overschrijding van de 90 minuten-grens. Hierover zal jurisprudentie meer duidelijkheid geven (en is dit door het OM kenbaar gemaakt aan de wetgevingsjurist van JenV).

Daarnaast bevestigt het onderzoek dat de condities zoals die vanaf voorjaar 2019 gaan gelden rondom opslag en transport van bloed door de politie, conform de huidige kennis zijn.

Tot slot laat het onderzoek zien dat bij de wetsevaluatie over vijf jaar op basis van de huidige beschikbare gegevens niet alle, tijdens het uiteenzetten van een beleidslogica vooraf aangewezen, verwachte effecten van de wet kunnen worden onderzocht. Als een volledige evaluatie dient plaats te vinden is aanvullende informatie nodig.

0.8 Vervolg

Op basis van dit onderzoek is inzicht verkregen in de situatie tot eind 2018. Omdat in maart 2019 is voorzien in een aantal wijzigingen in het werkproces bij de politie rondom opslag en transport van drugs, de implementatie bij de politie conform planning wordt voortgezet tot 1 juli 2019, en vanaf 1 januari 2020 nieuwe laboratoria bloedanalyses gaan verrichten en het NFI een andere rol krijgt (verricht alleen aanvullende bloedanalyses en bloedanalyses voor de landelijke eenheid en KMAR), is het zinvol een verkorte procesevaluatie uit te laten voeren voorafgaand aan de evaluatie vijf jaar na de wetwijziging. Een eventueel prevalentieonderzoek naar rijden onder invloed van drugs kan worden uitgevoerd om ook de maatschappelijke effecten van de wet te meten.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding onderzoek

In de Wegenverkeerswet 1994 (hierna: WW1994), artikel 8, eerste lid, staat dat het "een ieder verboden is een voertuig te besturen of als bestuurder te doen besturen, terwijl hij verkeert onder zodanige invloed van een stof, waarvan hij weet of redelijkerwijs moet weten, dat het gebruik daarvan - al dan niet in combinatie met het gebruik van een andere stof - de rijvaardigheid kan verminderen, dat hij niet tot behoorlijk besturen in staat moet worden geacht".

Per 1 juli 2017 is artikel 8 van de Wegenverkeerswet uitgebreid met als doel de aanpak van het rijden onder invloed van drugs te verbeteren. De wetwijziging voorziet onder andere in een instrumentarium waarmee politie en justitie het gebruik van drugs eenvoudiger kunnen vaststellen. Daarmee is de politie per 1 juli 2017 bevoegd om verkeersdeelnemers te testen op drugsgebruik door middel van onderzoek van de psychomotorische functies en oog- en spraakfuncties (middels een psychomotorische test ofwel PMT⁷) en een speekseltester. Bij een positieve uitslag op de PMT of speekseltester volgt een bloedonderzoek. Als het resultaat van het bloedonderzoek uitkomt boven de wettelijk vastgestelde grenswaarde of bij gecombineerd gebruik van drugs of van één of meer drugs en alcohol boven de daarvoor vastgestelde grenswaarde voor gecombineerd gebruik, is er sprake van een strafbaar feit.⁸

Wetwijziging

In artikel 8 van de Wegenverkeerswet 1994 is een nieuw lid 5 toegevoegd waarin een verbod op het gebruik van een aantal bij Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) genoemde stoffen en daarvoor gestelde grenswaarden is geïntroduceerd. In artikel 160, lid 5, van de Wegenverkeerswet 1994, is vastgelegd dat opsporingsambtenaren de bevoegdheid krijgen om een persoon die ervan verdacht wordt onder invloed van drugs een voertuig te besturen of te doen besturen dan wel aanstalten maakt een voertuig te besturen, te bevelen mee te werken aan een onderzoek van de psychomotorische functies en oog- en spraakfuncties en speeksel af te staan door middel van een speekseltester.

Bij de behandeling van het voorstel voor de wetwijziging in de Tweede Kamer hebben diverse partijen gevraagd om een evaluatie van de nieuwe wet. In antwoord daarop heeft de voormalige minister van Veiligheid en Justitie toegezegd de wet vijf jaar na de wetwijziging te evalueren. Met oog op deze evaluatie heeft DSP-groep op verzoek van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) een 0-meting uitgevoerd om de situatie voorafgaand aan de inwerkingtreding van de wet te onderzoeken. Dit onderzoek ging in op hoe rijden onder invloed van drugs op dat moment werd opgespoord, vervolgd en gesanctioneerd, en welke knelpunten in de praktijk werden

⁷ In de wet wordt gesproken van onderzoek van de psychomotorische functies en oog- en spraakfuncties. In het rapport houden we de naam aan voor de inmiddels gestandaardiseerde test die daarvoor wordt gebruikt: de psychomotorische test ofwel PMT.

⁸ Het gaat bij enkelvoudig drugsgebruik om gedragsgerelateerde grenswaarden en bij een combinatie van drugs of van een of meer drugs en alcohol, analytische grenswaarden (of nullimieten). Voor meer uitleg verwijzen we naar hoofdstuk 2.

ervaren. Ook is in dit onderzoek de beleidslogica van de wetwijziging uiteengezet en zijn de mogelijk te verwachte effecten van de wet aangewezen.⁹ Twee belangrijke bevindingen uit dit onderzoek zijn:

- ② Er ontbreekt een betrouwbaar preselectie instrument. Dit kwam als grootste knelpunt van de aanpak van rijden onder invloed van drugs naar voren.
- ② Verschillende onderzoeksvragen konden niet worden beantwoord door een gebrek aan data. Het was o.a. niet mogelijk om binnen het onderzoek vast te stellen hoe vaak bloed is afgenomen in het kader van de verdenking van het rijden onder invloed van drugs en hoe vaak bloedmonsters aan het NFI zijn gestuurd.

Het WODC heeft op aanvraag van het Directoraat-Generaal Politie (DGPol) en het Directoraat-Generaal Rechtspleging en Rechtshandhaving (DGRR) DSP-groep opdracht gegeven tot het uitvoeren van een vervolgonderzoek. Dit onderzoek behelst naast een procesevaluatie van de nieuwe werkprocessen en de speekseltester, ook onderzoek naar de voorwaarden voor het bewaren en transport van bloed en de opslag en transport van bloed door de politie, en onderzoek naar de beschikbaarheid van gegevens die nodig zijn in het kader van de wetsevaluatie over vijf jaar. In dit rapport worden de uitkomsten gegeven.

1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen

Het onderzoek kent de volgende drieledige probleemstelling (hoofdvragen):

- A. Hoe verloopt het proces van het testen op drugs in het verkeer?
- B. Welke eisen dienen aan opslag en transport van bloed, afgenomen in het kader van een drugstest, te worden gesteld opdat de afbraak in de hoeveelheden stoffen er niet toe leidt dat de uitslag onterecht beneden de grenswaarden van de bovengenoemde stoffen komt te liggen?
- C. Welke informatie is voor de evaluatie van de wet over vijf jaar nodig en wordt deze informatie in de huidige praktijk verzameld en opgeslagen?

De probleemstelling is vertaald in de volgende onderzoeksvragen:

Deel I Proces van testen op drugs in het verkeer

Procedure algemeen

- 1 a. Lopen alle stappen in het proces zoals ze onder de nieuwe wet geacht worden te verlopen bij de testen (speekseltest en PMT) door de politie, bij het bloedonderzoek en het tegenonderzoek?
- b. Voeren de betrokken actoren de stappen uit zoals afgesproken?
- c. Wat loopt goed/minder goed?

⁹ Abraham, M. & Nauta, O. 2016. Rijden onder invloed van drugs: Onderzoek van der situatie voor invoering van de wijziging van de Wegenverkeerswet 1994. DSP-groep/WODC.

Speekseltester

- 2 a. Hoeveel personen hebben op vordering van de politie speeksel afgestaan door middel van een speekseltester?
 - b. Wat was de concrete aanleiding van de verdenking van mogelijk drugsgebruik?
 - c. Hoe vaak weigerde de verdachte de speekseltest?
 - d. Hoe vaak lukte de speekselafname door de politie niet en wat waren de redenen hiervan?
- 3 Welke uitkomsten heeft de speekseltester opgeleverd?

PMT

- 4 a. Hoe vaak heeft de politie de psychomotorische en de oog- en spraakfuncties onderzocht omdat er een vermoeden was van drugsgebruik?
 - b. Waarop was het vermoeden gebaseerd?
 - c. Hoe vaak is tevens de speekseltester gebruikt?

Bloedafname

- 5 Hoe vaak is op verzoek van de politie afgenomen bloed voor onderzoek op drugsgebruik aan het NFI gestuurd?
- 6 Hoe vaak is het bloed wel/niet afgenomen binnen de wettelijk gestelde termijn?

Bloedonderzoek

- 7 Op welke manier is het bloedmonster in het bloedblok naar het NFI gestuurd (container, verpakking, duur tussen afname en transport, duur transport etc.)
- 8 Welke waarden heeft het bloedonderzoek opgeleverd? Welke drugs (of combinaties van drugs, of van drugs en alcohol) waren in het spel?
- 9 Stemden de uitkomsten van het bloedonderzoek overeen met die van de speekseltester?

Tegenonderzoek

- 10 a. Hoe vaak is tegenonderzoek uitgevoerd?
 - b. Wat was de uitkomst daarvan?
 - c. Stemde die overeen met de uitkomst van het NFI-onderzoek?

Deel II Voorwaarden opslag en transport van bloed

- 11 Wat is de invloed van externe omstandigheden op de kwaliteit van het bloedmonster?

Deel III Benodigde gegevens wetsevaluatie

Beschikbaarheid gegevens

- 12 Welke gegevens zijn nodig in verband met de evaluatie van de wet over vijf jaar?
- 13 Worden deze gegevens verzameld?
- 14 Worden deze gegevens opgeslagen?

- 15 Hoe lang worden deze gegevens bewaard?
- 16 Is op basis van deze informatie een evaluatie van de wet over vijf jaren haalbaar?
- 17 Zo niet, wat is nodig zodat de evaluatie wel mogelijk is?

1.3 Methodes van onderzoek en kanttekeningen

Methodes van onderzoek

Naast het in beeld brengen van de nieuwe werkwijze rondom het proces van testen op drugs in het verkeer, dient onderhavig onderzoek dus om specifiek zicht te krijgen op de vereisten voor opslag en transport van bloedmonsters en dient te worden ingegaan op benodigde dataverzameling met het oog op de verplichte evaluatie vijf jaar na inwerkingtreding van de wet. Dit zijn vragen van verschillende aard die elk om een eigen deelonderzoek vragen. Daarbij zijn verschillende methodes ingezet om de onderzoeksvragen te beantwoorden. De methodes staan onder de samenvattende tabel 1.1 toegelicht.

Tabel 1.1 Methodes van onderzoek

Onderzoeksvragen/Methodes							
	Documentenstudie	Semi-gestructureerde interviews politie, NFI, OM, JenV	Enquête medewerkers politie	Analyse registratiegegevens politie, NFI, OM	Dossieronderzoek BVH	Literatuuronderzoek bloedanalyse	Semi-gestructureerde interviews experts bloedanalyse w.o. NFI
1 Deel I proces van testen op drugs in verkeer	x	x	x	x	x		
2 Deel II voorwaarden opslag en transport bloed	x					x	x
3 Deel III benodigde gegevens wetsevaluatie	x	x					

Deel I proces van testen op drugs in verkeer

- 🕒 **Documentenstudie.** Om zicht te krijgen op de beoogde werkprocedures hebben we een documentenstudie ingezet. Startpunt waren de juridische stukken zoals de Nota van wijziging, het Besluit alcohol, drugs en geneesmiddelen in het verkeer en de Regeling alcohol, drugs en geneesmiddelen in het verkeer.^{10 11 12} Ook zijn de interne werkbeschrijvingen van de politie

¹⁰ Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 32 859, nr. 11. Wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 in verband met het verbeteren van de aanpak van het rijden onder invloed van drugs. Nota van wijziging.

bestudeerd en de e-learning waarmee de politie haar medewerkers opleidt. Op basis van dit deskresearch is een procesbeschrijving voor het totale opsporings- en vervolgingsproces beschreven met daarin – voor zover van toepassing – de taken van de afzonderlijke partijen.

- ③ **Interviews ketenpartners.** Om een beeld te vormen van de uitvoeringspraktijk én de mogelijkheden voor de wetsevaluatie hebben we semigestructureerde interviews gehouden met landelijke implementatie- projectleiders van de politie (op 2 momenten), NFI (op 2 momenten, in totaal 3 medewerkers gesproken) en OM (parket CVOM, 2 medewerkers gesproken). Daarnaast spraken we met in totaal 8 portefeuillehouders verkeer of DIV- trainers uit verschillende basisteams uit 4 eenheden (Amsterdam, Zeeland/West-Brabant, Noord-Nederland en Noord-Holland). We gebruikten hiervoor een door ons opgestelde en door de begeleidingscommissie goedgekeurde interviewleidraad. Van alle gesprekken is een verslag gemaakt en ter verificatie en accordering teruggelegd bij de respondent.

- ③ **Enquête politiemedewerkers.** Om zicht te krijgen op de ervaringen van de politiemedewerkers met de uitvoeringspraktijk én de mogelijkheden rondom registratie is een digitale enquête uitgezet in het najaar 2018 onder 581 politiemedewerkers (portefeuillehouders verkeer en DIV/WMG trainers).¹³ E-mailadressen hiervoor zijn verkregen van de landelijke projectleider van de politie. Na meerdere reminders hebben uiteindelijk 291 (50 %) politiemedewerkers gereageerd, waarvan 218 (38 %) de vragenlijst volledig ingevuld hebben. Daarvan geven 150 medewerkers aan trainer DIV/WMG te zijn. 40 medewerkers hebben ook in 2016 meegedaan aan het online onderzoek. Respondenten zijn afkomstig uit alle 10 politie-eenheden.
Met de ruim 200 reacties kan een betrouwbaar beeld worden geschetst van de uitvoeringspraktijk en de registraties.¹⁴ Daarbij merken we op dat het aantal valide antwoorden verschilt per vraag. Bij meerdere vragen komt het voor dat de n 54 of lager is. Dat betekent dat ruimere betrouwbaarheidsintervallen in acht moeten worden genomen bij de interpretatie van de uitkomsten.¹⁵
De uitkomsten worden waar mogelijk en relevant vergeleken met die van de digitale enquête uit 2016. De meeste gegevens in beide enquêtes gaan of over de rijden onder invloed (ROI) controles in de drie maanden voorafgaand aan de enquête of over de laatste ROI controle waarbij de respondenten betrokken waren.

¹¹ Besluit van 14 december 2016, houdende regels over de voorlopige selectiemiddelen en de bewijsmiddelen die ter vaststelling van het gebruik van alcohol, drugs en geneesmiddelen in het verkeer kunnen worden ingezet en aanwijzing van grenswaarden voor drugsgebruik en gecombineerd drugs- en alcoholgebruik.

¹² Regeling van de Minister van Veiligheid en Justitie van 15 juni 2017, nr. 2086428, houdende bepalingen met betrekking tot onderzoek ter vaststelling van het gebruik van alcohol, drugs en geneesmiddelen in het verkeer.

¹³ WMG staat voor Wet Middelenonderzoek bij Geweldplegers, zie paragraaf 2.4 voor een verdere toelichting.

¹⁴ Een veel gebruikte vuistregel in sociaalwetenschappelijk onderzoek is dat minimaal 100 respondenten nodig zijn om betrouwbare uitspraken te doen, uitgaande van een normaalverdeling.

¹⁵ Bijvoorbeeld, wanneer 54 respondenten een vraag beantwoorden en daarvan 75% (dus 41 respondenten) aangeven 'ja', ligt het daadwerkelijk geschatte aantal ja-beantwoorders tussen de 64% en 86%.

Analyse registratiegegevens politie, NFI en OM. Aan de hand van registraties van de politie, het NFI en het OM is cijfermatig inzicht gekregen in de aantallen zaken na de invoering van de wetswijziging. Voor de politie zijn ook de aantallen vóór de wetswijziging opgevraagd omdat hier een zinvolle vergelijking kan worden gemaakt tussen voor en na. Het betreft registraties over Rijden onder invloed van drugs/medicijnen en Rijden onder invloed van alcohol.

Analyse dossiergegevens politie. Door opvraag proces verbaal van relevante politiegegevens uit het politieregistratiesysteem BVH over in totaal 200 dossiers (100 dossiers Rijden onder invloed van drugs/medicijnen en 100 dossiers Rijden onder invloed van alcohol) is zoveel mogelijk antwoord gekregen op vragen over hoe vaak een speekseltester/ PMT/ bloedafname is ingezet. Bij het interpreteren van uitkomsten op basis van BVH-gegevens wordt aangetekend dat dit alleen geregistreeerde feiten betreft.

Deel II voorwaarden opslag en transport bloed

- ③ **Literatuurstudie.** Aan de hand van literatuur is inzicht gekregen in de eisen voor opslag en transport van bloed. De uitkomsten van het onderzoek van het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG) vormen de basis van het literatuuronderzoek. De onderzoekers zijn bij de interpretatie van deze specialistische literatuur begeleid door een inhoudelijk deskundige die deelnam aan de begeleidingscommissie van het onderzoek.
- ③ **Interviews inhoudelijk deskundigen bloedanalyse.** Om zicht te krijgen op eisen gesteld aan opslag en transport van bloed zijn in totaal vier interviews afgenomen met inhoudelijk deskundigen en/of toxicologen: van het NFI en externe laboratoria (Universiteit Utrecht, Sanquin Research, PRA Health Sciences). De interviews zijn ter verificatie teruggelegd bij de respondenten.

Deel III benodigde gegevens wetsevaluatie

- ③ **Documentenstudie.** Om zicht te krijgen op de benodigde data voor de wetsevaluatie is documentenstudie ingezet. We bestudeerden de eerdere evaluatie¹⁶ waarin de mogelijke werking van de wet is onderzocht, en de interne werkbeschrijvingen van de politie. Op basis van dit deskresearch is een voorlopig overzicht opgesteld van benodigde data.
- ③ **Interviews JenV en ketenpartners.** Om de te meten veranderingen van de wetswijziging in beeld te brengen, hebben we een voorlopig overzicht besproken met betrokken beleidsmedewerkers van het ministerie van Justitie en Veiligheid (DRR, één medewerker en DGPol, één medewerker). De uitkomsten vormden input voor de semigestructureerde interviews met landelijke

¹⁶ Abraham, M. & Nauta, O. 2016. Rijden onder invloed van drugs: Onderzoek van der situatie voor invoering van de wijziging van de Wegenverkeerswet 1994. DSP-groep/WODC.

implementatie-projectleiders van de politie (op twee momenten), NFI (op twee momenten, in totaal drie medewerkers gesproken), OM (parket CVOM, twee medewerkers gesproken). Praktisch gezien werden de interviews met landelijke implementatieprojectleiders gecombineerd met interviews voor deel I. Van alle gesprekken is een verslag gemaakt en ter verificatie en accordering teruggelegd bij de respondent.

Onderzoeksperiode

Het onderzoek startte in oktober 2017. Het merendeel van het veldwerk van deel I vond plaats in september-december 2018. Veldwerk van deel II vond plaats voorjaar 2018, veldwerk van deel III vond plaats eind 2017 en voorjaar 2018, met een actualisatie eind 2018. De periode vanaf 1 januari 2019 blijft buiten beschouwing.

Begeleidingscommissie

Het onderzoek is begeleid door een onafhankelijke begeleidingscommissie: zie bijlage 1 voor de samenstelling van deze commissie.

1.4 Kanttekeningen

Bij het onderzoek en de interpretatie van de resultaten moeten enkele kanttekeningen worden geplaatst.

Praktijk

Ten eerste is de implementatie van het proces op het moment van onderzoek anno 2018 nog niet volledig. Politie-eenheden hebben tot 1 juli 2019 de tijd om het proces te implementeren. Niet in alle eenheden hebben medewerkers al training gehad, omdat er bijvoorbeeld voorrang is gegeven aan de cursus Contra terrorisme extremisme en radicalisering. Wel zijn de trainers opgeleid. Aan het einde van het veldwerk (eind 2018) is de implementatie bij de politie naar zeggen ondertussen bijna volledig.

Door verschillende ketenpartners zijn op verschillende momenten aanpassingen gedaan in het te evalueren werkproces. Zo heeft de politie het werkproces tijdelijk aangescherpt (beperking controle en beperking doorsturen bloedblokken door het gebruiken van hardere criteria) en daarmee het aantal zaken beperkt in omvang. Ook zijn gaandeweg het onderzoek (en worden tot op het moment van schrijven) voorzieningen getroffen rondom de opslag en transport van bloed door de politie. Ook bij het NFI is de werkwijze aangepast: bloedonderzoek werd uitbesteed aan een buitenlands laboratorium.

Onderzoek

Bovenstaande (al dan niet tijdelijke) aanpassingen in het werkproces leidden tot aanpassingen in het onderzoek. Er is gewacht met het uitvoeren van veldwerk onder ketenpartners tot het werkproces van de politie op gang was. Dit betekende dat de looptijd van het onderzoek werd verlengd.

Aanvankelijk was het de bedoeling om onderzoeksvraag 11 (overeenkomsten uitkomsten bloedonderzoek en speekseltester) te beantwoorden door een validatieonderzoek uit te voeren. De uitkomsten zouden worden gebruikt mede in het licht van de nieuwe aanbesteding van de testers. Het plan was met een steekproef de resultaten van uitslagen van bloedonderzoeken naast die van speekseltesters te leggen, om te bepalen hoeveel vals-positieve uitslagen de speekseltester in de Nederlandse praktijk levert. Omdat al snel bleek dat op het moment van onderzoek de wijze van opslag en transport van bloedmonsters door de politie kon leiden tot verval van drugs in de bloedmonsters, is besloten dat validatieonderzoek op dat moment niet zinvol was. Immers, de kwaliteit van bloedmonsters was mogelijk niet gewaarborgd, wat tot mogelijk andere uitslagen van de bloedanalyse zou leiden. Een eventueel validatie-onderzoek zegt in dat geval niets of niet uitsluitend iets over de validiteit van de speekseltesters.

Interpretatie uitkomsten

Vanwege de timing van het onderzoek, de onduidelijkheid rondom koeling en transport, capaciteitsproblemen bij het NFI en de diverse andere aanpassingen rondom het werkproces tijdens de looptijd van het onderzoek waren de ervaringen van de politie en overige ketenpartners met het testen van drugs in het verkeer beperkt. Ook deden zich diverse problemen voor die inherent verbonden zijn aan de opstartfase van een nieuwe werkwijze (en zich ten dele tijdens de looptijd van het onderzoek ook oplosten). Deze omstandigheden zorgen er voor dat het rapport ten dele het karakter heeft van een momentopname.

De in deze rapportage genoemde cijfers moeten met enige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. In het onderzoek worden aantallen genoemd die afkomstig zijn uit verschillende bronnen. De uitkomsten zijn niet altijd in lijn met elkaar. Daarbij heeft elk van de bronnen zijn eigen beperkingen. Bij de enquête onder politiemedewerkers is zoals eerder gezegd bij bepaalde onderwerpen het aantal antwoorden waarop de uitkomst van de vraag is gebaseerd beperkt. Dat betekent dat ruimere betrouwbaarheidsintervallen in acht moeten worden genomen bij de interpretatie van de uitkomsten. Dossieronderzoek van politiezaken is verricht onder een beperkt aantal zaken, wat betekent dat ook hier betrouwbaarheidsmarges in acht dienen te worden genomen. Ook zijn in het onderzoek cijfers van de politie gebruikt, betrekking hebbende op de periode 2013-2018. In 2015 en 2018 zijn binnen het korps verschillende werkonderbrekingen en stiptheidsacties gehouden. De kans is reëel dat deze acties van invloed zijn geweest op het aantal verkeerscontroles en afgehandelde zaken, maar hoe groot deze invloed was, kon binnen het onderzoek niet worden becijferd. Tot slot heeft bij het registreren van het aantal aanvragen voor bloedonderzoek bij het NFI een aantal dubbeltellingen plaatsgevonden omdat bloedonderzoeken opnieuw zijn aangevraagd. Bij het tellen van het aantal uitgevoerde onderzoeken is dit niet aan de hand.

1.5 Leeswijzer

De opbouw van het rapport is als volgt. De drie hoofdvragen van het onderzoek worden beantwoord in afzonderlijke delen. Deel I ziet op het nieuwe proces van testen op drugs in het verkeer. Eerst beschrijven we het werkproces en de verschillende actoren. Achtereenvolgens komen daarna per hoofdstuk de politie, het NFI (& andere geaccrediteerde laboratoria) en het OM aan bod en beantwoorden we de relevante

onderzoeksvragen. Deel II richt zich op de voorwaarden voor het bewaren en het transport van bloed door de politie. We beantwoorden de bijbehorende onderzoeksvragen. Deel III geeft een inventarisatie van de beschikbaarheid van gegevens die nodig zijn in het kader van de wetsevaluatie over vijf jaar. Ook hier beantwoorden we de bijbehorende onderzoeksvragen. In het slothoofdstuk geven we een overall conclusie ten aanzien van de driedelige probleemstelling van het onderzoek.

DEEL I

PROCES VAN TESTEN OP DRUGS IN VERKEER

2 Procesbeschrijving

In dit hoofdstuk staat beschreven hoe de beoogde aanpak van het gebruik van drugs in het verkeer verloopt vanaf de implementatie van het nieuwe artikel 8 in de Wegenverkeerswet 1994 (WVW 1994). De beschrijving is gebaseerd op informatie uit de WVW 1994, het Besluit alcohol, drugs en geneesmiddelen in het verkeer en de Regeling alcohol, drugs en geneesmiddelen in het verkeer. Daarnaast zijn voor de beschrijving de werkinstructies en e-learning van de politie bestudeerd en gesprekken gevoerd met de landelijke projectleider van de politie.

We kijken naar de wet en het proces om de volgende onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden:

- ① Lopen alle stappen in het proces zoals ze onder de nieuwe wet geacht worden te verlopen bij de testen (speekseltest en PMT) door de politie, bij het bloedonderzoek en het tegenonderzoek?
- ② Voeren de betrokken actoren de stappen uit zoals afgesproken?

2.1 Belangrijkste aanpassingen WVW 1994

In de WVW 1994 is het rijden onder invloed van drugs strafbaar gesteld. De mogelijkheden om binnen deze wet drugsgebruik op te sporen en te vervolgen, waren tot de wetwijziging echter beperkt en arbeidsintensief. De aanpassing van de WVW 1994 beoogt daarom de politie beter in staat te stellen om het rijden onder invloed van stoffen die de rijvaardigheid kunnen beïnvloeden te kunnen aanpakken.

Een van de belangrijkste wijzigingen in de wet is de toevoeging van artikel 8 lid 5 waarin de negen soorten drugs¹⁷ die de rijvaardigheid het meest beïnvloeden, in het verkeer strafbaar zijn gesteld. Wordt tijdens een controle een hogere concentratie in het bloed geconstateerd dan de grenswaarde, dan is sprake van een strafbaar feit (zie tabel 2.1 op de volgende pagina voor een overzicht van de drugs en hun grenswaarden). Indien die bestuurder onder invloed is van een combinatie van drugs of van een of meer drugs en alcohol, is hij strafbaar indien zijn drugsgebruik of zijn drugs- en alcoholgebruik boven de voor ieder van die drugs vastgestelde grenswaarde uitstijgt.¹⁸

In artikel 160, lid 5, van de Wegenverkeerswet 1994, is daarnaast vastgelegd dat opsporingsambtenaren de bevoegdheid krijgen om een persoon die ervan verdacht wordt onder invloed van drugs een voertuig te

¹⁷ Het gaat om negen drugs en elf te onderzoeken stoffen die aanwijzing geven voor het gebruik van deze drugs. In sommige documenten wordt gerept over tien drugs in plaats van negen, in die gevallen wordt ook alcohol meegeteld. Omdat het hier specifiek gaat om drugs, hanteren we het aantal van negen.

¹⁸ Het gaat bij enkelvoudig drugsgebruik om gedragogerelateerde grenswaarden en bij een combinatie van drugs of van een of meer drugs en alcohol, analytische grenswaarden (of nullimieten). Analytische grenswaarden of nullimieten zijn grenswaarden waarbij er geen enkele relatie bestaat tussen de concentratie van de gebruikte drug en het effect of het risico daarvan op de verkeersveiligheid. Anders dan de naam van nullimieten doet veronderstellen, zijn deze limieten niet op nul gesteld, maar op de laagst meetbare grenswaarden. Gedragogerelateerde grenswaarden zijn grenswaarden die een relatie leggen tussen de concentratie van de gebruikte drug en het effect daarvan op de rijvaardigheid van de bestuurder. Het onderscheid tussen analytische -en gedragogerelateerde grenswaarden laten we in in de lopende tekst verder achterwege.

besturen of te doen besturen dan wel aanstalten maakt een voertuig te besturen, te vorderen mee te werken aan een psychomotorische test (PMT) en speeksel af te staan door middel van een speekseltester.

Tabel 2.1 Grenswaarden in bloed (eindresultaat analyse bedraagt, na aftrek van de wettelijk voorgeschreven correctie) aan rijvaardigheid gerelateerde grenswaarde in bloed ($\mu\text{g/L}$)¹⁹

Aangewezen stof	Meetbare stof	Grenswaarde indien enkelvoudig gebruikt	Grenswaarde indien in combinatie gebruikt
Amfetamine	Amfetamine	50 ²⁰ $\mu\text{g/L}$	25 $\mu\text{g/L}$
Methamfetamine	Methamfetamine	50 ²⁰ $\mu\text{g/L}$	25 $\mu\text{g/L}$
MDMA	MDMA	50 ²⁰ $\mu\text{g/L}$	25 $\mu\text{g/L}$
MDEA	MDEA	50 ²⁰ $\mu\text{g/L}$	25 $\mu\text{g/L}$
MDA	MDA	50 ²⁰ $\mu\text{g/L}$	25 $\mu\text{g/L}$
Cannabis	THC	3,0 $\mu\text{g/L}$	1,0 $\mu\text{g/L}$
Cocaïne	Cocaïne	50 $\mu\text{g/L}$	10 $\mu\text{g/L}$
Heroïne/morfine	Morfine	20 $\mu\text{g/L}$	10 $\mu\text{g/L}$
GHB, gamma butyrolacton of 1,4-butaandiol	GHB	10 mg/L	5 mg/L

Bron: Regeling alcohol, drugs en geneesmiddelen in het verkeer, bijlage 1. Zie ook Wegenverkeerswet 1994, art 8, tweede en derde lid.

Met wijzigingen in artikel 163 WWV 1994 is onder andere bepaald dat de afname van bloed naast een arts ook door een verpleegkundige mag worden uitgevoerd.

Daarnaast stelt artikel 55e SV dat een opsporingsambtenaar na een positieve speekseltest of PMT, of bij iemand die weigert medewerking te verlenen aan de PMT, maar verdacht wordt van rijden onder invloed van drugs, bevoegd is de verdachte medewerking bloedonderzoek (lid 3) te bevelen.

In de toelichting bij artikel 12, lid 2 in het Besluit alcohol, drugs en geneesmiddelen in het verkeer (2016) is een omschrijving gegeven van de laboratoria die bloedonderzoeken mogen verrichten. Ieder laboratorium dat aan de hierna vermelde kwaliteitseisen voldoet, kan een bloedonderzoek verrichten en vaststellen welke en hoeveel bewustzijnsbeïnvloedende stof of stoffen in het bloed van de verdachte voorkomen. "Dat neemt niet weg dat [] het primaat van de bloedonderzoeken in de praktijk bij het NFI zal blijven liggen", zo meldt het besluit.

¹⁹ Het betreft gedragsgerelateerde grenswaarden bij enkelvoudig gebruik en analytische grenswaarden (nulliemieten) bij combigebruk. Zie voetnoot 18.

²⁰ De aanwezigheid van een combinatie van amfetamine, methamfetamine, MDMA, MDEA of MDA wordt aangemerkt als enkelvoudig gebruik (voor de groep van deze amfetamine-achtige stoffen) wanneer de concentratie van elk van deze stoffen kleiner is dan 50 microgram per liter, maar de som van de stoffen groter is dan 50 microgram per liter. Wanneer amfetamine, methamfetamine, MDMA, MDEA of MDA zijn aangetoond in combinatie met andere stoffen dan amfetamine, methamfetamine, MDMA, MDEA of MDA, geldt de grenswaarden van 25 microgram per liter voor de afzonderlijke stoffen. Omdat voor amfetamine, methamfetamine, MDMA, MDEA en MDA de voorgestelde grenswaarde van toepassing is op de som van de concentraties, is het nodig een afspraak te maken over de Lower Limit of Quantification (LLOQ) vanaf welke de concentraties worden meegeteld. Uitgaande van een verlaagde grenswaarde voor amfetamine-achtige stoffen van 25 $\mu\text{g/L}$, wordt een LLOQ voorgesteld van 12 $\mu\text{g/L}$. (Eisen aan laboratoria, analysemethoden en Rapportage. In het kader van de voorgenomen wetwijziging van de Wegenverkeerswet 1994, 13 november 2014) Het optellen geldt dus alleen voor de amfetamines. Het is onduidelijk vanaf welke concentraties wordt opgeteld.

Termijnen

In het Besluit alcohol, drugs en geneesmiddelen in het verkeer is een aantal termijnen vastgelegd waaraan de ketenpartners bij de handhaving en opsporing zijn gebonden:

- ③ De 90 minuten termijn waarbinnen bloed dient te worden afgenomen na het moment dat de verdachte is gevorderd zijn medewerking te verlenen aan de speekseltest of PMT, of indien die vordering niet is gedaan van het eerste contact tussen de opsporingsambtenaar en de verdachte dat aanleiding was om de verdachte te vorderen zijn medewerking te verlenen aan het bloedonderzoek. (Artikel 10)
- ③ Het gegeven dat de politie het bloedblok 'zo spoedig mogelijk' na afname moet opsturen naar het laboratorium. (Artikel 11)
- ③ De termijn van 14 dagen voor het verrichten van het onderzoek na ontvangst van de buisjes bloed door het laboratorium. De onderzoeker stuurt het verslag zo spoedig mogelijk na het verrichten van het bloedonderzoek aan de opdrachtgever van het bloedonderzoek. (Artikel 14)
- ③ De termijn van 7 dagen waarbinnen de politie na ontvangst van het rapport van het laboratorium de uitslagbrief aan de verdachte moet sturen. (Artikel 15)
- ③ De termijn van 28 of 36 dagen voor het verrichten van het aanvullend onderzoek na ontvangst van de buisjes bloed door het laboratorium. (Artikel 16)
- ③ De termijn van 14 dagen die de verdachte heeft na datering van de uitslagbrief tot het inzetten van (betalen van) een tegenonderzoek. (Artikel 17)

2.2 Werkprocedure aanpak rijden onder invloed van drugs

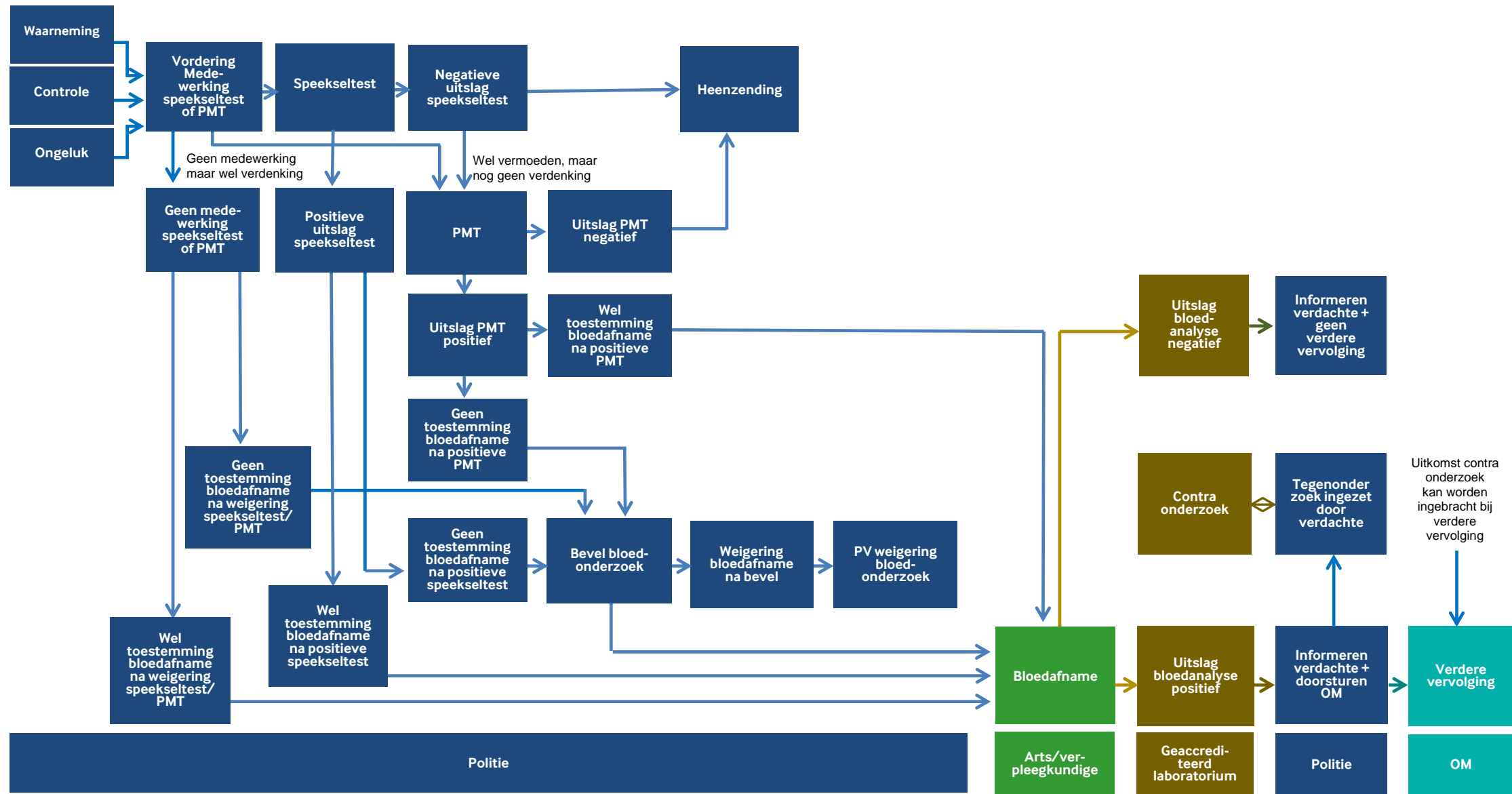
De beoogde aanpak van het gebruik van drugs in het verkeer kent verschillende stappen. Het hele proces van opsporing en vervolging en het gebruik van speekseltesters, PMT en bloedonderzoek laat zich op hoofdlijnen samenvatten in figuur 2.1. In onderstaande tekst gaan we verder in op de procedure met daarin de taken van de afzonderlijke partijen. We richten ons enkel op het ketenproces om (de mate van) drugsgebruik vast te stellen middels bloedonderzoek. Het proces rondom het invorderen van het rijbewijs laten we buiten beschouwing. Ook het bestuursrechtelijke traject blijft buiten beschouwing.²¹

²¹ De politie kan het rijbewijs van een bestuurder onder invloed van drugs invorderen. Dit kan op strafrechtelijke gronden wanneer er sprake is van een van de volgende situaties:

- Er is sprake van een overtreding van Art 164 lid 3 verkeersgevaarlijk gedrag (als gevolg van bijvoorbeeld een ongeval, dan wel een reeks van overtredingen tijdens één rit).
- Er is sprake van combigebruik van alcohol en drugs, waarbij het alcoholgebruik dermate hoog is dat ook voor alcohol afzonderlijk het rijbewijs moet worden ingevorderd (boven 570 ug/l of 1,3 promille).

Ook kan de politie het rijbewijs bestuursrechtelijk invorderen als de bestuurder de veiligheid zodanig in gevaar kan brengen dat hem met onmiddellijke ingang die bevoegdheid dient te worden ontnomen. Bij ministeriële regeling is aangegeven dat hiervan sprake is indien de betrokken bestuurder onder invloed van drugs een motorrijtuig heeft bestuurd. Het invorderen van het rijbewijs gebeurt aan de hand van een zogenaamde 'mededeling' aan de divisie Rijgeschiktheid van het CBR informeren over de geconstateerde feiten. Deze vorderingsprocedure is een verkeersveiligheidsmaatregel in het bestuursrecht die wordt uitgevoerd door de divisie Rijgeschiktheid van het CBR. Het CBR beoordeelt vervolgens op grond van de criteria opgesomd in artikel 23 in de Regeling maatregelen rijvaardigheid en geschiktheid of een onderzoek naar de 'geschiktheid' aan de orde is. Als uit het onderzoek blijkt dat er iets mis is met de geschiktheid (dus een afhankelijkheid wordt geconstateerd) zal het CBR het rijbewijs ongeldig verklaren.

Figuur 2.1: schematische vereenvoudigde weergave van de opsporing en vervolging van drugsgebruik in het verkeer

Betrokken actoren

De volgende actoren zijn betrokken bij het proces van opsporen en vervolgen:

- ⦿ Politie: houdt dynamische verkeerscontroles of controle in selectieve gevallen, zoals bij afwijkend rijgedrag of een verkeersongeval. Vordert medewerking aan speekseltest of PMT waarmee het vermoeden van gebruik van drugs kan worden aangetoond. Bij verdenking van rijden onder invloed van drugs mag de politie de verdachte aanhouden en meenemen of rijverbod opleggen. Bij een verdenking van drugsgebruik mag de politie een arts of aangewezen verpleegkundige inschakelen voor bloedafname.
- ⦿ NFI of ander geaccrediteerd laboratorium: verricht bloedanalyses.
- ⦿ Geaccrediteerde laboratoria: verrichten bloedanalyses bij tegenonderzoek.
- ⦿ OM: vervolgt verdachten van rijden onder invloed en doet zaken af wanneer deze niet worden gedagvaard (de 'minder ernstige' zaken).
- ⦿ Rechter (ZM): behandelt strafzaken van gedagvaarde zaken ('ernstigere' zaken en in ieder geval meervoudige recidive). Dit valt buiten beschouwing van het onderzoek.

Gebruikte instrumenten

Verschillende instrumenten kunnen worden ingezet voor het vermoeden of aantonen van drugsgebruik:

- ⦿ Speekseltest. Kan vermoeden van aanwezigheid van drugs bevestigen. Wordt gebruikt als voorselectiemiddel voor acht van de negen in de wet aangewezen drugs (GHB kan niet worden gedetecteerd d.m.v. de speekseltest).
- ⦿ Psychomotorische test (PMT). Kan vermoeden van aanwezigheid van drugs bevestigen. Wordt gebruikt als voorselectiemiddel wanneer speekseltest niet kan worden ingezet of wanneer de speekseltest een negatief resultaat geeft maar er toch vermoedens zijn dat bestuurder onder invloed is.
- ⦿ Bloedonderzoek. Kan de aanwezigheid van drugs aantonen. Wordt ingezet als bewijsmiddel. Standaard richt de analyse zich op de negen in de wet aangewezen drugs.
- ⦿ Aanvullend bloedonderzoek. Kan de aanwezigheid van meer dan de negen genoemde drugs aantonen. Aanvullend onderzoek kan door de HOvJ worden aangevraagd.

2.3 Werkprocedure per stap

Politie: vermoeden drugsgebruik

Bij het eerste contact met een bestuurder wordt gelet op het gebruik van alcohol en drugs. Een eerste stap bij de opsporing en vervolging is het vaststellen van een vermoeden dat een bestuurder onder invloed van drugs een voertuig heeft bestuurd. Daarvoor zijn verschillende aanleidingen. Dat kan zijn vanwege afwijkend verkeersgedrag of betrokkenheid bij een ongeval, en daarnaast wanneer een bestuurder uiterlijke kenmerken van middelengebruik vertoont. Hulpmiddel hierbij zijn de PMT-kenmerken van de bestuurder, die de politiebeambte in zijn/haar gedachten heeft. Daarnaast kunnen ook druggerelateerde goederen die zichtbaar aanwezig zijn in het voertuig of wietlucht duiden op mogelijk drugsgebruik door de bestuurder.

Politie: speekseltest

Wanneer politiemedewerkers een vermoeden hebben dat een bestuurder onder invloed van drugs is, kunnen zij de verdachte bevelen mee te werken aan een onderzoek naar het gebruik van drugs door middel van een aangewezen speekseltester. Een vermoeden is echter geen harde voorwaarde. De speekseltest mag ook zonder vermoeden worden uitgevoerd maar gezien de tijdsinvestering wordt daarop niet geïnstrueerd. De speekseltest wordt ter plekke uitgevoerd. De volledige procedure van de speekseltest duurt volgens de werkinstructie maximaal negen minuten.

Van de negen in de wet aangewezen soorten drugs kan het vermoeden van gebruik van acht van deze soorten (vermeld in een stofgroep) met behulp van een speekseltester worden aangetoond, zodra de hiervoor vastgestelde grenswaarde wordt overschreden. Concreet geeft de speekseltester aan welke groep *niet* gedetecteerd is. Op deze wijze kan worden afgeleid welke drugs *wel* gedetecteerd is. Hoewel het gebruik van GHB (boven de vastgestelde grenswaarde) in het verkeer ook strafbaar is, kan het vermoeden van GHB-gebruik niet met behulp van een speekseltest worden aangetoond.²² De opsporingsambtenaar deelt het resultaat direct mee aan de verdachte.

Dräger DrugCheck® 3000.
Bron: politie.nl

Bij een positieve speekseltest op één of meer van de acht detecteerbare soorten drugs, wordt de verdachte gevraagd zijn medewerking te verlenen aan de bloedproef. Als deze geen medewerking verleent, beveelt de HOvJ de verdachte om mee te werken aan een bloedonderzoek. De speekseltester wordt nooit bij het proces verbaal gevoegd. Positieve uitslagen worden vermeld op het aanvraagformulier voor toxicologisch onderzoek van bloed, wanneer bloedonderzoek wordt uitgevoerd (zie bloedonderzoek).

Politie: PMT

Wanneer de speekseltest niet voorhanden is, de bestuurder de speekseltest weigert of de speekseltest een negatieve uitslag geeft, maar er toch vermoedens zijn van drugsgebruik of als dit om andere reden de voorkeur geniet van de opsporingsambtenaar, kan deze medewerking vragen aan een PMT.

De opsporingsambtenaar voert de test uit volgens instructies en deelt het resultaat direct mee aan de verdachte. Positieve uitslagen, ofwel gebruik is geïndiceerd, worden vastgelegd in de Checklist PMT. Een positieve uitslag wordt vermeld op het aanvraagformulier voor toxicologisch onderzoek van bloed wanneer bloedonderzoek wordt uitgevoerd (zie bloedonderzoek).

Weigert de verdachte deelname aan PMT, dan wordt bevolen om een PMT te ondergaan. Weigert de verdachte nog steeds, dan is dit een weigering op basis van artikel 177 van de WvW 1994 (Mulderbeschikking) en wordt een bloedanalyse bevolen.

²² Omdat GHB een lichaamseigen stof is.

Politie: bloedanalyse

Bij een positieve uitslag van speekseltest of PMT, of bij de weigering van een speekseltest en PMT, vraagt de opsporingsambtenaar de verdachte zijn medewerking te verlenen aan de bloedproef. Weigert de verdachte zijn medewerking, dan beveelt de (h)OvJ de medewerking. Werkt de verdachte mee, dan wordt overgegaan tot bloedafname. De verdachte wordt dan meegenomen voor bloedafname. Daarbij wordt een proces verbaal opgemaakt in het registratiesysteem van de politie Basisvoorziening Handhaving (BVH). Als de verdachte - in geval van een ongeluk - in het ziekenhuis is opgenomen kan ook daar bloed worden afgenomen. De verdachte wordt gewezen op recht op tegenonderzoek (dat deze kan aanvragen na uitslag van het laboratorium) en in het dossier wordt opgenomen dat de verdachte is gewezen op zijn recht op tegenonderzoek. Weigert de verdachte dan is deze strafbaar voor artikel 163 lid 6 WWV 1994, kan bij verdenking het rijbewijs worden ingevorderd en een rijverbod opgelegd.

Arts/verpleegkundige: bloedafname

De bloedproef moet binnen 90 minuten worden afgenomen vanaf het eerste contact dat heeft geleid tot verdenking. Door een arts/verpleegkundige worden twee buisjes bloed afgenomen. Bij de bloedafname is een politiemedewerker aanwezig en deze medewerker legt de bloedafname vast in het proces verbaal. De buisjes worden gekoeld bewaard en in een bloedblok zo spoedig mogelijk opgestuurd naar het NFI vergezeld van een formulier Aanvraag ten behoeve van toxicologisch onderzoek van bloed. Bloedblokken zijn gestandaardiseerde plastic dozen die aan binnenzijde zijn bekleed zijn met isolerend en beschermend foam, waarin de bloedmonsters in glazen buizen zijn verpakt.

NFI of ander geaccrediteerd laboratorium: analyse bloedmonster

Het NFI of een ander geaccrediteerd laboratorium voert een bloedsample-onderzoek uit. In het Besluit is een omschrijving gegeven van de laboratoria die bloedonderzoeken mogen verrichten. Ieder laboratorium dat aan de vermelde kwaliteitseisen voldoet, kan een bloedonderzoek verrichten en vaststellen welke en hoeveel drugs in het bloed van de verdachte voorkomen. Door het laboratorium wordt nauwkeurig vastgesteld of daadwerkelijk sprake is van drugs. Standaard wordt gezocht op de negen aangewezen drugs (al dan niet in combinatie met alcohol).²³ Het laboratorium vermeldt per drug de gemeten concentratie. De rapportage wordt verstuurd naar de een centrale mailbox bij de politie bij het Team Buitengerechtelijke Afhandeling (TBA) van de eenheden Den Haag (TBA-DH), Rotterdam (TBA-R'dam) of Zeeland West Brabant (TBA-ZWB).

Politie: informeren verdachte

Op het centrale punt, bij het betreffende team buitengerechtelijke afhandeling, wordt de uitslag door de politie geïnterpreteerd door de gemeten waarden naast de grenswaarden te leggen. Door middel van een brief wordt de verdachte geïnformeerd over de uitslag binnen zeven dagen na binnenkomst van de laboratorium rapportage (ongeacht de uitkomst). In de brief wordt hij gewezen op het recht

²³ De HOvJ kan ook aanvullend drugsonderzoek (laten) aanvragen, waarbij ook op andere stoffen wordt gezocht.

tegenonderzoek te laten verrichten. De rapportage en een afschrift van de brief worden toegevoegd aan het proces verbaal in BVH.

Geaccrediteerd laboratorium: contra-expertise

In het geval dat de verdachte gebruik maakt van zijn recht op tegenonderzoek, wordt hiervoor het tweede afgenomen bloedbuisje ingezet en onderzocht. Het laboratorium dat de bloedanalyse deed²⁴ zendt op initiatief van de verdachte na betaling het tweede buisje bloed naar het door de verdachte gekozen laboratorium dat het bloed onderzoekt. Tegenonderzoek moet plaatsvinden in een geaccrediteerd laboratorium. De verdachte ontvangt de uitslag en brengt de uitslag desgewenst in de strafzaak in.

OM, ZM: vervolging en verdere afhandeling proces

Wordt met een positieve uitslag drugsgebruik vastgesteld, dan is de bestuurder van een voertuig die één drug heeft gebruikt strafbaar indien de concentratie van de drug in het bloed boven de voor die drug geldende grenswaarde uitkomt. Als die bestuurder onder invloed is van een combinatie van drugs of van één of meer drugs en alcohol, is hij strafbaar indien uit de uitslag van het bloedonderzoek volgt dat zijn drugsgebruik of zijn drugs- en alcoholgebruik boven de voor ieder van die stoffen vastgestelde grenswaarde uitstijgt. Wanneer de bestuurder strafbaar is stuurt de politie de zaak naar het OM. Het OM beslist over de vervolging op grond van artikel 8 lid 5 van de wegenverkeerswet.

²⁴ Tijdens de onderzoeksperiode zijn er twee laboratoria die bloedonderzoek doen: het NFI en het Duitse laboratorium.

3 Politie

In dit hoofdstuk gaan we in op het proces van het testen op drugs in het verkeer, zoals dat door de politie wordt uitgevoerd en ervaren. De uitkomsten in dit hoofdstuk komen uit de landelijke digitale enquête en interviews met politiemedewerkers en de landelijke projectleider Nationale Politie, en zijn waar zinvol aangevuld met informatie afkomstig van het NFI en OM. Ook zijn gegevens uit politieregistraties gebruikt. Voor zo ver mogelijk en relevant zijn enquête uitkomsten en registraties vergeleken met die uit 2016.

Om de vragen over het proces van testen op drugs bij de politie te beantwoorden, hebben we onderzoeksvragen beantwoord over de verschillende onderdelen van dit proces. Dit hoofdstuk gaat in op onderzoeksvragen over:

- 🕒 Procedure algemeen
- 🕒 Speekseltester
- 🕒 PMT
- 🕒 Bloedafname
- 🕒 Bloedonderzoek
- 🕒 Tegenonderzoek

De onderzoeksvragen zijn cursief opgenomen bij de betreffende onderdelen in het hoofdstuk.

3.1 Vooraf: implementatie

- 🕒 Sinds 1 juli 2017 is de politie bevoegd de nieuwe werkwijze, ook aangeduid met Drugs in het Verkeer (DIV)-werkwijze en later Rijden onder invloed (art. 8 WWV 1994), toe te passen. Bij de politie is een landelijke projectleider die de implementatie bij de politie begeleidt. Binnen iedere eenheid is minimaal één contactpersoon voor DIV. Deze verzorgt met ondersteuning van de landelijke projectleider de communicatie binnen de eenheid via het 'train-de-trainers' principe.
- 🕒 De politie heeft tot 1 juli 2019 de tijd voor de implementatie van de wet. De implementatie is ten tijde van het onderzoek anno 2018 dan ook nog niet volledig: niet in alle eenheden hebben medewerkers al training gehad, bijvoorbeeld omdat er voorrang is gegeven aan de cursus Contra terrorisme extremisme en radicalisering. Wel zijn alle train-de-trainers opgeleid. Ook zijn er nog geen voorzieningen getroffen omtrent gekoelde opslag en transport van bloed. Eind 2018 zijn vrieskistjes

voor alle bureaus aangeschaft en is een gunning verleend voor gekoeld transport.²⁵ Aan het einde van het veldwerk (eind 2018) is de implementatie bij de politie ondertussen bijna volledig.

- ⦿ Tijdens de implementatie bij de politie is het werkproces tijdelijk aangepast. Vanaf 1 juli 2017 is het aantal door de politie aangevraagde bloedanalyses opgelopen tot meer dan 200 per maand. Door capaciteitsproblemen die zich medio november 2017 bij het NFI aandienen, zijn na overleg met OM, NFI en JenV de handhavingsinspanningen door de politie afgeschaald om er voor te zorgen dat de wel afgenomen bloedmonsters konden worden geanalyseerd en zaken konden worden opgevolgd. Tijdelijk is “alleen bij zware verkeersongevallen en (aantoonbare) drugszaken overgegaan tot het inzetten van speekseltester en aanvraag voor bloedanalyse”.²⁶ Deze aanpassing vond plaats van december 2017 tot en met maart 2018. Wat aantoonbare drugszaken zijn is niet geconcretiseerd.
- ⦿ Er blijken onduidelijkheden voor politiemedewerkers te zijn met betrekking tot de tijdelijke aanpassing van het werkproces, het geconditioneerd transport, het gebruik van de vrieskastjes, en het invullen van formulieren (blijkt uit de vragen die worden gesteld aan de landelijke projectleider en opleiders, interviews en uit de fouten die in formulieren worden gemaakt - zie paragraaf 3.5). Desondanks wordt de nieuwe aanpak frequent ingezet, zo blijkt uit het toenemende aantal aangevraagde bloedanalyses voor de aanpak van drugs in het verkeer.

3.2 Vermoeden rijden onder invloed van drugs

Stappen in het werkproces

Volgens de werkprocedure is de eerste stap in de aanpak van drugs in het verkeer het vaststellen van een vermoeden dat een bestuurder onder invloed van drugs een voertuig heeft bestuurd. Aanleidingen voor een vermoeden zijn afwijkend verkeersgedrag, (waarneming) of betrokkenheid bij een ongeval (ongeluk), en daarnaast kan tijdens een verkeerscontrole een bestuurder uiterlijke kenmerken van middelengebruik vertonen of kunnen er aanwijzingen van drugs in het voertuig worden gevonden/geroken. Het gaat om zogenaamde Rijden onder invloed (ROI) controles waarbij zowel op alcohol als drugs kan worden getest (bijvoorbeeld een statische controle of fuikcontrole aan de kant van de weg), bij een ongeval, of bij afwijkend rijgedrag.

Terminologie:

We onderscheiden een vermoeden (een verdenking van drugsgebruik), een vastgesteld vermoeden (verdenking die wordt bevestigd met een positieve uitslag van speekseltest of PMT) en het vaststellen (positieve uitslag bloedanalyse) van drugsgebruik.

Voeren betrokken actoren stappen uit zoals afgesproken? Wat loopt goed en minder goed?

²⁵ Voordat de politie een onderhandse aanbesteding voor het geconditioneerd transport kon uitzetten, moesten eerst de locaties van de drie externe laboratoria bekend zijn. Eind 2018 heeft de gunning voor het transport plaatsgevonden.

²⁶ Bron: politie.

Om na te gaan of de politie de stappen uitvoert zoals afgesproken, zijn politiemedewerkers hierover bevraagd via een enquête en interviews. Uit de interviews blijkt dat ongevallen, controles en afwijkend rijgedrag aanleiding kunnen zijn voor een vermoeden van drugs in het verkeer. Ook geven zij aan dat bij zware ongevallen altijd wordt gecontroleerd op drugsgebruik. Qua aantal worden de meeste vermoedens van drugsgebruik gevormd bij rijden onder invloed controles, waar grote aantallen bestuurders worden gecontroleerd.

Over de wijze waarop rijden onder invloed controles worden uitgezet en uitgevoerd, geeft men in de enquête aan dat tijdens de laatste statische alcoholcontrole in 29,5 % van de keren gericht gecontroleerd is op drugs. In 2016 is dit percentage 3,5% (zie ook tabel 3.1). In 2018 geeft men ook aan dat er soms geen capaciteit is om te controleren op drugs: dit betekent dat men wel controleert op drugs als er een verdenking ontstaat, maar dat de verdenking niet voorkomt uit een aselechte rijden onder invloed controle. Respondenten geven daarnaast aan dat aantallen en verhoudingen van controles verschillen per team. Meerdere respondenten geven aan dat er vooral dynamische controles plaatsvinden; meestal controles tijdens surveillances en vaak naar aanleiding van afwijkend rijgedrag. In een paar regio's geeft men aan dat verkeerscontroles in aantal zijn teruggebracht in verband met prioriteiten en capaciteitsgebrek. Maar de respondenten geven ook aan dat ze binnen een regio veel verschillen zien per team: het ene team is heel actief met verkeerscontroles en het andere team niet. Daarnaast zijn binnen een aantal teams nog niet alle mensen getraind. Bij de teams die aangeven statische controles uit te voeren, let men op afwijkend rijgedrag. De teams die aangeven weinig statische controles uit te voeren, checken wel op vermoedens voor drugs(gedrag) bij aanrijdingen. De respondenten van de actieve teams geven aan dat de controles goed lopen en dat ze nu zowel alcohol als drugs goed kunnen aanpakken. Maar andere teams geven aan dat de drugscontrole nog in de kinderschoenen staat. De landelijke projectleider geeft aan dat in de grote steden wel met regelmaat statische verkeerscontroles plaatsvinden, maar dat in de rest van het land voornamelijk dynamische verkeerscontroles plaatsvinden, waarbij op basis van afwijkend rijgedrag gecontroleerd wordt.

Tabel 3.1 Gericht controle gebruik drugs bij laatste ROI controle (n=173)

	2018 (n=173)	2016 (n=141)
Gerichte controle op gebruik van drugs in verkeer	29,5%	3,5%

Bron: enquête politiemedewerkers

Wat was de concrete aanleiding van de verdenking van mogelijk drugsgebruik? Waarop was het vermoeden gebaseerd?

Om inzicht te krijgen in de concrete aanleiding van de verdenking van drugsgebruik in het verkeer is gevraagd waarop politiemedewerkers hun vermoeden stoelden. Uit de enquête die in 2018 onder politiemedewerkers werd uitgezet, blijkt dat het vermoeden - en daarmee ook meteen het vaststellen van het vermoeden - van het overtreden van het verbod op rijden onder invloed van drugs bij controles voornamelijk is gebaseerd op de speekseltester (33%). Politiemedewerkers zetten de test bij controle in en

vinden met een positieve uitslag meteen een bevestigd vermoeden op drugsgebruik. Daarnaast wordt ook de PMT gebruikt (16%)²⁷ en wordt gelet op druggerelateerde goederen (11%). Daarnaast zijn ook andere redenen genoemd, zoals eigen inzicht en feit dat de verdachte een bekende is van de politie met drugsprecedenten. In 2016 werd het vermoeden voornamelijk gebaseerd op basis van gedragskenmerken (54%), uiterlijke kenmerken (15%) en gedragingen in het verkeer (22%). De speekseltester was destijds nog niet in gebruik en de PMT nog niet gevalideerd (zie tabel 3.2).

De interviews met politiemedewerkers bevestigen dit beeld. Wel wordt aangegeven dat collega's die nog niet getraind zijn deze kenmerken niet of minder goed herkennen. In de interviews geeft men daarnaast aan dat het vermoeden van rijden onder invloed in bepaalde gevallen ook verkregen wordt door een combinatie van waarnemingen en feiten zoals het natrekken van het voertuig waarbij informatie met betrekking tot overtreding van de Opiumwet wordt achterhaald, bepaalde locaties bekend staan door drugsgebruik, geur in auto, etc. Ook geeft men aan dat de politiemedewerkers rechtstreeks vragen of mensen iets gebruikt hebben en kijken naar zichtbare voorwerpen in voertuig.

Tabel 3.2 Vermoeden ROI van drugs bij laatste controle

Vermoeden gebaseerd op	2018 (N=88)	2016 (N=83)
Uiterlijke kenmerken	-	15%
Gedragskenmerken	2%	54%
Druggerelateerde goederen	11%	-
Gedragingen in verkeer	-	22%
PMT	16%	-
Speekseltest	33%	-
Anders	20%	8%
Geen indicatie	17%	-
	100%	100%

Bron: enquête politiemedewerkers

3.3 Speekseltester

Stappen in het werkproces

Wanneer politiemedewerkers een vermoeden hebben dat een bestuurder onder invloed van drugs is, kunnen zij de verdachte bevelen mee te werken aan een onderzoek naar het gebruik van drugs door middel van een aangewezen speekseltester. Een vermoeden is echter geen harde voorwaarde. De speekseltest wordt ter plekke uitgevoerd, aldus de werkafspraken.

Praktijkuitvoering

Voeren betrokken actoren stappen uit zoals afgesproken? Wat loopt goed en minder goed?

²⁷ Hiermee is bedoeld de gevalideerde en volwaardige PMT, en niet afzonderlijke elementen van de PMT. Uit de antwoorden op de enquête en vragen in interviews blijkt echter dat ondanks de toelichting de termen door elkaar worden gebruikt.

Om zicht te krijgen op de vraag of de politie de speekseltester gebruikt zoals afgesproken, zijn hierover vragen opgenomen in de enquête en interviews. Uit de enquête blijkt zoals hierboven al beschreven dat de speekseltesters bij een vermoeden op rijden onder invloed, maar ook random wordt ingezet (bijvoorbeeld bij fuikcontroles) zonder dat er vooraf een vermoeden is. Dit is conform de wet, hoewel de werkinstructie hier niet op aanstuurt. Wel blijkt uit interviews dat het - niet in lijn met de werkinstructie - in een team gebeurt dat bestuurders waarbij een vermoeden op drugsgebruik is, worden meegenomen naar het bureau voor afname van de speekseltest²⁸.

Uit de interviews blijkt dat de politiemedewerkers doorgaans goede ervaringen hebben met de speekseltester en blij zijn een middel te hebben om op drugs te testen. In een paar teams geven de medewerkers aan dat het gebruik van de speekseltester nog in de kinderschoenen staat, maar dat de afname goed gaat en het gebruik makkelijk is. Wel kan de speekseltester vaker gebruikt worden, geven een paar teams aan, door meer prioriteit te geven aan drugs in verkeercontroles. Ook de opleidingen binnen een team zouden korter op elkaar gepland kunnen worden, want nu zakt de informatie en toepassing soms weg.

Een aantal respondenten geeft verbeterpunten voor het gebruik van de speekseltester: je moet weten hoe je er mee moet werken (goed indrukken en schudden), het duurt enige tijd voordat de uitslag komt, soms zijn de uitslagen vaag te lezen (vooral in het donker, uitkomsten kunnen vervlakken als er te laat gekeken wordt op de tester), de speekseltester is temperatuurafhankelijk (gebruiken tussen 4 en 30 graden). Daarnaast wordt door medewerkers genoemd dat de houdbaarheid van de speekseltester beperkt is en de voorraad speekseltesters die men in de auto heeft liggen opeens niet meer bruikbaar kan zijn. Daarbij merken wij op dat bij navraag de houdbaarheid van de tester 1 jaar blijkt, wat er op kan wijzen dat sommige medewerkers mogelijk een niet correct beeld hebben van de speekseltesters/ besteldatum en hoeveelheden nog niet genoeg afstemmen op het gebruik. Teams zijn geadviseerd niet te veel testen tegelijkertijd in de auto te bewaren. Ook geven respondenten aan dat sommige personen moeilijk speeksel kunnen afstaan, omdat ze een droge mond hebben door het blowen. De landelijke projectleider geeft aan beperkt zicht te hebben op de ervaringen met de speekseltester. Signalen dat de afname niet lukt zijn niet bekend bij de landelijke projectleider en ook niet bij de verkeerseexperts.

Hoeveel personen hebben op vordering van de politie speeksel afgestaan door middel van een speekseltester?

In de enquête is gevraagd naar het aantal keer dat een speekseltest is ingezet bij personen waarbij een vermoeden bestond van rijden onder invloed. De uitkomsten zijn weergegeven in tabel 3.3. Daaruit blijkt dat bij 0,9% van de bij de laatste controle gecontroleerde bestuurders een speekseltest is ingezet. Nu blijkt het aantal bevestigde vermoedens groter dan het aantal aanvankelijke vermoedens. Dit is in lijn met de uitkomst dat ook zonder vermoeden een speekseltester wordt ingezet.

²⁸ Dit naar verluid in verband met de temperatuur die tussen 4 en 30 graden moet zijn en het in de nacht vaak kouder is in de auto.

Op basis van de enquête kan echter geen uitspraak worden gedaan over het aantal keer dat de politie een speekseltest heeft uitgevoerd. De aan respondenten gevraagde 'aantallen' zijn met name bedoeld om tegen elkaar af te zetten. Los zijn deze lastig te interpreteren want ze hebben betrekking op de laatste controle waarbij de respondent aanwezig was. Om de totale omvang van de inzet van speekseltesters te bepalen, is een extrapolatie nodig naar het totaal aantal gecontroleerde bestuurders per controle per maand/jaar. Deze gegevens zijn niet beschikbaar.

Wel kunnen we op basis van politieregistraties een grove schatting doen van het aantal ingezette speekseltesters, deze ligt in de orde van grootte van 6.000. We komen hier op terug in paragraaf 3.7.

Tabel 3.3 Speekseltester (n=54)

Inzet speekseltester bij laatste ROI controle	Aantal	% t.o.v. aantal gecontroleerde bestuurders ²⁹
Inzet speekseltester bij vermoeden van drugsgebruik	133	0,9%

Bron: enquête politiemedewerkers

Uit de enquête en interviews blijkt verder dat de speekseltester in een aantal teams vaker worden gebruikt dan in andere (1 à 2 keer per maand /week). Dit beeld wordt bevestigd door politieregistraties (zie paragraaf 3.7). De verschillen in aantallen hangen naar verwachting samen met de verschillende prioriteiten tot een controle op drugs in het verkeer. In teams waar de speekseltest weinig wordt ingezet, is het doorgaans wel de wens (nog) vaker de speekseltester in te zetten. De speekseltester wordt wel vaker dan in het begin van de implementatie ingezet bij aanrijdingen in deze teams.

Hoe vaak weigerde de verdachte de speekseltest?

De medewerkers die de enquête in 2018 invulden, geven aan dat weinig mensen de speekseltester weigeren: tijdens de laatste controle weigerde 5% van de verdachten. In de interviews geven de respondenten aan dat de meeste mensen zonder problemen meewerken aan de speekseltest (van altijd tot 9 van de 10 keer). Een team gaf aan dat mensen vaak zelf ook nieuwsgierig zijn naar de uitslagen van de speekseltester. Zijn de mensen wel verdacht, dan is bij weigering een PMT of bloedonderzoek de volgende stap.

Hoe vaak lukte de speekselafname door de politie niet en wat waren de redenen hiervan?

In de enquête en interviews geven bevroegde politiemedewerkers aan dat het een enkele keer voorkomt dat speekseltester niet lukt. Genoemde redenen zijn dat sommige personen moeilijk speeksel kunnen afstaan, omdat ze een droge mond hebben (door het blowen bijvoorbeeld). En in voorkomende gevallen heeft de politiemedewerker moeite met het aflezen van resultaten. In dat geval behoort een PMT te worden ingezet.

²⁹ In de enquête is de vraag gesteld hoeveel bestuurders tijdens de laatste ROI controle zijn gecontroleerd. Het aantal van 133 is gedeeld door dit aantal (=133/15.222).

Welke uitkomsten heeft de speekseltester opgeleverd?

In de enquête is gevraagd bij hoeveel personen een vermoeden op drugsgebruik bestond (133), en vervolgens hoe vaak het vermoeden is bevestigd met een speekseltester (177). Dit blijkt het geval te zijn in 133% van de gevallen (177 van de 133), waaruit blijkt dat respondenten de speekseltesters ook hebben ingezet *zonder* dat er vooraf een vermoeden was. Omdat op basis van de enquête niet is vast te stellen hoe vaak überhaupt de speekseltester is ingezet, is er geen percentage te geven van het aantal positieve uitslagen van het totaal aantal afgenomen speekseltesten.

Uit politieregistraties valt te becijferen hoe vaak aan een registratie een positieve uitslag van een speekseltester ten grondslag lag. Dit zijn, in 2018, naar schatting op basis van beperkt dossieronderzoek circa 5.400 testen met positieve uitslag (betrouwbaarheidsmarges in acht genomen). Ook hierop komen we terug in paragraaf 3.7.

3.4 PMT

Stappen in het werkproces

Wanneer de speekseltest niet voorhanden is, de bestuurder de speekseltest weigert of de speekseltest een negatieve uitslag geeft, maar er toch vermoedens zijn van drugsgebruik of als dit om andere reden de voorkeur geniet van de opsporingsambtenaar, kan deze medewerking vorderen aan een PMT. De opsporingsambtenaar voert de test uit volgens instructies en deelt het resultaat direct mee aan de verdachte. Positieve uitslagen worden vastgelegd in een formulier, genaamd Checklist PMT. Een positieve uitslag wordt vermeld op het aanvraagformulier voor toxicologisch onderzoek van bloed wanneer bloedonderzoek wordt uitgevoerd (zie bloedonderzoek).

Praktijkuitvoering

Voeren betrokken actoren stappen uit zoals afgesproken? Wat loopt goed en minder goed?

Uit de enquête blijkt dat de PMT wordt ingezet om verschillende redenen: als preselectiemiddel om een vermoeden op gebruik te bevestigen (als de speekseltest geweigerd wordt, de speekseltester een negatief resultaat geeft of mislukt is en er toch een verdenking is (bijvoorbeeld van GHB gebruik of een andere drug die met de speekseltest niet kan worden gesignaleerd), of als er geen speekseltester aanwezig is. Maar vooral ook als lijst met afzonderlijke PMT-kenmerken op basis waarvan een vermoeden op drugsgebruik juist ontstaat. Dit laatste is niet zoals bedoeld in dit werkproces, op basis waarvan bloed kan worden afgenomen. De (gevalideerde) PMT wordt dan immers niet volledig (compleet) afgenomen.

In de interviews wordt dit bevestigd: ook de respondenten geven aan dat de PMT niet veel gebruikt wordt om een bestaand vermoeden te bevestigen. De meeste medewerkers hebben de PMT-training wel gedaan, maar men gebruikt de PMT alleen als er geen speekseltester of bloedtest aanwezig is. Ook ziet men de PMT als subjectief en niet nodig naast de speekseltester. De PMT-kenmerken worden dan ook frequent gebruikt, zonder precies uit te vragen zoals in de PMT wordt bedoeld, waaruit bij positief resultaat bijvoorbeeld de

inzet van een speekseltester volgt. Men vindt, zo wordt aangegeven, heel snel de kenmerken uit de PMT, bijvoorbeeld bij oude mensen die langzaam spreken en slecht bewegen.

Hoe vaak weigerde de verdachte de PMT?

Uit de enquête blijkt dat 3% van de verdachten weigert mee te werken aan de PMT bij de laatste controle. De interviews bevestigen dat weigering sporadisch voor komt.

Hoe vaak heeft de politie de psychomotorische en de oog- en spraakfuncties onderzocht omdat er een vermoeden was van drugsgebruik?

In de enquête is gevraagd hoe vaak een PMT is ingezet bij bestuurders waar een vermoeden was van rijden onder invloed van drugs, bij de laatste controle, en hoe vaak met de PMT dit vermoeden is bevestigd. Voordat we ingaan op de uitkomsten, merken we op dat ondanks de toelichting in de enquête er door respondenten onder PMT ook onbedoeld de afzonderlijke PMT-kenmerken worden verstaan – dus niet alleen het gevalideerde instrument. De uitkomsten moeten daarom met enige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. Uit de enquête blijkt dat bij 0,2% van de gecontroleerde bestuurders een PMT is ingezet, zie ook tabel 3.4. Ook blijkt uit nadere analyse dat de PMT in 58% van de gevallen een positieve uitslag heeft (waarmee vermoeden op drugsgebruik wordt bevestigd). Overigens blijkt ook dat de PMT aanzienlijk minder vaak wordt ingezet dan de speekseltester (1:4).

Tabel 3.4 PMT (n=54)

Inzet PMT bij laatste ROI controle	Aantallen	% t.o.v. aantal gecontroleerde bestuurders
Inzet PMT bij vermoeden van drugsgebruik	31	0,2%

Bron: enquête politiemedewerkers

Hoe vaak is tevens de speekseltester gebruikt?

Gebruik van zowel de PMT als de speekseltester komt strikt genomen vrijwel niet voor. Er is in de enquête door één respondent aangegeven dat eerst een speekseltest is ingezet en vervolgens, na het mislukken daarvan, de PMT. Wel komt de combinatie voor dat eerst enkele losse PMT-kenmerken worden afgelopen om vervolgens een speekseltest af te nemen.

3.5 Bloedafname & analyse

Stappen in het werkproces

In de werkbeschrijving DIV staat beschreven dat bij een positieve uitslag van speekseltest of PMT, of bij de weigering van een speekseltest en PMT, de opsporingsambtenaar de verdachte zijn medewerking vraagt te verlenen aan de bloedproef. Weigert de verdachte zijn medewerking, dan beveelt de (H)OvJ de medewerking. Werkt de verdachte mee, dan wordt overgegaan tot bloedafname. De verdachte wordt meegenomen voor bloedafname en gewezen op het recht op tegenonderzoek. De bloedafname dient plaats te vinden binnen 90 minuten na het moment dat de verdachte is gevorderd zijn medewerking te

verlenen aan de speekseltest of PMT, of indien die vordering niet is gedaan, van het eerste contact tussen de opsporingsambtenaar en de verdachte dat aanleiding was om de verdachte te vorderen zijn medewerking te verlenen aan het bloedonderzoek.

Afname gebeurt altijd door een arts/verpleegkundige en er worden twee buisjes bloed afgenomen. Bij de bloedafname is een politiemedewerker aanwezig en deze medewerker legt de bloedafname vast in het proces verbaal. De buisjes worden gekoeld bewaard en in een bloedblok zo spoedig mogelijk opgestuurd naar het NFI of een geselecteerd extern laboratorium, vergezeld door een formulier Aanvraag toxicologisch onderzoek van bloed. Het laboratorium bewaart de buisjes bij -20 C.

Praktijkuitvoering

Voeren betrokken actoren stappen uit zoals afgesproken? Wat loopt goed en minder goed?

In de interviews geven de politiemedewerkers aan dat de ervaringen met het overbrengen van verdachten naar het bureau en het afnemen van bloed niet afwijken van de ervaringen bij het rijden onder invloed van alcohol. Dit loopt over het algemeen zonder problemen en als bedoeld. Eén respondent geeft aan dat het vrijwillig meegaan als bezwaarlijk wordt gezien en dat men liever de mensen meteen aanhoudt omdat ze meestal in het bureau alsnog worden aangehouden. Een respondent geeft aan dit aanhouden juist juridisch lastig te vinden. Verdachten werken doorgaans mee aan bloedafname. Bij weigering krijgen de verdachten een proces verbaal en een transactievoorstel.

Uit de interviews blijkt dat het bloed conform afspraak altijd door een arts wordt afgenomen, meestal is dit een GGD- arts. Verpleegkundigen worden niet ingezet. Het bleek volgens de landelijke projectleider lastig daarmee contracten af te sluiten.

Hoe vaak is het bloed wel/niet afgenomen binnen de wettelijk gestelde termijn?

In de werkbeschrijving staat aangegeven dat de bloedproef binnen 90 minuten moet worden afgenomen vanaf het moment dat de verdachte is gevorderd zijn medewerking te verlenen aan de speekseltest of PMT, of indien die vordering niet is gedaan van het eerste contact tussen de opsporingsambtenaar en de verdachte dat aanleiding was om de verdachte te vorderen zijn medewerking te verlenen aan het bloedonderzoek.

In de enquête geeft men aan dat het bloed in 85% van de gevallen binnen de termijn van 90 minuten na de vordering om mee te werken wordt afgenomen, één respondent geeft aan dat dit bijna nooit lukt (zie ook tabel 3.5). Als de 90 minuten niet gehaald wordt, geeft 61% aan dat het bloed wordt opgestuurd met vermelding dat 90 minuten overschreden is, 19% geeft aan geen bloed af te nemen en de verdachte een rijverbod te geven en 4 % geeft aan bloed op te sturen zonder opgave van overschrijding van de tijd. Ook komt het voor dat een arts weigert bloed af te nemen wanneer de 90 minuten verstreken zijn. In 7% van de zaken weigert een verdachte medewerking aan de bloedafname. Andere redenen om geen bloed af te nemen zijn: arts komt te laat, te diepliggende aderen en een stop op het afnemen van bloed. (zie tabel 3.6). Merk op

dat slechts 26 respondenten de vraag behorend bij tabellen 3.5 en 3.6 hebben beantwoord wat betekent dat ruime betrouwbaarheidsmarges in acht dienen te worden genomen.

Uit de interviews blijkt dat het bij een paar teams niet altijd lukt om binnen de gestelde termijn van 90 minuten bloed af te nemen, met name in de beginperiode van de implementatie. In de landelijke gebieden zijn de langere rijafstanden vaker problematisch in verband met het binnen 90 minuten aanwezig zijn van een arts. Lukt het niet binnen 90 minuten het bloed af te nemen, dan wordt of het bloed afnemen geseponneerd of alsnog afgenomen met de vermelding van de overschreden tijd. Volgens de landelijke projectleider hangt het (net) niet halen van de 90 minuten termijn ook af van de grootte van de eenheid; men werkt met één contactpersoon op eenheidsniveau. Verder is de ervaring dat het bij de artsen slecht bekend is dat er een tweede arts als achtervang dient te zijn (die in geval van drukte kan komen om de tijd alsnog te halen). De mogelijkheid tot bloedafname door verpleegkundigen biedt tot dusver geen uitkomst voor het beter behalen van de 90 minutetermijn. Immers, verpleegkundigen worden vooralsnog niet ingezet voor bloedafname.

Tabel 3.5 Bloedafname en 90 minuten-termijn (n = 26)

Bloedafname	Percentage
Binnen 90 minuten	85%
Langer dan 90 minuten	15%

Bron: enquête politiemedewerkers

Tabel 3.6 Acties bij overschrijden 90 minuten-termijn (n = 26)

Acties bij overschrijden 90 minuten	Percentage
Bloed afnemen en opsturen met vermelding overschrijding tijd	66%
Geen bloed afnemen	16%
Bloed afnemen en opsturen zonder vermelding overschrijding tijd	3%
Anders	15%

Bron: enquête politiemedewerkers

Op welke manier is het bloedmonster in het bloedblok opgeslagen en naar het NFI gestuurd?

In de enquête geeft 15 % van de respondenten aan dat het bloedblok ingevroren bewaard wordt tot aan transport, 42 % geeft aan dat het bloed gekoeld bewaard wordt (in een koelkast) en 31 % geeft aan dat het bloed ongekoeld bewaard wordt (zie tabel 3.7). Ook geeft men aan dat er nog onduidelijkheid is over de noodzaak tot koeling.

In de interviews wordt dit beeld bevestigd. In sommige teams bewaart men het bloedblok gekoeld tot het versturen. In andere teams wordt het bloedblok ongekoeld bewaard. In één team werd het bloedblok eerst bevroren, maar omdat de verzending ongekoeld is, wordt ook hier niet meer ingevroren: men is bang voor

informatieverlies door wisselende temperaturen. In de interviews geven alle respondenten aan dat bloedmonsters ongekoeld verzonden worden. De landelijke projectleider bevestigt dit.³⁰

Tabel 3.7 Bewaren bloedblok (n=26)

Bewaren bloedblok	Percentage ³¹
Bevroren (vrieskist/vriesvak)	15%
Gekoeld (koelkast)	42%
Ongekoeld	31%

Bron: enquête politiemedewerkers

Aanvraagformulieren voor bloedonderzoek

In de interviews wordt aangegeven dat het invullen van de aanvraagformulieren enige oefening vergt. Als het formulier niet goed is ingevuld, krijgen ze het formulier retour van het NFI. In sommige teams wordt het formulier door een ander nagelopen. In andere teams wordt aangegeven dat het in 90 % van de aanvragen goed gaat: maar men mist wel eens een kruisje. Bij de meeste teams wordt het origineel gehouden en een kopie van het aanvraagformulier opgestuurd. Bij het invullen van de aanvraagformulieren voor bloedonderzoek is verschil te merken tussen medewerkers die wel en niet een opleiding hebben genoten, volgens de landelijke projectleider. Feedback over dit invullen krijgt hij van het NFI. Veel gemaakte fouten zijn bijvoorbeeld onnodig veel kruisjes in de aanvraag. Verder wordt in BVH een kopie van de aanvraag gehangen en een kopie van een ID van de verdachte, dit is een volgens het aanvraagformulier verplichte bijlage. Onder de huidige AVG - ingevoerd nadat de formulieren zijn opgesteld - mag dit niet meer en volgens de projectleider zijn de instructies en werkwijzen van de politie hierop aangepast, hoewel we later zien dat bij het NFI in voorkomende gevallen nog wel kopieën van het rijbewijs worden meegestuurd. Op korte termijn wordt het aanvraagformulier hierop vereenvoudigd en aangepast, en wordt het verplicht het formulier op te nemen in BVH.

3.6 Informeren verdachte

Proces

In de werkprocedure staat beschreven dat de uitslag van het bloedonderzoek op het centrale punt door de politie wordt geïnterpreteerd door de gemeten waarden naast de grenswaarden te leggen. Door middel van een brief wordt de verdachte geïnformeerd over de uitslag door de politie binnen 7 dagen na binnenkomst van de laboratoriumrapportage. In de brief wordt de verdachte (nogmaals) gewezen op het recht tegenonderzoek te laten verrichten. De rapportage en een afschrift van de brief worden toegevoegd aan het proces verbaal in BVH.

³⁰ Vanaf 1 maart 2019 is nieuw politiebeleid: bewaren en vervoer bevroren (-18 C of kouder).

³¹ In de enquête is de vraag gesteld hoe bloed wordt vervoerd. Daar gaven enkele respondenten aan dat bloed ook ingevroren werd vervoerd. Omdat de antwoorden van de respondenten niet strookten met de informatie uit interviews en het NFI hebben we de tabel niet opgenomen. De veronderstelling is dat respondenten niet goed op de hoogte zijn van de wijze van bloedtransport, dat ook door een andere afdeling wordt geregeld.

Praktijkuitvoering

Voeren betrokken actoren stappen uit zoals afgesproken? Wat loopt goed en minder goed?

De uitslagen van bloedonderzoek komen conform afspraak binnen op één e-mailadres van de politie, waar de drie verschillende teams buitengerechtelijke afhandeling de voor hen betreffende zaken uit selecteren. De teams zijn verantwoordelijk voor het interpreteren van de uitslag en de verdachte per brief te informeren over de uitslag van het bloedonderzoek binnen 7 dagen na binnenkomst van de laboratoriumrapportage. Over het algemeen lukt het de politie goed haar termijnen te halen, volgens de landelijke projectleider, maar het laboratorium haalt haar termijnen niet altijd. Het laboratorium heeft volgens de wettelijke termijnen 14 dagen de tijd voor onderzoek en dient uitslagen vervolgens zo spoedig mogelijk bekend te maken. Vaak duurt het vier weken voor de uitslag van het laboratorium wordt ontvangen, soms ook komt de uitslag binnen twee weken, of duurt het langer. Ook de geïnterviewden binnen de politie geven aan dat de resultaten van het bloedonderzoek met wisselende termijnen binnenkomen, wat wordt bevestigd door het NFI en OM (zie volgende hoofdstukken). Sommige teams krijgen de uitslagen per e-mail, sommige per post en soms moet men er zelf over bellen. De landelijke projectleider geeft aan dat alle teams de voor hen bestemde uitslagen van het laboratorium krijgen.

Interpretatie resultaten bloedonderzoek

In de enquête geven bijna alle respondenten aan dat van de laatste bloedafname de resultaten laten zien dat er één of meerdere drugs zijn gevonden. Er is niemand die aangeeft dat geen drugs zijn gevonden. Resultaten zijn weergegeven in tabel 3.8.

Op basis van dossieronderzoek, zie paragraaf 3.7, wordt een ander beeld geschetst. Daaruit blijkt dat circa drie kwart van de bekende uitslagen van bloedonderzoek positief is en een kwart negatief. Ook het NFI, zie hoofdstuk 4, heeft een ander beeld en schat in dat circa 90% van de uitslagen van bloedonderzoek positief is.

De geïnterviewden vinden de uitkomsten duidelijk en meestal in lijn der verwachtingen. Soms hebben de mensen meer drugs gebruikt dan de respondenten verwacht hadden, of meerdere drugs. Ook de combinatie van drugs en alcohol blijkt voor de politiemedewerkers moeilijk in te schatten. De landelijke projectleider geeft aan dat de uitkomsten helder zijn, maar niet altijd afgerond. Afronding is wel nodig en dient te geschieden door het laboratorium om de mogelijkheid op fouten te verkleinen. Onderlinge werkafspraken moeten hier richting geven.

Tabel 3.8 Resultaten bloedtest laatste bloedafname (n= 26)

Resultaten bloedtest	Percentage
Positief één drug	35%
Positief meerdere drugs	31%
Positief drug(s) en alcohol	8%
Positief alcohol	4%
Onbekend	4%
Nog niet bekend	18%
Negatief	0%

Verdenkingen van ROI vastleggen in BVH

Van de respondenten in de enquête geeft twee derde aan dat de verdenking van rijden onder invloed van drugs bijna altijd of vaak geregistreerd wordt via een proces verbaal. Andere respondenten geven aan dat dit minder het geval is (tabel 3.9). Daarbij geven sommige geïnterviewde aan dat verdenkingen van ROI worden vastgelegd met een proces verbaal in BVH; anderen geven aan dat zaken worden vastgelegd met een proces verbaal in BVH zodra er sprake is van bloedafname. Sommige respondenten geven aan te volstaan met een mutatie in BVH, dit zijn naar verwachting geen zaken waarbij een bloedanalyse wordt aangevraagd, maar 'minder ernstige zaken' waar bijvoorbeeld een speekseltester is afgenomen en de uitslag onvoldoende indicatie gaf voor drugsgebruik. Door 80% van de respondenten is in de afgelopen 3 maanden één of meerdere processen verbaal uitgeschreven voor rijden onder invloed van drugs (tabel 3.10).

Tabel 3.9 Hoe vaak registreert u een verdenking van rijden onder invloed van drugs in BVH middels een proces verbaal? (n=173)

	Aantal	Percentage
(Bijna) altijd (100-75% van de gevallen)	95	55%
Vaak (75-50% van de gevallen)	16	9%
Weinig (50-25 % van de gevallen)	5	3%
(Bijna) nooit (25-0% van de gevallen)	35	20%
Weet niet/geen mening	22	13%

Tabel 3.10 Hoe vaak heeft u de afgelopen 3 maanden een proces verbaal uitgeschreven voor de verdenking van rijden onder invloed van drugs? (n = 173)

	Aantal	Percentage
Proces verbaal uitgeschreven	402	80%
Geen proces verbaal uitgeschreven	80	20%

De verdenking van rijden onder invloed van drugs wordt vooral geregistreerd onder de code: maatschappelijke klasse Rijden onder invloed van drugs/medicijnen D20. Daarnaast wordt ook de code Rijden onder invloed van alcohol D21 gebruikt. De landelijke projectleider geeft aan dat alcohol en drugs in BVH onder de codes D20 en D21 worden geregistreerd. Bij een negatieve uitslag van bloedonderzoek zou

feitelijk gezien de D20 (of D21) weer moeten worden omgezet in D27. Daarmee verandert de rol van de verdachte in de rol van betrokkene.

3.7 Verdieping eerste resultaten op basis van politieregistraties

Politieregistraties

Op basis van BVH krijgen we inzicht in het aantal registraties van Rijden onder invloed van drugs/medicijnen (D20) en registraties van Rijden onder invloed van alcohol (D21) vanaf 2013. De registraties zijn opgenomen in tabellen 3.11 en 3.12. We zien dat het aantal D20-registraties sinds de invoering van de nieuwe werkwijze flink is toegenomen: bijna 6.000 registraties zijn gemaakt in 2018, bijna vijf keer zo veel ten opzichte van 2016 (1.271). Dit aantal kan worden gezien als een grove indicatie en ondergrens voor het aantal personen waarbij op vordering van de politie een speekseltester of PMT is ingezet.

Ook leiden we uit de registraties af dat er grote verschillen zijn (in toename en aantallen) tussen de eenheden. Merk op dat per 1 juli is gestart met de nieuwe werkwijze, en we daarom het jaar 2017 buiten beschouwing laten voor de vergelijking.

Om te beoordelen of de toename toe te schrijven is aan (de registratie van melding over) het rijden onder invloed van drugs, en niet aan een toename van bijvoorbeeld controles of registraties in het algemeen, hebben we ook gekeken naar de ontwikkeling van (de registraties van melding over) het rijden onder invloed van alcohol. In 2018 is in alle eenheden het aantal bijbehorende registraties (D21) afgenomen. En dus is de conclusie: de toename komt niet door meer controles an sich, maar is mogelijk gevolg van een gerichtere aanpak op drugs.

Tabel 3.11 Rijden onder invloed van drugs/medicijnen (D20), politiecijfers 2013-2018*

Werkgebied eenheid	2013	2014	2015	2016	2017	2018 t/m 30 nov	2018*	% 2018 t.o.v. 2016
Amsterdam	68	67	77	60	146	181	196	327%
Den Haag	156	164	185	207	476	1.116	1.205	582%
Limburg	50	36	32	50	80	155	167	334%
Midden-Nederland	88	100	83	104	192	828	894	860%
Noord-Holland	87	90	70	105	173	466	503	479%
Noord-Nederland	112	131	138	196	304	751	811	414%
Oost-Brabant	93	81	93	148	184	226	244	165%
Oost-Nederland	174	170	193	185	418	961	1.038	561%
Rotterdam	86	122	92	111	189	407	440	396%
Zeeland-West Brabant	105	111	74	105	158	338	365	348%
Eindtotaal	1.020	1.072	1.037	1.271	2.320	5.429	5.863	461%

*Cijfers voor 2018 lopen tot en met 30 november en zijn hier gecorrigeerd (x108%)

Bron: registratie politie

Tabel 3.12 Rijden onder invloed van alcohol (D21) politiecijfers 2013-2018*

Werkgebied eenheid	2013	2014	2015	2016	2017	2018 t/m 30 nov	2018*	% 2018 t.o.v. 2016
Amsterdam	2.507	2.350	1.956	1.836	1.758	1.458	1.575	86%
Den Haag	6.973	5.697	4.584	4.336	3.586	3.232	3.383	78%
Limburg	1.720	1.609	1.297	1.253	1.238	1.132	1.223	98%
Midden-Nederland	3.722	3.530	3.062	2.810	2.685	2.406	2.598	92%
Noord-Holland	3.283	2.859	2.572	2.519	2.281	1.956	2.112	84%
Noord-Nederland	2.341	2.261	2.231	2.208	2.255	1.920	2.074	94%
Oost-Brabant	2.856	2.385	2.173	2.145	2.176	1.708	1.845	86%
Oost-Nederland	4.571	4.120	3.880	3.811	3.500	3.267	3.528	93%
Rotterdam	5.771	4.784	3.514	3.582	3.449	2.927	3.161	88%
Zeeland-West Brabant	2.717	2.511	2.002	1.849	1.943	1.814	1.959	106%
Eindtotaal	36.461	32.106	27.271	26.349	24.871	21.820	23.458	89%

*Cijfers voor 2018 lopen tot en met 30 november en zijn hier gecorrigeerd (x108%)

Bron: registratie politie

Eerste resultaten

Op basis van dossieronderzoek onder een random steekproef van 100 Rijden onder invloed van drugs/medicijnen-dossiers en 100 Rijden onder invloed van alcohol-dossiers weten we bij benadering in hoeveel procent van de zaken er een positieve speekseltest is afgenomen. Hetzelfde geldt voor de PMT, bloedafname en de uitslag van de bloedonderzoeken. We benadrukken dat het hier gaat om geregistreerde feiten. Op basis van de enquête weten we dat niet van alle verdenkingen van rijden onder invloed een proces verbaal is aangemaakt, en dat er verschillende registratiedisciplines gelden: de één registreert al als er een speekseltest is afgenomen, de ander – en dit is de overgrote meerderheid – registreert als er bloedafname is gedaan.

De uitkomsten zijn weergegeven in onderstaande tabel 3.13. Hieruit valt af te lezen dat in 92% van de Rijden onder invloed van drugs/medicijnen-registraties een speekseltest is afgenomen, met positieve uitslag. Wanneer we deze uitkomst extrapoleren naar het totaal aantal Rijden onder invloed van drugs/medicijnen-registraties in BVH voor 2018, komen we uit op naar schatting (92% van 5.863) circa 5.400 speekseltesten met positieve uitslag (betrouwbaarheidsmarges in acht genomen).

Gezien de relatief kleine frequentie van de toepassing van de PMT als tester en grote bijbehorende betrouwbaarheidsmarges, voeren we bovenstaande becijfering niet uit voor de PMT. Dit beeld bevestigt de eerdere uitkomsten uit interviews en de enquête.

Dezelfde beredenering volgend voor aanvragen voor bloedonderzoek levert (86% van 5.863) ruim 5.000 aanvragen voor bloedonderzoek. Waarbij we opmerken dat het aantal bij het NFI geregistreerde bloedanalyses in lijn ligt (circa 5.000).

Van de 86 zaken waarbij bloedonderzoek is aangevraagd, is in 73 gevallen op het moment van onderzoek de uitslag bekend. In 54 onderzochte gevallen (74%) was de uitslag positief (en 19 negatief; 26%). Uitgaande

van een 95% betrouwbaarheidsinterval en het aantal dossiers waarin de uitslag van bloedonderzoek bekend is (73), ligt het daadwerkelijke percentage naar schatting tussen de 64% en 84%.

Uit de enquête weten we dat niet alle verdenkingen worden geregistreerd, maar dat daar waar bloedanalyses worden aangevraagd, de registratie redelijk op orde is. Wat betekent dat de hier genoemde aantallen mogelijk een relatief kleine onderschatting geven. Verder blijkt uit het dossieronderzoek van D21 registraties dat het aantal drugszaken dat wordt geregistreerd onder alcohol relatief klein is (2%) en niet zal leiden tot een grote correctiefactor. (Waarbij we opmerken dat die 2% wel van een groter absoluut aantal komt, omdat er meer alcoholonderzoeken plaatsvinden).

Tabel 3.13 Verdieping 100 dossiers D20 en 100 dossiers D21

	D20 (drugs/medicatie)	D21 (alcohol)
Vermoeden Drugs/alcohol	51	2
Vermoeden Drugs	49	-
Vermoeden alcohol	-	98
Speekseltester afgenomen en positief	92	-
Geen speekseltester afgenomen	6	-
Speekseltester geweigerd	1	-
Speekselafname onbekend	1	-
PMT afgenomen	-	-
PMT-kenmerken genoemd	73	-
Geen PMT-kenmerken	27	-
PMT geweigerd	-	-
Bloed afgenomen	92	8
Geen bloed afgenomen	3	91
Bloed weigering	5	1
Tegenonderzoek aangevraagd	1	2
Bloed ingezonden	86	5
Bloed ingezonden onbekend	6	1
Geen bloed afgenomen	8	94
Uitslag lab positief	54	3
Uitslag lab negatief	19	-
Uitslag lab in afwachting	13	2
Uitslag lab onbekend	6	1
Geen bloedonderzoek	8	94
OM ingezonden drugs/alcohol	14	-
OM ingezonden drugs	12	-
OM ingezonden alcohol		26
(Nog) onbekend	74	74
Man	97	91
Vrouw	3	9

Bron: dossieronderzoek politieregistratie

Leeswijzer tabel 3.13

D20 dossiers

Bij de dossiers D20 gaat het om een steekproef van 100 dossiers die door de politie aangeleverd zijn. Van deze 100 dossiers is bij 51 personen het vermoeden van rijden onder invloed van combigebruik van drugs en alcohol geconstateerd en bij 49 personen het vermoeden van rijden onder invloed van drugs. In het geval dat bij een bestuurder een positieve speekseltest of PMT wordt afgenomen, dient bloedonderzoek plaats te vinden. Als de verdachte meewerkt, kan een D20 worden opgemaakt. Als de verdachte weigert na een bevel bloedonderzoek kan een D24 worden opgemaakt.

Bij 92 mensen is een speekseltest ingezet en geeft de test positief resultaat. In één geval is een speekseltest geweigerd. In zes gevallen is er 'geen speekseltest' afgenomen.

De uitkomst van de PMT is bij alle personen waar de PMT-kenmerken zijn waargenomen positief. Op basis van de tekst is er één keer een 'echte' PMT afgenomen, in andere gevallen is het waarnemen van PMT-kenmerken genoemd. Geen van de mensen heeft een PMT geweigerd.

Bij 91 personen is bloed afgenomen, bij drie personen niet, vijf personen weigerden bloed af te geven en bij één persoon is dit onbekend. Bij vijf personen waarvan bloed is afgenomen is (op basis van BVH) onbekend of dit bloed is opgestuurd. Van de resterende 86 is het bloed opgestuurd. Bij 13 hiervan is men nog in afwachting van de uitslag (bijvoorbeeld door recente afname of lange analysetijd), bij zes personen is de uitslag onbekend, bij 19 is de uitslag negatief en bij de resterende 48 worden diverse combinaties van drugs en drugs en alcohol gevonden.

26 keer wordt de zaak naar OM verzonden, bij 12 hiervan was het vermoeden drugs en bij 14 is vermoeden alcohol/drugs. In 74 keer is dit nog onbekend, maar hiervoor is een technische verklaring te geven die te maken heeft met een koppeling tussen de systemen van de politie en het OM. Het daadwerkelijke aantal inzendingen ligt naar verwachting aanzienlijk hoger.

Van de 100 dossiers gaat het 97 keer om mannen en drie keer om vrouwen.

D21 dossiers

Ook bij D21 gaat het om een selectie van 100 dossiers. 98 keer is er een vermoeden van rijden onder invloed van alcohol en twee keer van alcohol/drugs.

Bovenstaande verdieping geeft informatie ten aanzien van twee onderzoeksvragen:

Hoe vaak is op verzoek van de politie afgenomen bloed voor onderzoek op drugsgebruik aan het NFI gestuurd?

Op basis van de combinatie van de registratiecijfers en dossieronderzoek bij de politie in BVH valt een schatting te geven van het aantal keer dat bloed is afgenomen voor de aanpak van drugs in het verkeer: een extrapolatie levert (86% van 5.863) ruim 5.000 aanvragen voor bloedonderzoek. Waarbij we opmerken dat het aantal bij het NFI geregistreerde bloedanalyses hetzelfde beeld schetsen (circa 5.000, zie volgend hoofdstuk).

Welke waarden heeft het bloedonderzoek opgeleverd?

Op basis van dezelfde combinatie van de registratiecijfers en dossieronderzoek van politiedossiers lijkt dit het geval in 74% (betrouwbaarheidsmarges in acht genomen). Het NFI schat dat circa 90% van de bloedonderzoeken resulteert in een positieve uitkomst (zie volgend hoofdstuk).

3.8 Overall oordeel politiemedewerkers

Wat gaat goed

In de enquête geven de politiemedewerkers met een rapportcijfer 7,7 aan hoe goed zij vinden dat de politie nu, in 2018, met gebruik van de speekseltester in staat is om een overtreding van rijden onder invloed van drugs vast te stellen. In 2016 was dit cijfer een 3,3. De meeste medewerkers geven aan dat de huidige middelen voldoende zijn om drugs vast te stellen.

In totaal geeft 65 % van de respondenten aan dat met de implementatie van de wetswijziging de opsporing en vervolging van rijden onder invloed van drugs in het verkeer erg is verbeterd, 33 % vindt het enigszins verbeterd, 0,5 % vindt niets veranderd en 2 % vindt de situatie zeer verslechterd (zie 'wat kan beter' hieronder).

Ook de geïnterviewde politiemedewerkers geven aan dat het gemak en de betrouwbaarheid van de opsporing van rijden onder invloed van drugs sterk is verbeterd met de invoering van de wijzigingen van de WWV 1994. De nieuwe wet geeft meer handvatten en het instellen van vaste waardes voor drugs heeft de handhaving en vervolging verbeterd. Deze verbetering is vooral te danken aan de speekseltester in combinatie met de wettelijke waarden. Dit blijkt ook uit het relatief grote aantal bloedonderzoek-aanvragen en het enthousiasme van de medewerkers, geven geïnterviewden aan.

Wat kan beter

Door de geïnterviewde politiemedewerkers wordt ook een aantal knelpunten gegeven bij het vaststellen van een overtreding van rijden onder invloed van drugs. De volgende punten zijn door meerdere respondenten genoemd (in interviews/de enquête):

- 🕒 Er is anno 2018 nog onvoldoende bekendheid van politiemedewerkers met de nieuwe wet en werkwijze. Scholing en opleiding zijn dan ook nog niet in alle, maar wel bijna alle teams geregeld. Gezien de het feit dat de implementatieperiode nog loopt tot 1 juli 2019 is dit verklaarbaar.
- 🕒 Gedurende het veldwerk in 2018 was er bij politiemedewerkers onduidelijkheid over de criteria en situaties waarbij een speekseltester kon worden ingezet. Dit heeft alles te maken met de tijdelijke aanscherping van de criteria bij de aanpak van drugs in het verkeer om het NFI te ontlasten. Medio 2018 is hierover meer duidelijkheid gekomen.
- 🕒 De kwaliteit van de speekseltester kan verbeterd worden (temperatuur gevoeligheid, de duur voordat resultaat zichtbaar is, soms slechte afleesbaarheid speekseltester, GHB niet aan te tonen, combinatie van medicatie met morfine, amfetamine en THC is lastig te testen).
- 🕒 Bloedafname binnen 90 minuten is niet altijd te halen wanneer er grote afstanden moeten worden afgelegd.

- ③ Er is onduidelijkheid over het aanvraagformulier bloedonderzoek. Bij het aanvraag formulier – opgesteld voor de invoering van de AVG – diende aanvankelijk een ID of rijbewijs te worden toegevoegd. De werkwijzen zijn hierop aangepast, maar later zien we dat bij het NFI in voorkomende gevallen nog wel kopieën van het rijbewijs zijn meegestuurd. Op korte termijn wordt het aanvraagformulier hierop aangepast.
- ③ Gedurende het veldwerk in 2018 was er bij politiemedewerkers onduidelijkheid over de condities transport en opslag van bloed. Eind 2018 is hierover meer duidelijkheid gekomen en zijn er voorzieningen getroffen.
- ③ Communicatie over uitslagen van laboratoria kan beter met de politiepraktijk worden afgestemd. Uitslagen moeten worden afgerond om eventuele fouten te voorkomen, en daarnaast stuurt het laboratorium uit Duitsland geen tabel met de uitslag mee als de waarde onder de norm is.
- ③ De landelijke projectleider (en ook het OM, zie hoofdstuk 5) geeft aan dat er onduidelijkheid is bij de medewerkers met betrekking tot het intrekken van het rijbewijs in combinatie met drugs in het verkeer. Hoewel dit buiten de scope van het onderzoek valt, is het een onderwerp dat in gesprekken regelmatig als knelpunt is genoemd. Politie-medewerkers begrijpen slecht dat er in het strafrecht geen grondslag is voor de invordering van het rijbewijs. Uitzondering daarop vormt art 164, lid 3 Wv1994 in het geval van verkeersgevaarlijk gedrag (als gevolg van bijvoorbeeld een ongeval, danwel een reeks van overtredingen tijdens één rit) en bij de combinatie alcohol - drugs wanneer het alcohol aandeel ligt boven de 570 µg/l of 1,3 promille. Immers, ook voor afzonderlijk alcoholgebruik moet in die gevallen het rijbewijs worden ingevorderd.

3.9 Resumé

- ③ In het algemeen kan worden vastgesteld dat de politiemedewerkers aangeven dat de controle op DIV op de meeste punten – maar niet alle – verloopt zoals bedoeld. De politiemedewerkers zijn blij nu op drugs te kunnen testen met de inzet van de speekseltester. Meer dan voorheen worden bij rijden onder invloed controles gericht gecontroleerd drugsgebruik.
- ③ De speekseltester wordt vaak ingezet om vermoedens van drugsgebruik vast te stellen en is goed te gebruiken, maar ook zonder dat er vooraf een vermoeden is. Verbeterpunten: temperatuurafhankelijk, wachttijd tot uitslag en afleesbaarheid.
- ③ De PMT (de complete en gevalideerde test) wordt minder vaak ingezet om vast te stellen of iemand drugs heeft gebruikt. Wel worden de (losse) PMT-kenmerken veel gebruikt. Redenen om de PMT niet in te zetten als test zijn: (ervaren) subjectiviteit van test en extra administratieve slag.
- ③ Ervaringen rondom het afnemen van bloed wijken niet af van de ervaringen bij het rijden onder invloed van alcohol. Dit gaat over het algemeen goed en conform werkafspraken. In de meeste gevallen maar niet alle zijn de artsen binnen 90 minuten aanwezig en in staat het bloed af te nemen.
- ③ Er zijn (anno 2018) nog onduidelijkheden voor de politie rondom de procedure onder andere ten aanzien van de koeling van afgenomen bloed, de aanvraag van bloedanalyse en de gronden om rijbewijs in te vorderen.

- ③ Harde cijfers over hoe vaak de speekseltester en PMT zijn ingezet zijn niet beschikbaar. Op basis van verschillende bronnen zijn we tot verschillende getallen gekomen. Het aantal politieregistraties van rijden onder invloed van drugs/medicijnen (D20) bedraagt in 2018 bijna 6.000, bijna vijf keer zo veel als in 2016. Op basis van de combinatie van de registratiecijfers en dossieronderzoek bij de politie in BVH valt een schatting te geven van het aantal keer dat bloed is afgenomen voor de aanpak van drugs in het verkeer: een extrapolatie levert (86% van 5.863) ruim 5.000 aanvragen voor bloedonderzoek. Waarbij we opmerken dat het aantal bij het NFI geregistreerde bloedanalyses hetzelfde beeld schetsen (circa 5.000, zie volgend hoofdstuk). Op basis van dezelfde politiedossiers leidt 74% van de bloedonderzoeken tot een positieve uitkomst.

4 NFI (& andere geaccrediteerde laboratoria)

In dit hoofdstuk beschrijven we de ervaringen van het NFI met de nieuwe werkprocedure. Ook gaan we in op de onderzoeksvragen over bloedonderzoek en tegenonderzoek. De uitkomsten zijn gebaseerd op interviews met het NFI en door hen aangeleverde registratiegegevens.

Om de vragen over het proces van testen op drugs bij het NFI te beantwoorden, hebben we onderzoeksvragen beantwoord over de verschillende onderdelen van dit proces. Dit hoofdstuk gaat in op onderzoeksvragen over:

- 🕒 Procedure algemeen
- 🕒 Bloedonderzoek
- 🕒 Tegenonderzoek

De onderzoeksvragen zijn cursief opgenomen bij de betreffende onderdelen in het hoofdstuk.

4.1 Vooraf: implementatie en aangepaste procedure

- 🕒 Aanvankelijk is het NFI verantwoordelijk voor de bloedanalyses in het kader van DIV. Het NFI analyseert bloedmonsters op het type drugs en de hoeveelheid drugs. Het NFI heeft met het OM en de politie in het zogenaamde Service Level Agreement afspraken gemaakt over het aantal uit te voeren bloedonderzoeken, aanvankelijk geraamd op 133 per maand. Voor het NFI zijn er bij de aanvang van de implementatie geen nieuwe werkwijzen omtrent bloedonderzoek, met uitzondering van het werken met de door de politie en NFI nieuwe aanvraagformulieren voor bloedonderzoek.
- 🕒 Dit proces van bloedanalyse is in de loop van 2018 aangepast omdat het aantal aanvragen voor toxicologisch onderzoek van bloed (veel) groter was dan het verwachte aantal van 133 op maandbasis. Daarvoor bleek de capaciteit bij het NFI te klein. Tijdelijk is alleen bij zware verkeersongevallen en (aantoonbare) drugszaken³² overgegaan tot het inzetten van speekseltester en aanvraag voor bloedanalyse. Deze aanpassing vond plaats van december 2017 tot en met maart

³² Zoals vermeld in hoofdstuk 3 is niet nader geconcretiseerd wat aantoonbare drugszaken zijn.

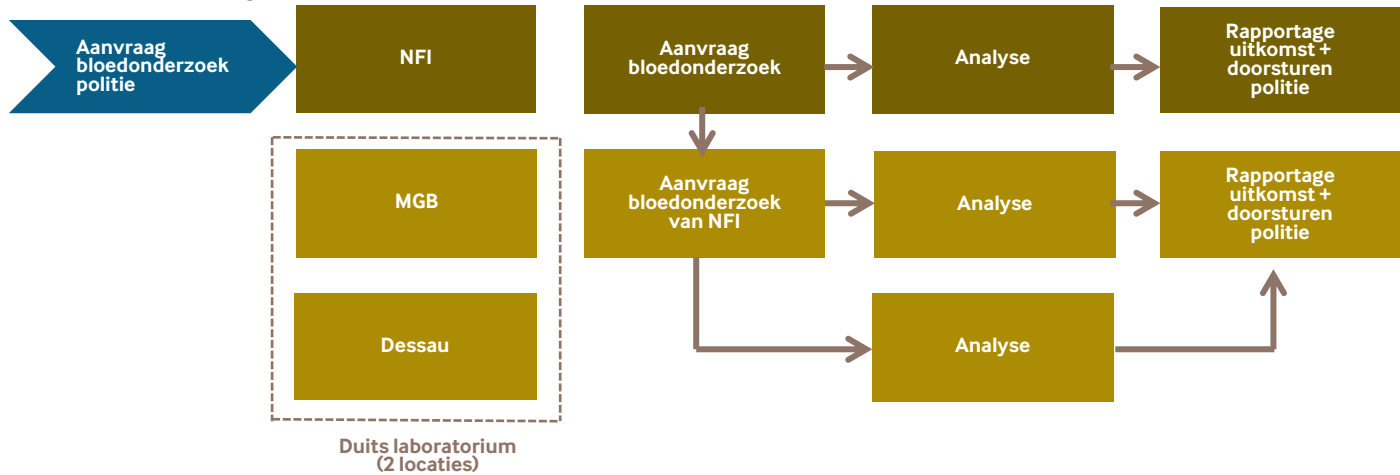
2018. Daarnaast is er gezocht naar laboratoriumuitbreiding. Middels aanbestedingen is er een laboratorium in Duitsland geselecteerd dat vanaf 1 maart 2018 bloedanalyses afhandelt: Labor Mönchengladbach/ Dessau; dit is één laboratorium met twee locaties die verschillende taken op zich nemen. De aanbesteding nam geruime tijd in beslag.

De werkwijze zag er vanaf 1 maart in 2018 als volgt uit:

- ① Het NFI ontvangt bloedblokken, beoordeelt de aanvraag voor onderzoek en vriest de bloedbuizen in.
- ① Het NFI maakt een selectie van bloedbuizen die zij zelf analyseert en die zij doorstuurt aan de hand van het type onderzoek (alleen enkelvoudige worden doorgestuurd) en aantallen.
- ① Een deel van de enkelvoudige drugsonderzoeken wordt door het NFI afgehandeld. Alle uitgebreide drugsonderzoeken worden afgehandeld door het NFI, betreffende bloedbuizen, worden ingevroren en vervolgens geanalyseerd.
- ① Voor alle bloedbuizen waarvan het NFI onderzoek doet vriest het NFI de bijbehorende bloedbuizen voor tegenonderzoek in.
- ① De overige bloedbuizen van enkelvoudige drugsonderzoeken worden door het NFI opnieuw verpakt en op droogijs doorgestuurd naar Labor Mönchengladbach (MGB).
- ① Labor Mönchengladbach slaat buizen voor tegenonderzoek op in de vriezer en zet analysebloedbuizen op droogijs door voor analyse naar Labor Dessau.
- ① Labor Dessau voert het bloedonderzoek uit en draagt de resultaten over aan Labor Mönchengladbach
- ① Labor Mönchengladbach neemt de onderzoeksresultaten in ontvangst en rapporteert aan het team buitengerechtelijke afhandeling van de politie.

Vanaf 1 november 2018 is de werkwijze wederom aangepast en voert Labor Mönchengladbach ook zelf onderzoek uit, om zodoende meer capaciteit te kunnen bieden.

Figuur 4.1 Nieuwe werkprocedure

4.2 Ontvangst en aanvraag bloedonderzoek

Stappen in het werkproces

Het NFI of een ander geaccrediteerd laboratorium voert een bloedsample-onderzoek uit. In het Besluit alcohol, drugs en geneesmiddelen in het verkeer is een omschrijving gegeven van de laboratoria die bloedonderzoeken mogen verrichten. Er wordt door de laboratoria gezocht op de in de aanvraag aangewezen drugs. Het aanvraagformulier wordt met het bloedblok meegestuurd en ontvangen door het NFI en eventueel wanneer het wordt doorgezegt, vervolgens ook het Duitse laboratorium.

Praktijkuitvoering

Op welke manier is het bloedmonster in het bloedblok naar het NFI gestuurd?

De bloedblokken komen ongekoeld binnen bij het NFI, met de post (eenheid Den Haag levert incidenteel ook zelf bloed af als ze in de buurt zijn). De bloedmonsters zijn door de politie in bloedblokken verstuurd naar het NFI. Na ontvangst worden de bloedbuizen bij het NFI ingevroren. Het komt een enkele keer voor dat een buis tijdens het transport is gebroken.

Voeren betrokken actoren stappen uit zoals afgesproken? Wat loopt goed en minder goed?

De bloedblokken zijn vergezeld van aanvraagformulieren voor toxicologisch onderzoek van bloed van de politie, waarin het gewenste bloedonderzoek wordt gespecificeerd en toegelicht. De kwaliteit van de ingevulde formulieren is volgens het NFI voor verbetering vatbaar: naar schatting bevat ongeveer 10% van de formulieren fouten.

- ⦿ Van die 10 % van de formulieren is men relatief vaak vergeten het gewenste onderzoek aan te kruisen. De verbalisant dient op het formulier aan te geven welk onderzoek gevraagd wordt: onderzoek naar alcohol, drugs, alcohol en drugs, of speciale stoffen. In de gevallen dat niet duidelijk is welk onderzoek is aangevraagd, wordt hierover contact gezocht met de verbalisant.

- ③ Soms ontbreekt de handtekening van de verbalisant. Zonder deze handtekening mag het NFI niet starten met het onderzoek.
- ③ Ook vergeet men soms te vermelden of het een beginnend bestuurder betreft of niet. Dit heeft invloed op de strafbaarheidsstelling en daarmee de bewaartermijn van persoonsgegevens en dossiers.
- ③ Soms wordt de naam van de verdachte fout gespeld. Dit heeft geen gevolgen voor het verdere onderzoek of de vervolging.
- ③ De volgens het formulier verplichte bijlage (kopie rijbewijs) is met de invoering van de AVG (25 mei 2018) anno eind 2018 achterhaald. De politie is daarop geïnstrueerd geen ID mee te sturen met het aanvraagformulier. Toch komt het volgens het NFI nog soms voor dat een kopie van het rijbewijs meegestuurd. Het formulier wordt hier op korte termijn op aangepast.

In gevallen dat essentiële informatie ontbreekt (type onderzoek, handtekening, wel/geen beginnende bestuurder) gaat het NFI achter de ontbrekende informatie aan. Dit vraagt de nodige tijdsinvestering en lukt soms moeizaam omdat o.a. het e-mailadres van de verbalisant handgeschreven is. De officiële richtlijn is echter dat het NFI bij omissies de aanvraag terug stuurt. In de praktijk gebeurt dit nauwelijks.

Het aanvraagformulier wordt door het NFI bij binnenkomst voorzien van een datumstempel. Op het formulier staat ook vermeld wanneer bloed is afgenomen. De duur tussen bloedafname en binnenkomst is naar schatting volgens het NFI enkele dagen tot een week. (Eerder gaf de politie aan maximaal 3-4 dagen over de verzending te doen, ook de postbezorging kost tijd.) Deze gegevens worden door het NFI niet apart bijgehouden.

Vervolgens maakt het NFI een selectie van de bloedbuizen die zij zelf analyseert en die zij doorstuurt. De selectie wordt gemaakt aan de hand van het type onderzoek (alleen enkelvoudige worden doorgestuurd) en aantallen aanvragen (er is met het Duitse laboratorium een maximum aantal uit te voeren analyses afgesproken). De door het Duitse laboratorium te onderzoeken bloedbuizen worden op droogijs verzonden.

Hoe vaak is op verzoek van de politie afgenomen bloed voor onderzoek op drugsgebruik aan het NFI gestuurd?

Deze vraag is eerder beantwoord in hoofdstuk 3 vanuit perspectief van de politie. Op basis van NFI registraties stellen we vast hoe vaak drugsonderzoeken zijn aangevraagd. Dit aantal is vanaf april 2018 structureel bijgehouden. In de periode april – december 2018 zijn 6.880 aanvragen in het kader van de WVV 1994 bij het NFI binnengekomen en waar nodig doorgezet naar de laboratoria in Duitsland. Daarbij wordt opgemerkt dat het er waarschijnlijk een vertekening in de aantallen zit omdat er een achterstand was en onderzoeken opnieuw zijn aangevraagd. Duidelijk is echter wel dat na het opheffen van de tijdelijke beperking in het politieproces (december 2017 tot en met maart 2018) de aantallen substantieel lijken.

Tabel 4.1 Aantal aanvragen drugsonderzoeken WVV 1994 bij NFI, 2018

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	2018
Aanvragen drugsonderzoek	nb	nb	nb	632	758	754	853	724	604	896	905	754	nb

Bron: NFI

4.3 Bloedanalyse en rapportage

Stappen in het werkproces

Het laboratorium dat de analyse verricht stelt een rapportage op met de uitslagen en vermeldt daarin per drug de gemeten concentratie. De rapportage wordt verstuurd naar een centrale mailbox bij het Team Buitengerechtelijke Afhandeling (TBA) van de politie.

Praktijkuitvoering

Voeren betrokken actoren stappen uit zoals afgesproken? Wat loopt goed en minder goed?

Het NFI voert het gevraagde onderzoek uit conform haar reguliere werkwijze. Wanneer drugsonderzoek is aangevraagd worden alle drugs achtereenvolgens onderzocht (11 stoffen waarvan 9 drugs). Wel is het zo dat als er een combigebruik van 2 drugs (of alcohol plus 1 drug) is aangetoond, er geen verdere stof wordt onderzocht en/of aanvullend onderzoek wordt gedaan. Het identificeren van nog meer drugs leidt namelijk niet tot verdere strafverzwaring. Er wordt niet eerst op alcohol getest voordat wordt overgegaan op drugsonderzoek (dit was voor de wijziging in de WWV 1994 doorgaans het geval), tenzij alcohol + drugonderzoek is aangevraagd. Hoe het onderzoeksproces verloopt bij het Duitse laboratorium is niet onderzocht.

De uitslagen van bloedonderzoeken worden door het NFI ingevoerd in de justitiële database PROMIS. Er wordt door het NFI geen separaat overzicht bijgehouden van de uitslagen van de bloedanalyses. De bewaartermijn van de dossiers hangt volgens het NFI af van de uitslag (wel/niet strafbaar), en daarmee de verschillende grenzen voor enkelvoudig en combinatiegebruik, en persoonsgegevens (beginnend bestuurder ja/nee). In principe worden gegevens bij een niet-strafbare uitslag een half jaar bewaard, bij strafbare vijf jaar.³³ Merk op dat de interpretatie van de uitslagen een taak is voor de politie en niet het NFI.

Conform de werkwijze worden de uitkomsten van de bloedonderzoeken vervolgens gerapporteerd aan de politie. Concreet betekent dit dat het NFI of het Labor MGB rapportages mailt naar het centrale TBA-e-mailadres van de politie.

Doorlooptijden

Voor het uitvoeren van het bloedonderzoek geldt een wettelijke termijn van 14 dagen (zie hoofdstuk 2). Dat is volgens het NFI beperkt haalbaar. Het NFI heeft in 2018 te kampen met capaciteitsproblemen, met als gevolg dat ze achter lopen met bloedanalyses. Daarbij wordt aangegeven dat de enkelvoudige analyses

³³ Wat impliceert dat als in een later stadium onderzocht moet worden of de negatieve uitslagen door instabiliteit worden veroorzaakt, er dus regelmatig naar de dossiers gekeken moet worden?

meestal wel op tijd klaar zijn maar de rapportage achterloopt. Andere reden voor vertraging zijn dat in sommige gevallen het bloed al 5 dagen onderweg is of een analyse op nieuw moet worden gedaan. In de praktijk zijn standaard onderzoeken en rapportage binnen 4 weken gedaan, aanvullend onderzoek duurt langer zo geeft het NFI aan. Aan het Duitse laboratorium wordt de eis van 14 dagen wel gesteld. In hoeverre hier aan wordt voldaan is niet bekend bij het NFI. We merken op dat in het Besluit geen termijn is gegeven waarbinnen de rapportage naar de politie dient te worden verstuurd.

Aantal bloedonderzoeken

Op basis van NFI registraties stellen we vast dat in 2018 ruim 5.000 drugsonderzoeken zijn uitgevoerd. In de tabel is af te lezen dat het aantal begin dit jaar aanzienlijk lager lag dan vanaf de periode april, toen de tijdelijke beperking van aanvragen is opgeheven. Daarbij is het aantal bloedonderzoeken al vanaf het begin hoger dan de aanvankelijk in de Service Level Agreements afgesproken aantal (133 per maand). De aantallen zijn weergegeven in tabel 4.2.

Leeswijzer tabel 4.2

Het aantal aanvragen per maand (aline a hierboven) is niet gelijk aan het aantal uitgevoerde drugsonderzoeken. Immers, het kost enige tijd voordat een aanvraag wordt verwerkt. Daarbij kampte en kampt het NFI met capaciteitstekorten, wat een achterstand opleverde. Ook zijn er dubbele aanvragen geweest waardoor het aantal aanvragenrelatief hoger uitkomt.

Tabel 4.2 Aantal drugsonderzoeken WWV 1994, 2018

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	2018
Uitgevoerde drugsonderzoeken NFI	196	174	175	245	216	204	247	180	145	236	193	192	2.403
Uitgevoerde drugsonderzoeken Duits laboratorium	0	0	84	281	404	405	460	439	351	521	598	470	2.424
Uitgevoerde uitgebreide drugsonderzoeken NFI	17	10	20	27	37	32	46	25	22	26	21	23	236
<i>Totaal uitgevoerde drugs-onderzoeken</i>	<i>213</i>	<i>184</i>	<i>279</i>	<i>553</i>	<i>657</i>	<i>641</i>	<i>753</i>	<i>644</i>	<i>518</i>	<i>783</i>	<i>812</i>	<i>685</i>	<i>5.063</i>

Bron: NFI

Welke waarden heeft het bloedonderzoek opgeleverd? Welke drugs (of combinaties van drugs, of van drugs en alcohol) waren in het spel?

De uitslagen van de bloedonderzoeken zijn voor circa 90% positief aldus het NFI: uitslagen zijn boven de wettelijke grens en dus de aangetroffen hoeveelheid drugs in het bloed strafbaar. We merken op dat politiedossiers een ander beeld schetsen (74% positief), zie hoofdstuk 3.

Er is geen overzicht waarin is bijgehouden wat de uitkomsten zijn van de bloedonderzoeken uitgevoerd in het kader van de WWV 1994 en welke drugs of combinaties van drugs in het spel zijn. Deze gegevens zijn ook niet eenvoudig te achterhalen uit registraties bij het NFI en het Duitse laboratorium. (Op basis van OM gegevens kunnen we hierover in dit onderzoek een uitspraak doen, zie hoofdstuk 5).

Stemden de uitkomsten van het bloedonderzoek overeen met die van de speekseltester?

De uitkomsten van het bloedonderzoek zijn overwegend positief. Dat impliceert dat in die gevallen de uitkomsten van de speekseltesters of de PMT die aan de bloedafname vooraf gingen, overeenkwamen met de uitkomsten van het bloedonderzoek.³⁴

Wat impliceert dat de voorselectie aan de hand van de speekseltester en verdere werkwijze van de politie goed is. Immers, de verdenking van de politie wordt met de uitslag van de bloedanalyse bevestigd.

Aanvankelijk was het de bedoeling deze onderzoeksvraag te beantwoorden met validatieonderzoek en de uitkomsten van speekseltesters te vergelijken met die van de uitkomsten van bloedanalyses. Dit onderdeel is komen te vervallen nadat bleek dat de condities rondom opslag en transport van bloedmonsters anno 2018 onvoldoende waren om de kwaliteit van de bloedmonsters te kunnen waarborgen.

4.4 Tegenonderzoek

Stappen in het werkproces

In het geval dat de verdachte gebruik maakt van zijn recht op tegenonderzoek, wordt hiervoor het tweede afgenomen bloedbuisje ingezet en onderzocht. Het laboratorium dat de bloedanalyse deed³⁵ zendt op initiatief van de verdachte na betaling het tweede buisje bloed naar het door de verdachte gekozen laboratorium dat het bloed onderzoekt. Tegenonderzoek moet plaatsvinden in een geaccrediteerd laboratorium.

Praktijkuitvoering

Voeren betrokken actoren stappen uit zoals afgesproken? Wat loopt goed en minder goed?

Het tegenonderzoek vindt relatief vaak plaats in het Universitair Medisch Centrum Groningen. Wanneer de kosten van tegenonderzoek (kosten van circa € 500) binnen de vereiste 14 dagen door de verdachte zijn betaald, vraagt het UMCG de bloedbuis op bij het NFI. Wanneer bloedonderzoek is uitgevoerd door het laboratorium in Duitsland wordt daar door het NFI de bloedbuis opgevraagd. Het NFI bewaart de reservebuizen van de onderzoeken die zij zelf uitvoert, het Duitse laboratorium slaat de buizen op in MGB.

³⁴ In deel II zal blijken dat er verval kan optreden tussen het moment van toepassing van de speekseltester of PMT en bloedafname en het moment van bloedonderzoek. Dat kan een eventuele discrepantie van de uitkomsten mede verklaren.

³⁵ Tijdens de onderzoeksperiode zijn er twee laboratoria die bloedonderzoek doen (NFI en het Duitse laboratorium).

Hoe vaak is tegenonderzoek uitgevoerd? Wat was de uitkomst daarvan? Stemde die overeen met de uitkomst van het NFI-onderzoek?

Omdat voor het tegenonderzoek de bloedbuis wordt opgevraagd bij het laboratorium dat het eerste bloedonderzoek heeft verricht, kan bij de betreffende laboratoria worden opgevraagd hoe vaak tegenonderzoek is ingezet. Bij het NFI worden dergelijke aantallen niet systematisch geregistreerd, maar is dit volgens mondelinge informatie in circa 15 gevallen in 2018 gebeurd. Dit aantal is klein ten opzichte van het totaal aantal drugsonderzoeken (circa 5.000). Het is onbekend wat de uitslagen zijn van de tegenonderzoeken en of die overeen stemden met de eerst bloedanalyse van het NFI (of ander laboratorium).

4.5 Overall oordeel NFI

Wat gaat goed

Voor het NFI is het bloedanalyseproces anno 2018 ten behoeve van de WWV 1994 meer gestandaardiseerd en eenvoudiger te rapporteren dan voor de wetwijziging. Voorheen werden deze zaken behandeld als aanvullend onderzoek, wat het NFI relatief veel werk leverde aldus de respondenten.

Wat kan beter

- ⦿ Het NFI ervoer een aantal knelpunten bij de uitvoering van de werkwijze. Het meest prangende knelpunt is dat de gewijzigde WWV 1994 leidde tot een meer dan verwacht aantal aanvragen voor bloedonderzoek, waarvoor het NFI geen capaciteit had. Het zoeken van een oplossing en het selecteren en werven van laboratoria die ook bloedonderzoeken kunnen doen en daarmee de onderzoekscapaciteit vergroten, kostte het NFI veel tijd en inspanningen. Het (mede) organiseren van Europese aanbesteding is een aanzienlijke en ingewikkelde investering aldus het NFI.
- ⦿ Een ander genoemd knelpunt betreft de kwaliteit van de aanvraagformulieren. Gewenste verbeteringen hebben o.a. betrekking op het correct aankruisen van het gewenste onderzoek, het zetten van de handtekening van de verbalisant en het compleet invullen van gevraagde gegevens. Ook zijn er onduidelijkheden over welke gegevens mogen worden geregistreerd (AVG en regeling). Het formulier is voor het NFI te uitgebreid (reden van aanhouding mag wat betreft het NFI van het formulier).
- ⦿ Voorts is er anno 2018 onduidelijkheid over de kosten voor transport voor tegenonderzoek. In 2018 betaalt NFI het transport voor de bloedbuis van het NFI of het Duitse laboratorium naar Groningen waar doorgaans tegenonderzoek plaats vindt. Er staat een prijs in de regeling over transportkosten die de verdachte moet betalen, die in de realiteit hoger is wanneer er buitenlandse laboratoria betrokken zijn.
- ⦿ Tot slot zijn er zorgen over de nabije toekomst. Standaardzaken kunnen en worden uitbesteed. Dat ontslaat NFI niet van bemoeienis van deze zaken, aldus het NFI. De betrouwbaarheid van laboratoria moet extern blijvend worden gemonitord (afspraken audits, bezoek, monster). Merk daarbij op dat de gemaakte afspraken met andere laboratoria voor twee jaar gelden.

4.6 Resumé

- 🕒 In 2018 zijn naar verwachting bij het NFI meer dan 7.000 bloedonderzoeken aangevraagd in het kader van de WWV 1994 (6880 in de periode april-dec 2018). Dit aantal is indicatief omdat er vermoedelijk een dubbeltellingen zijn gedaan.
- 🕒 Het aantal aanvragen voor bloedonderzoek was vanaf het begin groter dan het NFI aankon. Dit resulteerde in achterstanden. In overleg met de politie en het OM is hierop tijdelijk de werkprocedure van de politie aangepast om het aantal aanvragen tijdelijk terug te brengen. Daarnaast is de onderzoekscapaciteit uitgebreid door samenwerking met het externe laboratorium in Duitsland. Het NFI stuurt een selectie van enkelvoudige bloedonderzoeken door naar het laboratorium.
- 🕒 In 2018 zijn ruim 5.000 bloedonderzoeken gedaan, door het NFI en het Duitse laboratorium. Het NFI voert het gevraagde onderzoek uit conform haar reguliere werkwijze. Hoe het onderzoeksproces verloopt bij het Duitse laboratorium is niet onderzocht.
- 🕒 Bloedmonsters zijn ongekoeld in bloedblokken naar het NFI gestuurd. Eventueel transport van bloedblokken van het NFI naar het laboratorium in Duitsland verloopt op droogijs.
- 🕒 De uitkomsten van de aangevraagde bloedonderzoeken zijn grotendeels positief. Dat impliceert dat de uitkomsten van NFI bloedonderzoek grotendeels overeenkomen met die van de speekseltesters en PMT. Naar schatting van het NFI leidt 90% van de bloedonderzoeken tot een positieve uitslag. Op basis van politiebronnen ligt dit percentage iets lager: 74% is positief (marges in acht genomen).
- 🕒 Tegenonderzoek wordt sporadisch uitgevoerd: naar schatting van het NFI kwam dit circa 15 keer voor in 2018.

5 OM

In dit hoofdstuk beschrijven we de ervaringen van het OM met de nieuwe werkprocedure en specifiek de vervolging op grond van art. 8 lid 5 WWV 1994. De uitkomsten zijn gebaseerd op het interview met medewerkers van het parket CVOM – waaronder de portefeuillehouder – en door hen aangeleverde registratiegegevens. Het parket CVOM behandelt alle zaken ex. artikel 8 lid 5 WWV1994, waarin geen sprake is van zwaar lichamelijk letsel, geen dodelijke slachtoffers zijn gevallen en er geen andere (niet verkeers-gerelateerde feiten) zijn geconstateerd. Voor het leesgemak wordt in de tekst gesproken over 'het OM'.

Om de vragen over het proces van testen op drugs bij het OM te beantwoorden, hebben we onderzoeksvragen beantwoord over:

- 🕒 Procedure algemeen
- 🕒 Tegenonderzoek

De onderzoeksvragen zijn cursief opgenomen bij de betreffende onderdelen in het hoofdstuk.

5.1 Vooraf: implementatie

- 🕒 Het OM is de laatste schakel in de keten van de aanpak van rijden onder invloed van drugs. Het OM heeft in verband met de nieuwe wet o.a. standaard ten lastenleggingen en een strafvorderingsbeleid ontwikkeld. Assistent officieren en beoordelaars zijn bij het parket CVOM opgeleid om met de nieuwe wetgeving invulling te geven aan strafvorderingsbeleid rondom DIV. Ook zijn in 2017 presentaties gehouden over de nieuwe wetgeving “drugs in het verkeer” op elk regioparket om de kennis van de Ovj’s actualiseren.
- 🕒 Het OM heeft de interne implementatie sinds 1 juli 2017 op enkele momenten bijgesteld ter verbetering van de samenwerking met en tussen de ketenpartners (politie, NFI & andere geaccrediteerde laboratoria). Daarbij dient het OM ook te acteren op veranderingen bij ketenpartners, die in een eerder stadium van het proces hun rol daarin vervullen.
- 🕒 Om zicht te krijgen op mogelijke opstartperikelen bij de ketenpartners en het verloop van de nieuwe zaakstroom voor het OM te volgen, richtte het OM een monitor in waarin voor de periode juli 2017-juni 2018 alle zaken werden bijgehouden. Op twee momenten zijn kwalitatieve knelpunten benoemd en als verbeterpunten teruggelegd aan de politie en is hierop door de Politieacademie en

kerninstructeurs bij de politie geacteerd. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het in het proces verbaal opnemen dat is geweest op het recht op tegenonderzoek en het invorderen van het rijbewijs op grond van artikel 130 WVV1994 (ten behoeve van het bestuursrechtelijke beoordeling door het CBR) in plaats van artikel 164 WVV1994 (strafrechtelijk inhouden rijbewijs, door OvJ).

- 🕒 Het OM geeft aan nog niet volledig te kunnen overzien wat de gewijzigde WVV 1994 betekent voor haar praktijk en de vervolging op grond van artikel 8 lid 5 WVV 1994.

5.2 Vervolging

Stappen in het werkproces

Test de verdachte positief op drugs, dan is de bestuurder van een voertuig die één drug heeft gebruikt strafbaar indien de concentratie van de drug in het bloed boven de voor die drug geldende grenswaarde uitkomt. Als die bestuurder onder invloed is van een combinatie van drugs of van één of meer drugs en alcohol, is hij strafbaar indien uit de uitslag van het bloedonderzoek volgt dat zijn drugsgebruik of zijn drugs- en alcoholgebruik boven de voor ieder van die stoffen vastgestelde grenswaarde uitstijgt. Wanneer de bestuurder strafbaar is stuurt de politie de zaak naar het OM. Het OM beslist over de vervolging op grond van artikel 8 lid 5 van de wegenverkeerswet.

Praktijkuitvoering

Voeren betrokken actoren stappen uit zoals afgesproken? Wat loopt goed en minder goed?

Het OM kan, zo volgt uit het duo-interview met de landelijke trekkers, een persoon vervolgen wanneer deze wordt verdacht van rijden onder invloed van drugs of het al dan niet gecombineerde gebruik van alcohol en drugs. Dit doet het OM wanneer artikel 8 lid 5 WVV1994 bewijsbaar is.³⁶ Essentieel voor de vervolging is of de bloedanalyse-uitslag een strafbare waarde opleverde, of aan alle regels rondom het bloedonderzoek is voldaan (o.a. dat het bloed binnen 90 minuten is afgenomen en verdachte is geweest op het recht op tegenonderzoek). Verder wordt (en dat speelt ook bij vervolging van artikel 8, lid 1 WVV1994) ook rekening gehouden met de eigen verklaring door de verdachte (die ook in het proces verbaal aanwezig moet zijn), de waarnemingen van de verbalisant zoals uiterlijke kenmerken, afwijkend rijgedrag en overige feiten en omstandigheden die duiden op gebruik van drugs.

De geïnterviewden van het OM zeggen tegen problemen aan te lopen als de politie een ademanalyse heeft afgenomen aangezien in de wettekst van artikel 8 lid 5 WVV94 is opgenomen dat uitsluitend bloedwaardes kunnen bijdragen voor het bewijs van combinatiegebruik (drugs en alcohol) als bedoeld in dat artikel. Dan kan geen vervolging plaatsvinden voor combinatiegebruik. Aangezien het niet wenselijk is om tweemaal onderzoek te doen naar het gebruik van alcohol, is het uitgangspunt dat alcohol enkel wordt vastgesteld

³⁶ Of artikel 8 lid 1 WVV 1994 "Het is een ieder verboden een voertuig te besturen of als bestuurder te doen besturen, terwijl hij verkeert onder zodanige invloed van een stof, waarvan hij weet of redelijkerwijs moet weten, dat het gebruik daarvan - al dan niet in combinatie met het gebruik van een andere stof - de rijvaardigheid kan verminderen, dat hij niet tot behoorlijk besturen in staat moet worden geacht."

door middel van een bloedonderzoek. De praktijk leert echter dat een ademonderzoek soms al heeft plaatsgevonden, waarna pas bij verhoor een verdenking ontstaat dat ook andere middelen zijn gebruikt. Te meer omdat de politie 'standaard' een ademtest verricht, en minder vaak ook de speekseltest geheel preventief inzet. In een dergelijke situatie heeft het OM de politie geadviseerd enkel nog een bloedonderzoek naar andere stoffen dan alcohol te verrichten.

Ook kwam het volgens de twee respondenten in de begin periode van de nieuwe werkprocedure soms voor dat door de politie de mededeling over het recht op tegenonderzoek werd verzuimd, en de 90 minutentermijn niet strak genoeg werd ingevuld. Deze punten zijn door het OM aangekaart bij de politie en er is verbetering: in het proces verbaal wordt eind 2018 vrijwel altijd vermeld dat aan de verdachte is gemeld dat hij recht heeft op tegenonderzoek na bloedonderzoek of na ademanalyse. Dat recht staat ook vermeld in de brief met de uitslagen van het bloedonderzoek en in het rijverbod.

Eis

Voor drugszaken met enkelvoudig gebruik artikel 8 lid 5 zaken die bij het OM binnenkomen, schrijft de strafvorderingsrichtlijn voor dat een eis als geldboete met een onvoorwaardelijke ontzegging rijbevoegdheid volgt, aldus het OM. Bij combinatiegebruik schrijft de richtlijn taakstraf en onvoorwaardelijke ontzegging rijbevoegdheid voor. Bij de eis ter zitting wordt door het OM rekening gehouden met persoonlijke omstandigheden van de verdachte (o.a. draagkracht, eventuele verslavingsproblematiek en kosten maatregelen CBR). Daarbij speelt ook een grote rol dat het CBR vanwege een wijziging in de RMRG 2011 vanaf 1 januari 2018, na ontvangst van een zogeheten 130-melding al bij first offenders de geldigheid van het rijbewijs kan schorsen en een onderzoek naar de geschiktheid kan opleggen. Tussen 1 juli 2017 en 1 januari 2018 was dat slechts mogelijk bij recidivisten. Bij het niet betalen en/of ondergaan van het onderzoek wordt het rijbewijs ongeldig, hetgeen soms al aan de orde is op het moment dat de zaak door het OM ter zitting wordt behandeld Deze wijziging in regelgeving die zich na implementatie van de wet heeft voorgedaan, is soms aanleiding om bij first offenders geen geheel onvoorwaardelijke ontzegging rijbevoegdheid, maar een deels of geheel voorwaardelijke ontzegging rijbevoegdheid te eisen. Opgemerkt wordt dat er bij zware drugszaken vaak sprake is van combigebruik, en van verslavingsproblematiek. Deze zaken worden ook doorgezet voor advies aan de reclassering.

Afdoening

Alle zaken komen voor op strafzitting via de rechter. Een afdoening via een OM- strafbeschikking doet zich niet voor. De geldboete volgt vrijwel altijd in het vonnis door de rechter. De geheel onvoorwaardelijke wordt niet altijd door de rechter gevolgd. Dan volgt een deels onvoorwaardelijke of deels voorwaardelijke ontzegging rijbevoegdheid of een geheel onvoorwaardelijke ontzegging rijbevoegdheid. Bij die laatste gevallen pakt de boete in de regel wat hoger uit. De hoogst opgelegde straf (periode 1 juli 2017-30 juni 2018) was 21 dagen onvoorwaardelijke gevangenisstraf.

Termijnen

De politie en het NFI/laboratorium zijn bij de handhaving en opsporing gebonden aan verschillende termijnen (zie ook hoofdstuk 2) en het niet behalen van deze termijnen kan mogelijk nadelige rechtsgevolgen hebben.

- ③ De 90 minuten termijn waarbinnen bloed dient te worden afgenomen na staande houding staat in de toelichting van de wet benoemd als 'fatale termijn', hoewel verzuim van die termijn in het voordeel van de verdachte is. Dat deze termijn "fataal" zou moeten zijn lijkt volgens het OM strijdig met het gegeven dat in geval van bijzondere omstandigheden een uitzondering hierop kan gelden. Het OM stuurt in het requisitoir aan op onherstelbaar vormverzuim (359a Sv) waarbij in de regel met een constatering van dat verzuim kan worden volstaan en met een bewezenverklaring en strafoplegging tot gevolg.
- ③ Het gegeven dat de politie het bloedblok 'zo spoedig mogelijk' na afname moet opsturen naar het laboratorium. Hoewel dit door het OM niet wordt gezien als een strikte waarborg, heeft de rechter een enkele maal vrijgesproken in zaken waarin niet duidelijk werd of aan deze regel was voldaan. Per 1 januari 2019 is tussen politie en de laboratoria afgesproken dat het bloed zonder tussenkomst van het NFI aan het aangewezen laboratorium wordt toegezonden, waardoor deze het bloed vermoedelijk sneller gaan ontvangen.
- ③ De termijn van 14 dagen voor het verrichten van het onderzoek na ontvangst van de bloedmonsters door het laboratorium. In het begin werd deze termijn als gevolg van capaciteitsproblemen bij het NFI niet gehaald, nu verloopt dit beter door meer inzet van laboratoria-capaciteit.
- ③ De termijn van 7 dagen voor het uitsturen van de mededeling van de uitslag van het onderzoek na ontvangst van de rapportage door de politie. Doordat een verdachte dan langer dan het besluit toelaat in het ongewisse blijft, heeft een rechter in enkele gevallen strafvermindering toegepast. Uit recente jurisprudentie komt naar voren dat een onderzoeksresultaat mogelijk niet meer kan worden toegelaten voor het bewijs, indien er helemaal geen mededeling van de uitslag plaatsvindt

Hoe vaak is tegenonderzoek uitgevoerd? Wat was de uitkomst daarvan? Stemde die overeen met de uitkomst van het NFI-onderzoek?

Het aantal tegenonderzoeken is vooralsnog volgens de respondenten heel gering. De verdachte is eigenaar van de uitkomsten van tegenonderzoek en is niet verplicht is de uitkomsten te delen. Het OM heeft geen zicht op de uitkomsten van eventueel tegenonderzoek.

5.3 Verdieping eerste resultaten op basis van OM-registraties

Eerste resultaten

Op basis van gegevens van het OM is inzicht verkregen in het aantal zaken dat is ingestroomd op grond van artikel 8 lid 5 WW1994. Dit artikel is vanaf 1 juli 2017 in werking en geeft met name inzicht in de "opbrengst van de inzet van speekseltesters" die de politie sindsdien in de handhaving op drugs in het

verkeer inzet en de invoering van grenswaarden.³⁷ De cijfers, opgenomen in tabel 5.1, laten zien dat in 2018 bijna 2800 artikel 8.5 WVV 1994-zaken zijn ingestroomd. Het leeuwendeel van de zaken wordt gedagvaard, sepot volgt in 155 gevallen. De zaken die ter zitting zijn gekomen, hebben relatief vaak een strafoplegging tot gevolg. Een relatief groot aantal zaken is nog niet ter zitting gekomen. Vrijspraak komt in slechts enkele procenten voor.

Tabel 5.1 Instroom artikel 8.5 WVV 1994-zaken bij OM, 2018

	Aantal
Aantal zaken ingestroomd OM	2.781
Aantal zaken dagvaard	2.619
Sepot (voornamelijk bloedresultaten onder de grenswaarde)	155
Beslissing rechter	1.013
Strafoplegging	927
Vrijspraak rechter	19

Bron: CVOM

Ingestroomde zaken

Op basis van de OM monitor is verder inzicht verkregen in de in de periode 1 juli 2017-30 juni 2018 ingestroomde zaken. Er is gekeken naar de uitslagen van bloedonderzoek, en de aanleiding voor dit bloedonderzoek.

In ruim de helft van de zaken is er sprake van verdenking van enkelvoudig gebruik (650 van de 1250); in de andere zaken is er sprake van combinatiegebruik (600 van de 1250). Daarvan betreft het merendeel een combinatie van drugs-drugsgebruik (500 van de 600) en in mindere mate de combinatie van drugs alcohol (100 van de 600). De top drie van de meest aangetroffen stoffen luidt:

- 1 THC (cannabis)
- 2 amfetamine
- 3 cocaïne

In veruit de meeste zaken waarbij het OM vervolging inzet, is er sprake van een positieve speekseltest, zo blijkt uit de registraties. Beperkt is er sprake van een psychomotorische test. Dat laatste is wel het geval bij GHB, wat valt te verklaren doordat het gebruik van GHB niet kan worden gemeten met de speekseltester (zie hoofdstuk 2). Dit beeld komt overeen met de bevindingen van de politie en het NFI.

³⁷ Het OM merkt op dat daarnaast ook andere drugszaken in het verkeer aan het OM worden ingestuurd: het betreft dan vervolging op artikel 8 lid 1 WVV1994. Anders dan lid 5 gaat het bij lid 1 over de niet aangewezen drugs (drugs en geneesmiddelen die niet van een grenswaarde zijn voorzien).

5.4 Overall oordeel OM

Wat gaat goed

De respondenten van het OM zijn van mening dat vergeleken met voorheen rijden onder invloed van drugs in het verkeer eenvoudiger is te handhaven als gevolg van de introductie van de speekseltester en de wettelijke regeling. De politie is beter in staat om drugsgebruik in het verkeer te herkennen en het instrument van speekseltester is eenvoudig in te zetten.

Wat kan beter

Het OM signaleert een aantal knelpunten. Het betreft knelpunten eerder in het proces waarvan het OM de consequentie ondervindt, en ten aanzien van de taken en ervaringen van het OM:

- ③ Het OM geeft aan dat de implementatie bij de politie nog niet volledig is en de politie meer kan inzetten op DIV.
- ③ Niet in alle gevallen kunnen artsen snel aanwezig zijn om bloed af te nemen, wat gevolgen heeft voor het behalen van de wettelijke termijnen. In de beginperiode ontbreekt het in sommige politieregio's nog aan contracten over aanrijtiden met artsen. Verpleegkundigen, genoemd als alternatieve mogelijkheid in de wet, worden niet of nauwelijks ingezet. Het is veelal niet gelukt deze te contracteren. Daarbij zijn artsen soms niet in staat om daadwerkelijk bloed bij verdachten af te nemen (bijvoorbeeld diep liggende aderen, extreme obesitas).
- ③ De kwaliteit van de processen verbaal is voor verbetering vatbaar. Vanwege onvolledige processen verbaal zijn vraagpunten retour aan de verbalisanten gestuurd. Het proces verbaal moet bruikbaar zijn als bewijsstuk in de strafzaak. Daaraan moeten blijvend hoge eisen worden gesteld.
- ③ Verwarrend is, voor politie en verdachte, dat op verschillende momenten door verschillende partijen straffen of maatregelen aangaande het rijbewijs worden opgelegd naar aanleiding van hetzelfde feitencomplex, i.c. rijden onder invloed van drugs. Het CBR legt ook maatregelen, zoals een onderzoek naar de geschiktheid, op waaraan kosten (ruim € 1100) voor de betrokkene verbonden zijn. Op zitting pleegt de rechter daarmee rekening te houden.
- ③ Daarbij speelt dat de politie niet consequent een mededeling doet bij zaken waarin melding is gedaan aan het CBR, waarna het CBR kan besluiten om een onderzoek te doen naar de rijgeschiktheid (artikel 8 lid 5 WvW1994). Dat werkt door op strafzittingen, waarin deze willekeurige aanpak gevolgen krijgt voor de strafoplegging. In de ene zaak met een gedane mededeling kunnen OM en rechter daarmee rekening houden bij de strafoplegging, terwijl in een volgende zaak met soms minder ernstige feiten maar een nagelaten mededeling aan het CBR daar geen rekening mee wordt gehouden.
- ③ Het combinatiegebruik van alcohol en drugs in het verkeer is, wanneer bewijs is verkregen door middel van de ademanalyse en niet louter de bloedanalyse, in art 8 lid 5 niet strafbaar gesteld. In de praktijk wordt de zaak/verdachte wel vervolgd voor alcohol alsmede drugsgebruik, maar op andere juridische gronden, zoals artikel 8 lid 2 onder a en/of artikel 8 lid 1 WvW1994. Deze lacune in de wet is rond de zomer van 2018 door het OM aan de wetgevingsjurist van JenV kenbaar gemaakt.

- ⦿ Tot slot is er onduidelijkheid over de 90 minutentermijn en in welke mate deze termijn daadwerkelijk een fatale termijn is waarbij bij schending vrijspraak moet volgen. In het besluit staat daarover dat de verdachte vrijuit gaat tenzij er sprake is van bijzondere omstandigheden. De tendens in de jurisprudentie lijkt te zijn dat een overschrijding van deze termijn wordt gezien als een vormverzuim waarbij(meestal) kan worden volstaan met de constatering daarvan, de verdachte krijgt dan geen vrijspraak. Ook dit punt is voorgelegd aan de wetgevingsjurist bij JenV.

5.5 Resumé

- ⦿ Het OM kan een persoon vervolgen wanneer deze wordt verdacht van rijden onder invloed van drugs of het al dan niet gecombineerde gebruik van alcohol en drugs. Dit doet het OM wanneer artikel 8 lid 5 WvW1994 bewijsbaar is. Essentieel daarbij is of er voldoende verdenking is voor rijden onder invloed en of de bloedanalyse-uitslag een strafbare waarde opleverde.
- ⦿ In 2018 zijn bijna 2800 artikel 8 lid 5 zaken ingestroomd bij het OM.
- ⦿ In ruim de helft van de in de periode 1 juli 2017-30 juni 2018 afgedane zaken bleek sprake te zijn van enkelvoudig drugsgebruik, in de andere helft was er sprake van combinatiegebruik. De combinatie van meerdere soorten drugs kwam vaker voor dan de combinatie van drugs met alcohol (5:1). De meest aangetroffen stoffen zijn: THC (cannabis), amfetamine en cocaïne.
- ⦿ In veruit de meeste zaken waarbij het OM vervolging inzet is de aanleiding voor het bloedonderzoek dat uit eindelijk leidde tot vervolging, sprake van een positieve speekseltest. Beperkt is er sprake van een psychomotorische test (dat laatste is wel het geval bij GHB).
- ⦿ Het OM is van mening dat vergeleken met voorheen rijden onder invloed van drugs in het verkeer eenvoudiger is te handhaven als gevolg van de introductie van de speekseltester. Wel signaleert het OM nog knelpunten ten aanzien van de implementatie bij de politie, beschikbaarheid van artsen die bloed kunnen afnemen, de kwaliteit van de processen verbaal, onduidelijkheid bij de politie over het feit dat er in het strafrecht *geen* grondslag is voor de invordering van het rijbewijs, en onduidelijkheid over de 90 minutentermijn en in welke mate deze termijn daadwerkelijk een fatale termijn is.

DEEL II

VOORWAARDEN OPSLAG EN TRANSPORT VAN BLOED

6 Opslag en transport van bloed

In dit hoofdstuk zijn uitkomsten weergegeven van deelonderzoek III. De hoofdvraag luidt: “Welke eisen dienen aan opslag en transport van bloed, afgenomen in het kader van een drugstest, te worden gesteld?” De inhoud van dit document is gebaseerd op de uitkomsten van het onderzoek van het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG), interviews met inhoudelijk deskundigen (NFI, Universiteit Utrecht, Sanquin Research, PRA Health Sciences) en literatuur.

Dit hoofdstuk gaat in op de volgende onderzoeksvraag:

🕒 Wat is de invloed van externe omstandigheden op de kwaliteit van het bloedmonster?

6.1 Inleiding

Na afname van bloed door een arts of verpleegkundige worden de buisjes bloed door de politie opgeslagen en getransporteerd naar het NFI voor verdere analyse (en eventueel daarna naar een ander geaccrediteerd laboratorium voor tegenonderzoek). Om de aanwezigheid van drugs in het bloed aan te kunnen tonen is het nodig dat tijdens opslag en transport de eventuele drug niet vervalt in andere stoffen.³⁸ Als de drugs vervallen tot concentraties onder de laagste waarde vanaf welke de concentraties worden meegeteld (onder de Lower Limit of Quantification), kunnen drugs in het bloed niet meer worden aangetoond. De omstandigheden waarin bloedbuizen worden bewaard en getransporteerd zijn (mede) bepalend voor het verval van de drugs.

De onderzoeksvraag gaat in op de invloed van externe omstandigheden op de kwaliteit van het bloedmonsters. Met kwaliteit wordt in het licht van de hoofdvraag bedoeld: voldoende stabiliteit. Stabiliteit is de mate waarin concentraties van stoffen in bloed aanwezig blijven en niet worden afgebroken (vervallen) in andere stoffen. Wanneer de concentratie van de stof met meer dan 15% vermindert wordt gesproken over verval.

Merk op dat verval niet per se betekent dat er geen stof meer wordt gemeten in bloed, of geen concentraties boven gestelde grenswaarden kunnen worden aangetoond. Of een concentratie ter hoogte van een grenswaarde kan worden gemeten is naast de opslag- en transportcondities afhankelijk van de oorspronkelijke concentratie stof in het bloed, de eigenschappen van de stof en de grenswaarden.

6.2 Wat schrijft de wet voor

Op dit moment zijn er volgens de Regeling alcohol, drugs en geneesmiddelen in het verkeer eisen geformuleerd voor de politie over de verpakking van bloed, maar niet over de precieze temperatuur waarop bloed dient te worden bewaard en getransporteerd:

³⁸ Merk op dat ook in de periode tussen het afnemen van de speekseltest en bloedafname eventueel drugs in bloed vervalt. Bloedafname dient te geschieden binnen 90 minuten. Zie o.a. hoofdstuk 2.

- ⦿ In de regeling staat beschreven dat bij het verpakken en transporteren van het bloed van de verdachte zogeheten bloedblokken dienen te worden gebruikt. Een bloedblok bevat voor opslag en transport onder andere twee buisjes voor afname en het conserveringsmiddel natriumfluoride, een harde plastic doos met dubbelzijdig foam, een lekvrije zak geschikt voor vervoer van buisjes, een absorberende buizenhouder en sluitzegels.
- ⦿ Er is in de regeling niet voorgeschreven op welke temperatuur de politie bloedblokken dient te bewaren en te transporteren naar het laboratorium.
- ⦿ In de regeling staat beschreven dat het laboratorium zo spoedig mogelijk na ontvangst de twee buisjes bloed bevroren bewaart of, als dat niet mogelijk is, in de koelkast.
- ⦿ Voorts wordt in de regeling ingegaan op transport en opslag in het kader van tegenonderzoek: In geval van een tegenonderzoek op andere stoffen, al dan niet in combinatie met tegenonderzoek op alcohol, wordt het buisje bloed op droogijs getransporteerd.

Ongeveer gelijktijdig met de implementatie van de WWV 1994 vindt de implementatie van de Wet Middelonderzoek Geweldplegers (WMG) plaats. De WMG heeft als doel geweldplegers onder invloed zwaarder te bestraffen. In het kader van de WMG maakt de politie gebruik van speekseltesters om eventueel het gebruik van drugs bij geweldplegers te kunnen aantonen. De implementatie van beide processen is op onderdelen gecombineerd, net als onderdelen van het werkproces zelf.³⁹

We merken op dat voor de WMG – van kracht vanaf 1 januari 2017 en vanaf dan gefaseerd geïmplementeerd – wel aanwijzingen zijn gegeven over opslag en transport van bloed bij/door de politie: *“Zo spoedig mogelijk na de bloedafname worden de twee buisjes bloed bevroren bewaard of, als dat niet mogelijk is, in de koelkast. Het bloedblok wordt liggend op het grootste oppervlak in de vriezer geplaatst om de kans op breuk van de bloedbuizen te minimaliseren. En: Het dient duidelijk te zijn op welke wijze het transport van de twee buisjes bloed van de politie naar het laboratorium en tussen laboratoria plaatsvindt.”* (Regeling WMG, Staatscourant)

In de voorbereiding van de wetwijziging is door de Adviescommissie Analytische Grenswaarden⁴⁰ overigens aandacht gevraagd voor regels of richtlijnen omtrent opslag en transport tussen politie en laboratoria. Bijvoorbeeld in de *Eisen aan laboratoria, analysemethoden en rapportage In het kader van de voorgenomen wetwijziging van de Wegenverkeerswet 1994* van 13 november 2014 en *Advies grenswaarden voor drugs* van maart 2010. Dit advies van de Adviescommissie is voor zover bekend niet verder uitgewerkt.

³⁹ De implementatie van de gewijzigde WWV 1994 en de Wet Middelonderzoek bij Geweldpleger (WMG) vindt gelijktijdig plaats. Voor de politie betekent dit dat er één e-learning en één set aan opleidingsdagen is waarmee politiemedewerkers worden getraind om te werken met beide nieuwe werkwijzen. Daarnaast is er een werkinstructie beschikbaar op intranet, deze is bedoeld voor operationele politiemedewerkers.

⁴⁰ De Adviescommissie Analytische Grenswaarden (2014) bestaat uit vertegenwoordigers van het NFI, vertegenwoordigers van de huidige contralaboratoria, vertegenwoordigers van het OM, een vertegenwoordiger van de politie en een vertegenwoordiging van de Adviescommissie Gedragserelateerde Grenswaarden, waaronder buitenlandse deskundigen

6.3 Kennis over stabiliteit en verval

Wat is er bekend over de invloed van externe omstandigheden op de kwaliteit van het bloedmonster? Meer concreet: wat is er bekend over de stabiliteit en verval van drugs in bloedmonsters? Op basis van een literatuurscan en een ronde langs inhoudelijk deskundigen in Nederland constateren we dat dit een zeer specifiek onderzoeksterrein betreft. Er is slechts een beperkt aantal inhoudelijk deskundigen (o.a. toxicologen) dat toegepaste kennis heeft over stabiliteit en verval van drugs in bloedsamples en een deel van de experts is werkzaam bij het NFI (ketenpartner in het proces). Er is weinig onderzoek beschikbaar over specifiek het verval van drugs in bloed. Relevante literatuur over opslag en transport van bloed ten behoeve van drugsonderzoek is respondenten niet bekend, met uitzondering van algemene richtlijnen waarin het transport tussen laboratoria is geregeld. Wel is bij meerdere experts algemene kennis beschikbaar over stabiliteit en verval in bloed en de condities van opslag en transport om verval te beperken hoewel –zo wordt bij betreffende onderwerpen toegelicht - niet op alle onderdelen consensus bestaat. Kennis uit de (internationale) literatuur kan niet zonder meer worden toegepast op de Nederlandse situatie omdat er verschillende typen bloedbuizen zijn en er geen onderzoek gepubliceerd is met gebruik van de huidige in Nederland gebruikte bloedbuizen. Het type bloedbuis kan invloed hebben op de stabiliteit van de drugs.

Onderzoek UMCG (2017): Stabiliteiten drugs bij kamertemperatuur

Een van de weinige onderzoeken die specifiek ingaat op het verval van drugs in bloed is uitgevoerd door onderzoekers van het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG; zie bijlage)⁴¹. Onderzoekers onderzochten de stabiliteit van drugs in bloed bij kamertemperatuur. Daarbij is gekeken naar het aantal dagen waarbinnen de concentratie van de aangetroffen drug (de analiet) met minder dan 15% in concentratie is afgenomen - een onder inhoudelijk deskundigen een gangbare maat om 'verval' te bepalen. Dit is het aantal dagen dat de geteste drug in bloed 'stabiel' is.

Aan vier andere, niet bij bovenstaand onderzoek betrokken inhoudelijk deskundigen/toxicologen is een korte reactie gevraagd op het onderzoek om na te gaan in welke mate de toegepaste analysemethode en uitkomsten valide zijn. Geen van de respondenten zien reden om aan de uitkomsten te twijfelen. Twee van de vier respondenten (NFI en UU) gaven aan dat de methode valide is voor zover zij dat kunnen beoordelen. Twee andere respondenten (Sanquin) gaven aan dat de rapportage te beperkt was om op basis daarvan een oordeel te vellen over de validiteit van het UMCG onderzoek. Er worden volgens hen aannames gedaan die – in deze beknopte rapportage – niet worden uitgelegd. Wel wordt een belangrijke beperking van het onderzoek geconstateerd: er is alleen verval bij kamertemperatuur getest. De uitkomsten van het onderzoek en de reflectie van respondenten daarop bespreken we hieronder per onderwerp.

⁴¹ Prof. Dr. D.J. Touw, J. R. Douma, L. Junier, R.A. Koster (2017) Stabiliteiten van drugs in bloed. Universitair Medisch Centrum Groningen, Laboratorium Klinische Farmacie en Farmacologie. Zie bijlage.

Verval van drugs

Algemeen bekend bij de geïnterviewde experts en o.a. bevestigd in het onderzoek van Touw et al. (2017) - is dat verschillende drugs in (o.a.) bloedsamples verschillende vervaltijden hebben. Touw et al. testten de stabiliteit van verschillende drugs in bloed bij kamertemperatuur⁴². Bij het stabiliteitsonderzoek zijn de verschillende drugs die elkaar door instabiliteit kunnen beïnvloeden los van elkaar getest. De uitkomsten zijn samengevat in onderstaande tabel. De volledige beschrijving van de analyse en uitkomsten is te vinden in bijlage3.

Tabel 6.1 Stabiliteit drugs in bloedbuisjes bij kamertemperatuur

Analië	Aantal dagen stabiliteit (<15% verval) getest en aangetoond voor beide concentratieniveaus
Cocaïne	1
THC	1
Benzoylecgonine (afbraakproduct van cocaïne)	4
Morfine	7
Amfetamine	7
Methamfetamine	7
MDMA	7
MDEA	7
MDA	7
THC-COOH	7

Bron: UMCG, zie bijlage

Uit de tabel blijkt dat verval van drugs in bloed bij kamertemperatuur verschilt per drug en het snelst optreedt bij cocaïne. Deze drug is één dag stabiel. Ook THC (cannabis) kent, (alleen) wanneer deze wordt getest bij de lage concentratie (3ng/mL; de grenswaarde), een relatief korte stabiliteitsperiode van één dag. THC is bij de geteste hoge concentratie tot en met zeven dagen stabiel. Het afbraakproduct van cocaïne, benzoylecgonine, is vier dagen stabiel. Andere drugs kennen een langere stabiliteitswaarde en wel van zeven dagen.

Deze uitkomst wordt bevestigd door het interview met het NFI. Deze herkende de uitkomst over het verval van cocaïne uit een eigen intern onderzoek: ook het NFI voerde een vervalonderzoek uit. Hoewel de aanpak van de analyse verschilde, komen de uitkomsten van beide onderzoeken overeen.⁴³

Temperatuur

Temperatuur is volgens alle respondenten de meest bepalende factor die van invloed is op de stabiliteit van drugs in bloed. Algemeen bekend – en o.a. bevestigd door de geïnterviewde experts is dat het verval van een stof in bloed sneller is naarmate de temperatuur hoger is. De resultaten van Touw et al. zijn alleen

⁴² Er is getest voor zowel een hoge als lage concentratie drugs in bloed. Het aantal stabiele dagen was doorgaans voor beide niveaus gelijk en daar waar dat niet zo is, is het laagste aantal stabiele dagen bepalend. Alleen het laagste aantal stabiele dagen is weergegeven in de tabel. Deze lage concentratie is voor THC gelijk aan de wettelijk vastgelegde gedragsgerelateerde grenswaarde (3 ng/mL), het minimum dus waarvoor een verdachte strafbaar is. De overige drugs zijn op de lage concentratie 15 ng/mL getest.

⁴³ NFI (2015) Intern stabiliteitsonderzoek.

geldend voor kamertemperatuur. Genoemde vuistregels zijn "iedere 10 graden lager beperkt het verval met een factor 2 (dus 20 graden kouder betekent 4x trager verval); en "er treedt geen verval op als bloed bevroren is". De precieze opvattingen van respondenten komen niet strikt overeen.

Volgens alle gesproken inhoudelijk deskundigen dient bloed na afname daarom te worden gekoeld. Onder de respondenten is echter geen consensus over hoe koud dit precies dient te gebeuren. In laboratoria worden bloedsamples doorgaans bewaard in diepgevroren toestand. De conclusie in het UMCG-onderzoek dat bloed bevroren dient te worden, wordt door enkele respondenten niet noodzakelijk gevonden, zij opperen dat een hogere temperatuur wellicht ook voldoet. Echter, hiervoor is zoals gezegd geen validering.

Andere factoren die van invloed zijn op stabiliteit en verval

Een andere factor waarmee rekening moet worden gehouden, is het niet bloot stellen aan licht. De bloedblokken voorzien op dit moment al in die eis. En tenslotte is de methode waarop de bloedsamples worden afgenomen van invloed op de stabiliteit en verval.⁴⁴ Het onderzoeken van alternatieve afnamemethoden valt buiten de scope van het onderzoek.

6.4 Mogelijke implicaties voor opslag en transport

Wat impliceert de kennis over verval voor de werkwijze van de politie rondom de opslag en transport van bloedsamples? Voordat daarop antwoord kan worden gegeven, schetsen we kort de werkwijze rondom opslag en transport (d.d. 2018). De werkwijze van de politie ziet er op hoofdlijnen als volgt uit: politiemedewerkers nemen in aangewezen gevallen de verdachte bestuurder mee naar het bureau voor het afnemen van bloed. De bloedafname vindt plaats op het bureau door een arts. Bloedbuizen worden na afname opgeslagen in bloedblokken en in koelkasten bewaard. Vervolgens wordt er een zending opgemaakt (intern) wat betekent dat bloedbuizen in bloedblokken ongekoeld worden klaargelegd en verzameld voor verzending. Vervolgens worden de bloedblokken met de reguliere post verstuurd naar het

⁴⁴ Een alternatieve methode die mogelijk uitkomst biedt bij het detecteren van drugs – en benzodiazepine in het bijzonder – is de Dried Blood Spot (DBS) methode, die in het kort inhoudt dat door middel van een vingerprik bloed wordt afgenomen en gedruppeld op een absorberende kaart. DBS werd ook genoemd in het 'Advies grenswaarden voor drugs (2010)' maar heeft destijds niet geleid tot een keuze voor DBS. Bron: Advies grenswaarden voor drugs; in het kader van de voorgenomen wetswijziging van de Wegenverkeerswet 1994. 31 maart 2010. Opgesteld door de in januari 2010 samengestelde adviescommissie, bestaande uit experts op het onderzoeksgebied van rijden onder invloed, met het doel om de vraag te beantwoorden of het mogelijk is om grenswaarden in het kader van een impairment wetgeving vast te stellen en zo ja, om consensus te bereiken over een lijst met drugs en grenswaarden waarboven de rijvaardigheid negatief beïnvloed zal zijn. In een interview stelt een respondent dat de afbreekbaarheid van drugs bij DBS veel minder snel (denk in weken) is dan in volbloed, en de opslag en transport veel eenvoudiger (niet gekoeld, geen heel speciale omstandigheden). Aan deze methode zijn ook nadelen verbonden, zo blijkt uit navraag bij een andere respondent. Een daarvan is dat foutieve afname voor een onbruikbaar monster kan zorgen. Voorts kunnen sommige stoffen zoals waarschijnlijk THC aan het absorptie materiaal hechten en er niet meer uit geëxtraheerd worden, waardoor de analyse niet mogelijk is. Ten slotte is er over het algemeen sprake van een zogenaamd hematocriet effect, dat kort gezegd inhoudt dat de uitkomst van het resultaat van de bloedanalyse wordt beïnvloed door de hematocrietwaarde. De hematocrietwaarde is de volumefractie van het bloed die ingenomen wordt door de rode bloedcellen en is afhankelijk van het aantal rode bloedcellen en het volume ervan. Iedereen heeft een ander hematocrietgehalte van het bloed. Dit beïnvloedt de verspreiding van de bloeddruppel op het kaartje en kan voor afwijkende concentraties zorgen. Ook kan het invloed hebben op de extractie. De mate waarin dit plaatsvindt, zal pas na onderzoek duidelijk worden. Het loont de moeite om deze methode beter te bestuderen, aldus een respondent.

Er is nog een andere alternatieve methode genoemd tijdens een interview: Mitra VAMS sampling van Neoteryx. Deze methode heeft minder tot geen last van het hematocriet-effect, wat als nadeel geldt voor de DBS methode. Er is weinig kennis beschikbaar over de toepassing van deze methode. Ook deze methode zou beter kunnen worden bestudeerd. Zie <https://www.neoteryx.com/>.

NFI. Het moment van opmaken van de zending tot en met verzending kan 1 tot 4 dagen duren. Het NFI vriest de bloedbuizen in bij ontvangst en draagt zorg voor verdere afhandeling en analyse.

Implicaties op basis van kennis

De juiste vereisten voor de opslag en transport van afgenomen bloedbuizen dienen te worden gebaseerd op de meest instabiele drug zo blijkt uit de huidige kennis. Cocaine en THC bij een lage concentratie zijn in dat geval de meest instabiele drugs met maximaal één dag stabiliteit in bloedbuizen bij kamertemperatuur. Deze termijn is langer bij gekoelde opslag en transport.

Wanneer bloed wordt bewaard (klaarmaken zending) en getransporteerd bij kamertemperatuur dient binnen 24 uur bloed te worden ontvangen en ingevroren of een bloedanalyse te worden verricht om de betrouwbaarheid van het afgenomen bloedmonster te kunnen garanderen. Vanaf dat moment vervalt de concentratie cocaine en (in lage concentratie) THC met 15% of meer. Een langere termijn kan ertoe leiden dat deze stoffen beperkt kunnen worden aangetoond (niet bij concentraties dicht bij de grenswaarden direct na afname), en dat bestuurders met cocaine en een lage hoeveelheid THC achter het stuur een mogelijk kleinere kans hebben om te worden bestraft.

Op basis van de huidige kennis kan worden gesteld dat zo spoedig mogelijk na afname het onderzoeksmateriaal (inclusief contra monster) gekoeld in de koelkast of bevroren dient te worden bewaard, tot aan het moment van verzending. Er is echter geen consensus over de bewaartemperatuur. De bewaartemperatuur van -20 graden Celsius lijkt de voorkeur te hebben maar hierover zijn de geïnterviewde respondenten niet unaniem. Enkelen suggereren dat 4 graden Celsius mogelijk voldoende is, echter dit is niet gevalideerd.

Ook over de vereiste minimumtemperatuur van transport is geen consensus. Enkele respondenten stellen dat bloedsamples bevroren dienen te worden getransporteerd. Zij ontraden het een bloedbuis te bevriezen bij de politie, ontdooien voor transport en in het laboratorium weer te bevriezen. Een constante temperatuur wordt belangrijker geacht dan een zo koud mogelijke temperatuur, variaties richten vaak meer schade aan dan een constante, iets hogere temperatuur. Opgemerkt wordt dat het transport van bloed tussen laboratoria en ziekenhuizen bevroren plaatsvindt (middels droogijs in piepschuim dozen of koelpacks waarmee een vriestemperatuur wordt gegarandeerd). Andere respondenten zien dit effect minder en zijn van mening dat ook met tussentijds ontdooid bloed een valide analyse kan worden gedaan. Kennis hierover is dus niet eenduidig. Om sluitende uitspraken te doen is verder onderzoek nodig concluderen de respondenten en onderzoekers.

De wijze van verpakken – aan de hand van een bloedblok – is conform reguliere afspraken zoals die ook zijn gemaakt voor transport tussen laboratoria en ziekenhuizen.

Meer onderzoek nodig

De benodigde kennis over de vereiste condities van opslag en transport is beperkt. Op dit moment is in Nederland alleen onderzoek gedaan naar verval bij kamertemperatuur. Verder stabiliteitsonderzoek is nodig naar de verschillende combinaties van stappen in het proces waarin de bloedbuis zich kan bevinden. Een punt van commentaar van de geïnterviewden is dat stabiliteitsonderzoek bij alleen kamertemperatuur uiteindelijk niet compleet genoeg is. Tijdens opslag en transport is er sprake van verschillende omstandigheden: kamertemperatuur, zomerse temperaturen (bv. +30 °C) tijdens ongekoeld transport, koelkast (+4°C), en vriezer (-20°C). Dit zijn verschillende temperatuurcondities die het verval van drugs in bloedbuizen op verschillende wijzen kunnen beïnvloeden.

Om meer zicht te krijgen op de vereiste temperatuurcondities kan hiernaar onderzoek worden gedaan voor de drugs (cocaïne en THC) die het meest gevoelig zijn voor verval of voor elk van de negen drugs en mogelijke varianten. De (combinatie van de) variatie van alle condities zal echter groot zijn en goed onderzoek hiernaar veel werk. Dergelijk onderzoek is arbeidsintensief en kost minimaal enkele maanden, en lijkt op dit moment niet haalbaar.

Ook uit juridisch oogpunt is vervolgonderzoek wenselijk. Slechte transportcondities kunnen alleen maar voordeel hebben voor verdachten, instabiliteit kan leiden tot geen vervolging of vrijspraak⁴⁵ omdat de aanwezigheid van drugs in het bloed niet kan worden aangetoond. Voorts kan een advocaat van een verdachte vragen naar de bewaar- en transportcondities van het bloed van zijn/haar verdachte en in voorkomende gevallen laten zien dat deze methode “niet deugt”. Dat dit in het voordeel van de verdachte werkt, hoeft aan de juridische grondslag niet af te doen, zo merken meerdere respondenten op. Een aanpassing van de regelgeving is te overwegen, bijvoorbeeld door condities te formuleren rondom opslag en transport net als bij de WMG is gedaan.

Overige opmerkingen

De respondent van het NFI merkt op dat het ten aanzien van het in kaart brengen van de huidige werkwijze en de termijn van verval belangrijk is dat bij het aanvraagformulier ook de delictdatum, en datum binnenkomst worden geregistreerd. De datum en tijdstip van bloedafname staat op het aanvraagformulier, deze is bij de politie ook na de NFI vernietigingsdatum nog aanwezig. Voor het transport kan ook worden gekeken naar een combinatie met ander bloedtransport. Zoals dat voor alcohol of de WMG, merken meerdere respondenten op.

Wat betekent dit voor de praktijk

Tot slot merken we op dat onderhavig onderzoek is uitgevoerd in 2018 en dat parallel aan onderhavig onderzoek de politie besloten heeft om voor vrieskisten te zorgen en voorbereidingen te treffen voor

⁴⁵ Bij combizaken.

gekoeld (bevroren) transport. Daarmee lijkt de politie te gaan werken overeenkomstig de 'strengere' opvatting van opslag en transportcondities (nl. bevroren).

6.5 Resumé

Na afname van bloed door een arts worden de afgenomen buisjes bloed door de politie opgeslagen en getransporteerd naar het NFI voor verdere analyse. Om eventueel drugsgebruik te kunnen aantonen, is het nodig dat deze drugs in het bloed goed behouden blijven om het vervallen in andere stoffen tegen te gaan. Anders kan de aanwezigheid van drugs boven de grenswaarden niet meer betrouwbaar worden aangetoond.

De wetenschappelijke kennis over het verval van drugs in bloedbuizen en de vereiste condities van opslag en transport is beperkt. Op basis van de beschikbare informatie zijn op het moment van onderhavig onderzoek twee kwetsbare punten aan te wijzen die mogelijk van invloed zijn op de betrouwbaarheid van de bloedbuizen:

- 🕒 Bekend is dat cocaïne en THC bij kamertemperatuur na een dag kunnen vervallen (afname >15%).
- 🕒 Transport vindt ten tijde van het veldwerk in 2018 ongekoeld plaats, en kan 1 tot 4 dagen duren.

Op basis van de huidige kennis kan worden gesteld dat het bloedmonster zo spoedig mogelijk na afname (inclusief contramonster) gekoeld in de koelkast of bevroren dient te worden bewaard en getransporteerd. Er is echter geen consensus over de bewaar- en transporttemperatuur. Er is geen specifieke data beschikbaar waarbij de stabiliteit van de drugs bij de verschillende mogelijke bewaarcondities gevalideerd is. Om sluitende uitspraken te doen is verder onderzoek nodig.

Eind 2018 heeft de politie voorzieningen getroffen om bloed op de bureaus na afname bevroren te gaan bewaren en gekoeld te laten vervoeren (en wel vanaf voorjaar 2019).

DEEL III

BENODIGDE GEGEVENS

WETSEVALUATIE

7 Benodigde gegevens wetsevaluatie

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de derde probleemstelling van het onderzoek: “Welke informatie is voor de evaluatie van de wet over vijf jaar nodig en wordt deze informatie in de huidige praktijk verzameld en opgeslagen?” Het antwoord is gebaseerd op interviews met betrokken beleidsmedewerkers van JenV, de politie, het NFI en het OM. Interviews zijn gehouden eind 2017. Omdat de planning van het onderzoek werd uitgesteld, zijn de uitkomsten bijgesteld op basis van herhaalde interviews eind 2018.

Dit hoofdstuk gaat in op de volgende onderzoeksvragen:

- ⦿ Welke gegevens zijn nodig in verband met de evaluatie van de wet over vijf jaar?
- ⦿ Worden deze gegevens verzameld? Worden deze gegevens opgeslagen? Hoe lang worden deze gegevens bewaard?
- ⦿ Is op basis van deze informatie een evaluatie van de wet over vijf jaren haalbaar? Zo niet, wat is nodig zodat de evaluatie wel mogelijk is?

De vragen zijn cursief opgenomen in de tekst.

Kanttekening onderzoek

Door de veranderingen in het werkproces gaandeweg het onderzoek zijn de in dit hoofdstuk gepresenteerde onderzoeksresultaten, hoewel geactualiseerd eind 2018, niet meer actueel. Zo handelt het NFI vanaf 1 januari 2019 geen enkelvoudige bloedanalyses meer af. De aanvragen worden direct doorgestuurd naar de verschillende geaccrediteerde laboratoria die daarvoor zijn aangewezen. Vanaf dat moment heeft het NFI geen totaaloverzicht meer van het aantal bloedanalyse-aanvragen. Met de laboratoria zijn afspraken gemaakt over bij te houden gegevens. Het is niet bekend welke gegevens precies gaan worden bijgehouden en hoe lang deze gegevens worden bewaard.

7.1 Aanpak

Met oog op de wetsevaluatie over vijf jaar heeft in 2015/2016 een onderzoek plaatsgevonden door DSP-groep om de stand van zaken vóór de inwerkingtreding van de wet te beschrijven speekseltester (Abraham en Nauta, 2017, DSP-groep). In dit onderzoek is onder andere de beleidslogica van de nieuwe wet geëxpliciteerd aan de hand van de gewijzigde WVV1994, het Besluit alcohol, drugs en geneesmiddelen in het verkeer en de toelichtingen aan de Tweede Kamer. Op basis daarvan is een uiteenzetting gegeven van de mogelijke werking van de verschillende onderdelen van de wet en een lijst opgesteld van mogelijk te meten veranderingen: indicatoren aan de hand waarvan inzicht kan worden verkregen in de mogelijke impact van de wet.

Dit overzicht (weergegeven in de linker kolommen van tabel 7.1) is het vertrekpunt geweest bij de beantwoording van de onderzoeksvraag: welke gegevens zijn nodig in verband met de evaluatie van de wet

over vijf jaar? De verschillende onderdelen en indicatoren van het overzicht zijn besproken met beide aanvragers van het onderzoek: DGPol en DGRR. Het gesprek resulteerde in een definitieve lijst van te meten veranderingen ten behoeve van een evaluatie.

Op basis van het overzicht van indicatoren is bij de betreffende ketenpartners aan de hand van interviews vervolgens nagegaan of de benodigde gegevens worden verzameld en opgeslagen. De uitkomsten zijn opgenomen in de derde en vierde kolom van tabel 7.1.

7.2 Te meten veranderingen en beschikbaarheid informatie

Welke gegevens zijn nodig in verband met de evaluatie van de wet over vijf jaar? Worden deze gegevens verzameld?

De antwoorden op de onderzoeksvragen over benodigde en verzamelde gegevens staan samengevat in onderstaande tabel. Ook is met het oog op de beantwoording van de vraag wat nodig is voor een wetsevaluatie gekeken naar mogelijke alternatieven. In de kolommen staan achtereenvolgens systematisch samengevat:

- ① te meten veranderingen van de wetswijziging;
- ① hoe de verandering kan worden aangetoond;
- ① verzamelde gegevens/beschikbare registraties;
- ① indicator beschikbaarheid registraties: +, +/-, -;
- ① mogelijke alternatieven.

Om de leesbaarheid van de tabel te vergroten, hebben we een score toegekend aan de beschikbaarheid van gevraagde informatie.

- + Gevraagde informatie is beschikbaar en 'eenvoudig' te leveren.
- +/- Gevraagde informatie is beschikbaar maar niet volledig. Er is bijvoorbeeld sprake van een te korte bewaartermijn (niet alle informatie wordt vijf jaar of langer bewaard), een mogelijke vertekening omdat niet alle gevraagde zaken sluitend kunnen worden geselecteerd, en/of er is sprake van schatting omdat met een steekproef moet worden gewerkt.
- Gevraagde informatie is niet beschikbaar.

Bij lezing van de tabel merken we op dat voor de wetswijziging geen speekseltesters zijn ingezet. Er is dus in alle gevallen sprake van een toename. Wel is het zinvol het aantal in te zetten speekseltesters te meten. Daarmee kan worden bepaald hoe vaak het nieuwe werkproces is ingezet, aan de hand van een speekseltest⁴⁶. Hetzelfde geldt voor de PMT. Deze bestond weliswaar voor de wetswijziging, maar niet in de huidige (aangepaste en gevalideerde) vorm. Daarom is de term "vaker" op aangewezen plekken tussen haakjes geplaatst. Het is in die gevallen strikt genomen niet mogelijk een voor- en nameting te doen.

⁴⁶ Waarbij we opmerken dat het aantal speekseltesters niet één op één overeenkomt met het aantal staande houdingen. Het kan voorkomen dat de test vaker moet worden ingezet bij eenzelfde persoon.

Tabel 7.1 Overzicht te meten veranderingen en beschikbaarheid benodigde informatie

Verandering na wetswijziging	Hoe wordt de verandering aangetoond	Beschikbare registraties	Score	Mogelijke alternatieven
1 (Vaker) inzet <u>speekseltest</u> i.v.m. <u>verdenking overtreden verbod gebruik drugs in verkeer</u>	Deze verandering wordt aangetoond als tijdens verkeerscontroles de inzet van het aantal speekseltesten na invoering van de wetswijziging toeneemt.	Op basis van BVH valt het aantal ingezette speekseltesters niet te achterhalen. Ook op basis van voorraden bij de politie niet. Immers, er worden ook speekseltesters gebruikt voor opleiding/training, daarnaast mislukken er ook afnames. Tenslotte is er geen centrale inkoop van speekseltesters en ontbreekt een totaaloverzicht.	-	Hiernaar kan worden gevraagd in een enquête uitgezet onder betrokken politiemedewerkers. De enquête kan gericht worden uitgezet onder trainers. Per basisteam zijn er twee trainers.
2 (Vaker) positieve uitkomst van deze <u>speekseltest</u>	Deze verandering wordt aangetoond als het aantal positieve uitslagen na invoering van de wetswijziging toeneemt.	Het aantal positieve uitslagen is in principe af te leiden uit het formulier 'Aanvraag toxicologisch onderzoek' dat de politie invult. Hierop staan o.a. positieve uitslagen van de speekseltester vermeld. Dit papieren formulier wordt vanuit de basiseenheden met de bloedblokken verzonden aan het NFI. Die het – vanaf 1 maart 2018 - doorstuurt naar het geaccrediteerde laboratorium in Duitsland. Kanttekening is dat de formulieren in de praktijk (nog) niet zorgvuldig genoeg worden ingevuld door politiemedewerkers. Aanvraagformulieren kunnen worden opgehaald uit BVH, waarbij wordt opgemerkt dat nog niet alle medewerkers dit formulier in BVH hangen. De selectie van dossiers waarin dergelijk formulier zit, kan worden gemaakt op basis van Maatschappelijke Klasse (D20 en D21), maar is niet sluitend. Dossiers zijn beschikbaar in BVH . Bij het NFI of het geaccrediteerde laboratorium in Duitsland zijn de formulieren op papier in de fysieke dossiers aanwezig. Deze worden een half jaar bewaard wanneer de uitslag van het bloedonderzoek negatief is, en vijf jaar wanneer de uitslag positief is.	+/-	Hiernaar kan worden gevraagd in een enquête uitgezet onder betrokken politiemedewerkers. Dergelijke gegevens kunnen worden bijgehouden bij het TBA van de politie. De politie geeft aan hiervoor geen capaciteit te hebben. Er is gesproken over door laboratoria bij te houden overzichten waarin dergelijke gegevens worden opgenomen. Hierover dienen afspraken te worden gemaakt met de andere geaccrediteerde laboratoria.
3 (Vaker) <u>psychomotorisch test</u> i.v.m. <u>verdenking overtreden verbod gebruik drugs in verkeer</u>	Deze verandering wordt aangetoond als het aantal testen na invoering van de wetswijziging toeneemt.	Op basis van BVH valt het aantal ingezette PMT's niet sluitend te achterhalen. Wel is er een formulier PMT dat alleen bij het proces verbaal wordt toegevoegd als medewerking aan een PMT is gevorderd en daarmee wordt gebruikt als onderbouwing voor verder onderzoek (bloedafname etc.). Daarbij wordt opgemerkt dat de PMT in de praktijk doorgaans wordt ingezet als lijst met afzonderlijke PMT kenmerken en daarna pas in de situatie dat de speekseltest een negatieve uitslag geeft en er toch aanwijzingen voor gebruik zijn of als er geen speekseltest	-	Hiernaar kan worden gevraagd in een enquête uitgezet onder betrokken politiemedewerkers.

Verandering na wetswijziging	Hoe wordt de verandering aangetoond	Beschikbare registraties	Score	Mogelijke alternatieven
		voorhanden is.		
4 (Vaker) positieve uitkomst van deze psychomotorisch test	Deze verandering wordt aangetoond als het aantal positieve uitslagen na invoering van de wetswijziging toeneemt.	<p>Het aantal positieve uitslagen is in principe af te leiden uit het formulier 'Aanvraag toxicologisch onderzoek' dat de politie invult, mits de PMT is ingezet om het vermoeden van drugsgebruik te bevestigen. Dit formulier wordt vanuit de basiseenheden met de bloedblokken op papier verzonden aan het NFI.</p> <p>Zie verder 2), bronnen zijn de dossiers in BVH en dossiers bij het NFI.</p> <p>Bij het NFI of het geaccrediteerd laboratorium in Duitsland worden de dossiers een half jaar bewaard wanneer de uitslag van het bloedonderzoek negatief is, en vijf jaar wanneer de uitslag positief is.</p>	+/-	<p>Hiernaar kan worden gevraagd in een enquête uitgezet onder betrokken politiemedewerkers.</p> <p>Dergelijke gegevens kunnen worden bijgehouden bij het TBA van de politie. De politie geeft aan hiervoor geen capaciteit te hebben.</p> <p>Er is gesproken over door laboratoria bij te houden overzichten waarin dergelijke gegevens worden opgenomen. Hierover dienen afspraken te worden gemaakt met de andere geaccrediteerde laboratoria.</p>
5 (Vaker) een bloedafname i.v.m. verdenking overtreden verbod gebruik drugs in verkeer	Deze verandering wordt aangetoond als het aantal bloedonderzoeken in verband met de verdenking van drugsgebruik na invoering van de wetswijziging toeneemt.	<p>Op basis van het aantal aanvragen bij het NFI kan het aantal onderzoeken op verdenking van drugsgebruik worden bepaald. Het NFI houdt handmatig een eigen overzicht bij. Broninformatie is beschikbaar in het registratiesysteem van het NFI. (Hierin staat vermeld wat de reden is voor het onderzoek (alcohol/ drugs/ alcohol en drugs/ contra expertise ademanalyse-uitslag; dit is een verbetering ten opzichte van de situatie tijdens het vorige DSP onderzoek). NFI registraties worden een half jaar bewaard wanneer de uitslag van het bloedonderzoek negatief is, en vijf jaar wanneer de uitslag positief is.</p> <p>Een kopie van het aanvraagformulier wordt opgenomen in de dossiers in BVH. Om het aantal bloedafnames te achterhalen dienen dossiers van D20 en D21 zaken te worden bekeken. Zie verder 2.</p>	+/-	<p>Hiernaar kan worden gevraagd in een enquête uitgezet onder betrokken politiemedewerkers.</p> <p>Het NFI houdt tijdelijk een overzicht bij van het aantal aanvragen en drugsonderzoeken. Er dienen afspraken te worden gemaakt over het continueren van dergelijke registraties. Ook dienen hierover afspraken te worden gemaakt met de andere geaccrediteerde laboratoria.</p>
6 (Vaker) positieve uitkomst van deze	Deze verandering wordt aangetoond als het aantal positieve	De waarden van de uitslagen op de negen aangewezen stoffen zijn beschikbaar in het registratiesysteem van de laboratoria die de analyse heeft gedraaid: het NFI	+/-	Hiernaar kan worden gevraagd in een enquête uitgezet onder betrokken

Verandering na wetswijziging	Hoe wordt de verandering aangetoond	Beschikbare registraties	Score	Mogelijke alternatieven
<u>bloedafname</u>	uitslagen na invoering van de wetswijziging toeneemt.	<p>of het geaccrediteerde laboratorium in Duitsland. In het systeem staat niet aangegeven of het een positieve of negatieve eindconclusie betreft (dat wordt afgeleid van bewaartermijnen).⁴⁷</p> <p>De grenswaarden zijn wel vermeld in het rapport dat NFI of het geaccrediteerde laboratorium in Duitsland stuurt naar de politie, met de uitslagen voor de negen stoffen. Deze rapporten zijn te vinden in NFI dossiers.</p> <p>Registraties en dossiers worden een half jaar bewaard wanneer de uitslag van het bloedonderzoek negatief is, en vijf jaar wanneer de uitslag positief is.</p> <p>Op een centraal punt (e-mailadres) van de politie worden rapporten van de laboratoria ontvangen: TBA.⁴⁸ De uitslag wordt geïnterpreteerd en er wordt een brief opgesteld waarin per stof de grenswaarde en uitslag wordt opgenomen. Het opstellen van de brief gebeurt in de verschillende eenheden. Documenten worden opgenomen in BVH in de dossiers (ook als de uitslag negatief is).⁴⁹ Merk op dat het TBA geen overzicht heeft van het aantal aanvragen voor bloedonderzoek.</p> <p>Een kopie van de aanvraag voor bloedonderzoek maakt onderdeel uit van het strafdossier van het OM. Het betreft een selectie van zaken die zijn ingestuurd bij het OM; zaken waarbij de bloedanalyse een positieve uitslag had.</p>		<p>politied medewerkers.</p> <p>Er is gesproken over door laboratoria bij te houden overzichten waarin dergelijke gegevens worden opgenomen. Hierover dienen afspraken te worden gemaakt met de andere geaccrediteerde laboratoria.</p> <p>Dergelijke gegevens kunnen worden bijgehouden bij het TBA van de politie. De politie geeft aan hiervoor geen capaciteit te hebben.</p>
7 Vaker opdracht voor <u>tegenonderzoek</u>	Deze verandering wordt aangetoond als het aantal tegenonderzoeken na invoering van de wetswijziging toeneemt.	Verzoeken voor tegenonderzoek worden ingediend bij het geaccrediteerde laboratorium dat het eerste onderzoek deed (NFI/ lab in Duitsland) ⁵⁰ . Er is bij het NFI een papieren map waarin de verzoeken voor tegenonderzoek worden bijgehouden. Merk op dat het (op moment van schrijven) gaat om kleine aantallen	+	

⁴⁷ Daarbij wordt door het NFI opgemerkt dat de bewaartermijn van dossiers (als indirecte indicator voor het wel/niet positief zijn) per zaak wordt beoordeeld, niet per type onderzoek. Op grond van de bewaartermijn kan in vele/de meeste gevallen waarschijnlijk niet worden afgeleid of het gaat om onderzoek naar alcohol, aangewezen drugs of een combinatie daarvan.

⁴⁸ Er is een centraal loket (TBA Midden Nederland) waar het NFI de uitslagen van bloedonderzoek naar toe kan sturen..

⁴⁹ Vanuit een centraal punt wordt de uitslag doorgestuurd naar de betreffende verbalisant in de verschillende eenheden. Deze brengt met een in een in word opgemaakte brief vervolgens de verdachte op de hoogte van de uitslag.

⁵⁰ Dit geldt alleen als het NFI het eerste lab is – wat het geval is volgens werkprocedures. Ook andere labs zouden kunnen worden uitgekozen door het NFI voor de 1^e analyse.

Verandering na wetswijziging	Hoe wordt de verandering aangetoond	Beschikbare registraties	Score	Mogelijke alternatieven
		(10-20 per jaar). Er wordt vooralsnog geen bewaartermijn gehanteerd. In BVH dossiers worden geen gegevens opgenomen over tegenonderzoek. Het recht op tegenonderzoek wordt aan de verdachte medegedeeld. Dat wordt vastgelegd in proces verbaal en in de verklaring van de verdachte dat het hem is medegedeeld. De reactie van de verdachte wel/geen tegenonderzoek wordt niet vastgelegd.		
8 Vaker <u>proces verbaal</u> vanwege verdenking gebruik drugs in het verkeer	Deze verandering wordt aangetoond als het absolute en relatieve aantal processen verbaal dat wordt opgemaakt voor de verdenking van rijden onder invloed van drugs na invoering van de wetswijziging toeneemt.	Het aantal processen verbaal valt op te maken op basis van het aantal zaken met D20 (RIJDEN ONDER INVLOED DRUGS/MEDICIJNEN) in BVH . Dit aantal dient te worden gecorrigeerd aan de hand van dossieronderzoek in een steekproef van D20 en D21 zaken. Uit eerder onderzoek bleek dat er registratievervuiling is en ook onder D21 (RIJDEN ONDER INVLOED ALCOHOL) zaken staan die betrekking hebben op rijden onder invloed van drugs. Voorts staan onder D20 mogelijk ook zaken die betrekking hebben op rijden onder invloed van medicijnen.	+/-	Hiernaar kan worden gevraagd in een enquête uitgezet onder betrokken politiemedewerkers.
9 Vaker <u>boete als gevolg</u> van rijden onder invloed van drugs	Deze verandering wordt aangetoond als het aantal boetes na invoering van de wetswijziging toeneemt.	Bij het OM kan een overzicht worden opgevraagd van het aantal boetes voor het rijden onder invloed van gebruik drugs.	+	
10 Vaker <u>vervolging als gevolg</u> van het rijden onder invloed van drugs	Deze verandering wordt aangetoond als het aantal strafzaken voor overtreden verbod gebruik drugs in verkeer na invoering van de wetswijziging toeneemt.	Bij het OM kan een overzicht worden opgevraagd van het aantal vervolgingen dat is ingezet voor het rijden onder invloed van gebruik drugs.	+	
11 Vaker <u>strafoplegging</u> door rechter vanwege overtreden verbod drugsgebruik in verkeer	Deze verandering wordt aangetoond als het relatieve en absolute aantal strafzaken voor overtreden verbod gebruik drugs in verkeer na invoering van de wetswijziging toeneemt.	Bij het OM kan een overzicht worden opgevraagd van het aantal strafopleggingen dat is ingezet voor het rijden onder invloed van gebruik drugs.	+	
12 Betere <u>beoordeling</u>	Deze verandering wordt	Valt niet op te maken uit registraties.	-	Hiernaar kan worden gevraagd in een

Verandering na wetswijziging	Hoe wordt de verandering aangetoond	Beschikbare registraties	Score	Mogelijke alternatieven
opsporingsambtenaar over gemak en betrouwbaarheid opsporen	aangetoond als de perceptie van de opsporingsambtenaren na invoering van de wetswijziging verbetert.			enquête uitgezet onder betrokken politiemedewerkers.

Een lagere prevalentie van rijden onder invloed van drugs is verkennend meegenomen in de inventarisatie. Deze verandering wordt aangetoond als het percentage bestuurders dat onder invloed van drugs rijdt na invoering van de wetswijziging afneemt. Er is echter nog niet besloten *dat* dit item (op dit moment en/of over vijf jaar) dient te worden gemeten. Op dit moment zijn er geen registraties op basis waarvan de prevalentie kan worden gemeten. Een optie zou zijn hiervoor prevalentieonderzoek uit te zetten aan de hand van enquêtes of aansluiting te zoeken bij bestaand enquêteonderzoek.

Het verbeteren van verkeersveiligheid is niet opgenomen in het onderzoek. Een eventuele verbetering van de veiligheid op de weg kan worden beïnvloed door een veelheid van maatregelen en kan moeilijk causaal worden gelinkt aan deze ene wetswijziging.

Bewaartermijnen

Hoe lang worden deze gegevens bewaard?

Ten aanzien van de bewaartermijnen geldt het volgende:

- ③ Registraties die zijn gemaakt in BVH en de dossiers die in BVH hangen, zijn niet onderhevig aan een bewaartermijn en ook na vijf jaar te raadplegen.
- ③ Registraties en dossiers van geaccrediteerde laboratoria zijn afhankelijk van de uitkomst van de bloedanalyse een half jaar (wanneer bloedsuikerslag negatief is en *geen* aanwezigheid van een of meer van de aangewezen stoffen is aangetoond) of vijf jaar (wanneer bloedsuikerslag positief is en er *aanwezigheid* van een of meer van de aangewezen stoffen is aangetoond) beschikbaar. Daarna worden deze vernietigd.
- ③ Het bewaren van bloed is – in het proces – nodig voor het laten verrichten van tegenonderzoek. Voor de wetsevaluatie an sich is het niet nodig bloed te bewaren.
- ③ Registraties die zijn gemaakt door het OM zijn niet onderhevig aan een bewaartermijn en ook na vijf jaar te raadplegen.

Samenvatting

In onderstaande tabel zijn de bevindingen per te meten verandering samengevat. Uit de tabel blijkt dat gegevens over het aantal bloedanalyses op dit moment goed zijn te achterhalen (verandering 5). Dit geldt ook voor gegevens over tegenonderzoek, deze zijn bij het NFI te achterhalen hoewel dit gebeurt aan de hand van fysieke dossiers. Hier is op dit moment geen bewaartermijn aan verbonden en het gaat om kleine aantallen. Onbekend is hoe laboratoria in het buitenland dergelijke gegevens bijhouden.

Gegevens over de uitslagen van bloedonderzoek zijn op zaaksniveau te achterhalen bij het NFI of ander laboratorium maar daarbij moet worden opgemerkt dat de gegevens gebonden aan een bewaartermijn en afhankelijk van de uitkomsten een half of vijf jaar worden bewaard. Ook is het mogelijk gegevens te achterhalen op basis van dossieronderzoek bij de politie maar dit is tijdsintensief en uitkomsten gaan gepaard met onzekerheden omdat er registratiefouten worden gemaakt.

Gegevens over het aantal positieve speekseltesters en PMT's zijn te achterhalen op basis van dossiers van de politie of het NFI/ander laboratorium. Dossieronderzoek is tijdsintensief en uitkomsten gaan gepaard

met onzekerheden omdat er registratiefouten worden gemaakt. Bij het NFI is er sprake van een bewaartermijn waardoor niet alle gegevens vijf jaar beschikbaar zijn.

Gegevens over het aantal boetes, vervolgingen en strafopleggingen vallen op te maken op basis van registraties van het OM.

Het aantal keren dat een speekseltester of PMT is ingezet valt op basis van registraties niet te achterhalen.

Tabel 7.2 Samenvatting registraties per verandering na wetswijziging, geordend naar beschikbaarheid en bewaartermijn

Verandering na wetswijziging	Bron	Score beschikbaarheid ⁵¹	Score bewaartermijn ⁵²
(Vaker) een <u>bloedafname</u> i.v.m. verdenking overtreden verbod gebruik drugs in verkeer	Overzicht registraties NFI/laboratoria en dossieronderzoek politie	+	+
Vaker <u>boete</u> als gevolg van rijden onder invloed van drugs (art 8 lid 5)	Registraties OM	+	+
Vaker <u>vervolging</u> als gevolg van het rijden onder invloed van drugs (art 8 lid 5)	Registraties OM	+	+
Vaker <u>strafoplegging</u> door rechter vanwege overtreden verbod drugsgebruik in verkeer (art 8 lid 5)	Registraties OM	+	+
Vaker opdracht voor <u>tegenonderzoek</u>	Dossieronderzoek NFI/laboratoria	+/-	+
Vaker <u>proces verbaal</u> vanwege verdenking gebruik drugs in het verkeer	Registraties politie i.c.m. dossieronderzoek politie	+/-	+
(Vaker) positieve uitkomst van deze <u>bloedafname</u>	Registraties NFI/laboratoria, dossieronderzoek NFI/laboratoria	+/-	-
(Vaker) positieve uitkomst van deze <u>speekseltest</u>	Dossieronderzoek politie en dossieronderzoek NFI/laboratoria	+/-	-
(Vaker) positieve uitkomst van deze <u>psychomotorische test</u>	Dossieronderzoek politie en dossieronderzoek NFI/laboratoria	+/-	-
(Vaker) inzet <u>speekseltest</u> i.v.m. verdenking overtreden verbod gebruik drugs in verkeer	-	-	n.v.t.
(Vaker) inzet <u>psychomotorisch test</u> i.v.m. verdenking overtreden verbod gebruik drugs in verkeer	-	-	n.v.t.
Betere <u>beoordeling</u> opsporingsambtenaar over gemak en betrouwbaarheid opsporen	-	-	n.v.t.

⁵¹ + Gevraagde informatie is beschikbaar en 'eenvoudig' te leveren; +/- Gevraagde informatie is beschikbaar maar niet volledig. Er is bijvoorbeeld sprake van een te korte bewaartermijn (niet alle informatie wordt vijf jaar of langer bewaard), een mogelijke vertekening omdat niet alle gevraagde zaken sluitend kunnen worden geselecteerd, en/of er is sprake van schatting omdat met een steekproef moet worden gewerkt; - Gevraagde informatie is niet beschikbaar.

⁵² + Gevraagde informatie heeft een bewaartermijn van 5 jaar of langer; - Gevraagde informatie heeft een bewaartermijn korter dan 5 jaar.

7.3 Conclusie

Is op basis van deze informatie een evaluatie van de wet over vijf jaren haalbaar?

Binnen de evaluatie van de wet over vijf jaar dient vastgesteld te worden welke veranderingen optreden na de implementatie van de nieuwe wet. Op basis van dit deelonderzoek kan worden geconcludeerd dat van de twaalf aangewezen te meten veranderingen anno 2018 er vier in beschikbaar zijn in registraties (>5 jaar) (vaker boete, vaker vervolging, vaker strafoplegging) of worden bijgehouden (vaker bloedafname)). De andere te meten veranderingen zijn beperkt of niet beschikbaar, of niet voldoende lang (<5 jaar) en worden ook niet door de organisaties zelf verzameld. Grofweg signaleren we twee problemen:

- De politie registreert benodigde gegevens in BVH (aanvraagformulieren bloedonderzoek speekseltesten, uitslagen bloedonderzoek) maar het is lastig gegevens aan de hand van zoekfuncties boven tafel te krijgen. Bovendien zijn de registraties op dit moment van onvoldoende kwaliteit.
- Het NFI-registratiesysteem is niet geschikt voor het eenvoudig achterhalen van benodigde informatie (uitslagen van bloedonderzoeken, idealiter i.c.m. gegevens over speekseltest en PMT uit aanvraagformulieren). Niet alle benodigde gegevens worden geregistreerd. Daarbij geldt een bewaartermijn voor de registraties die wel worden gemaakt; gegevens van negatieve uitslagen worden verwijderd na een half jaar en van positieve na vijf jaar (uitslagen bloedonderzoeken). Overigens zijn de aantallen aanvragen voor bloedonderzoek zoals eerder gemeld wel beschikbaar.

Zo niet, wat is nodig zodat de evaluatie wel mogelijk is?

Om er voor te zorgen dat over vijf jaar een evaluatie op alle onderdelen van de wet mogelijk is doen we enkele aanbevelingen:

- Maak afspraken over aanvullende registraties

Als een evaluatie dient te worden uitgevoerd op die onderdelen van de wet die zijn vastgesteld in de eerder opgestelde beleidslogica, dient een aantal gegevens aanvullend te worden geregistreerd en dienen er afspraken te worden gemaakt over de momenten/frequentie waarop gegevens dienen te worden geleverd en over de bewaartermijn van gegevens bij het NFI en andere aangewezen geaccrediteerde laboratoria. Op dit moment houdt het NFI handmatig het aantal bloedanalyses bij. Ten tijde van het schrijven worden dergelijke afspraken over registraties gemaakt met de externe laboratoria die vanaf 2019 de reguliere bloedonderzoeken uitvoeren. Hoe de afspraken er precies uit zien is niet bekend. Het gaat om gegevens over aantallen maar ook de uitkomsten van het bloedonderzoek en bij voorkeur ook gegevens die te vinden zijn op de aanvraagformulieren toxicologisch onderzoek. Daarnaast dient een overzicht te worden bijgehouden of het tweede bloedmonster is opgevraagd voor tegenonderzoek. Er dienen afspraken te worden gemaakt over de bewaartermijn van deze registraties. Met het oog op de evaluatie is het nodig de bewaartermijn voor *alle* gegevens te bepalen op minimaal vijf jaar. Daar waar het geaggregeerde (en of geanonimiseerde) gegevens betreft zijn deze niet gebonden aan een bewaartermijn.

Onderzocht kan worden of op langere termijn (vanaf 2020) overgegaan kan worden op een andere vorm van registratie. Ook bij de politie zou mogelijk een registratie kunnen worden bijgehouden, bijvoorbeeld bij

de TBA-loketten waar laboratoria- uitslagen worden ontvangen. We merken op dat niet voorzien is in een geautomatiseerde aanvraagprocedure die bijvoorbeeld rechtstreeks vanuit de BVH een verzoek bij laboratoria kan worden ingediend. Navraag bij de politie leert dat dergelijke aanpassing in BVH voorlopig niet wordt gerealiseerd.

🕒 Overige activiteiten nodig voor evaluatie

Om meer zicht te krijgen op de veranderingen in de aanpak van drugs in het verkeer en de ervaringen van de ketenpartners dienen een enquête te worden uitgezet onder politiemedewerkers en interviews te worden gehouden met alle ketenpartners.

Idealiter wordt gekomen tot een betere registratiekwaliteit bij de politie. Dit is een continu proces.

Op dit moment wordt daarop al ingezet in de opleiding/e-learning en naar aanleiding van feedback van het NFI en OM op de aanvraagformulieren voor bloedonderzoek. Deze verbeterslag is (ook) onderdeel van de implementatie. Dit leidt naar verwachting tot beter ingevulde formulieren 'Aanvraag toxicologisch onderzoek'.

🕒 Prevalentieonderzoek

Voorts kan een onderzoek worden overwogen naar de prevalentie van rijden onder invloed van drugs om ook de maatschappelijke effecten van de wet te meten. Het lijkt nogal zwaar om in te zetten op een separaat bevolkingsonderzoek. In plaats daarvan kan aansluiting worden gezocht bij drugsprevalentie onderzoek zoals dat wordt uitgevoerd onder de Nederlandse bevolking en is opgenomen in de Nationale Drugs monitor (Trimbos Instituut). Ook kan worden overwogen om beknopt enquête-onderzoek te laten uitvoeren onder uitgaanspubliek. Bijvoorbeeld in combinatie met de actie BOB die op dit moment door Team Alert wordt uitgevoerd (in opdracht voor lenM, zie <http://www.teamalert.nl/show-project/bob/>). De onderzoekers wijzen er op dat het nodig is om een voor- en nameting te verrichten om veranderingen te kunnen vaststellen.

8 Conclusies

In dit hoofdstuk beschrijven we de bevindingen aan de hand van de onderzoeksvragen en trekken we de conclusies van het onderzoek.

Bij lezing van de bevindingen is het van belang te benadrukken dat de implementatie van het nieuwe te evalueren werkproces op het moment van onderzoek nog gaande is. Daarbij heeft een tijdelijke aanpassing van het werkproces plaatsgevonden waarop is gewacht met het uitvoeren met een deel van het veldwerk. Het veldwerk heeft plaats gevonden van het najaar van 2017 tot en met eind 2018.

Dit betekent dat sprake is van een momentopname en dat de resultaten op het moment van publicatie van het rapport deels achterhaald zijn. Ook na 1 januari 2019 – buiten de scope van dit onderzoek - is een aantal wijzigingen in het werkproces voorzien (opslag en transport van bloed door politie, rol van het NFI en werkprocessen andere laboratoria).

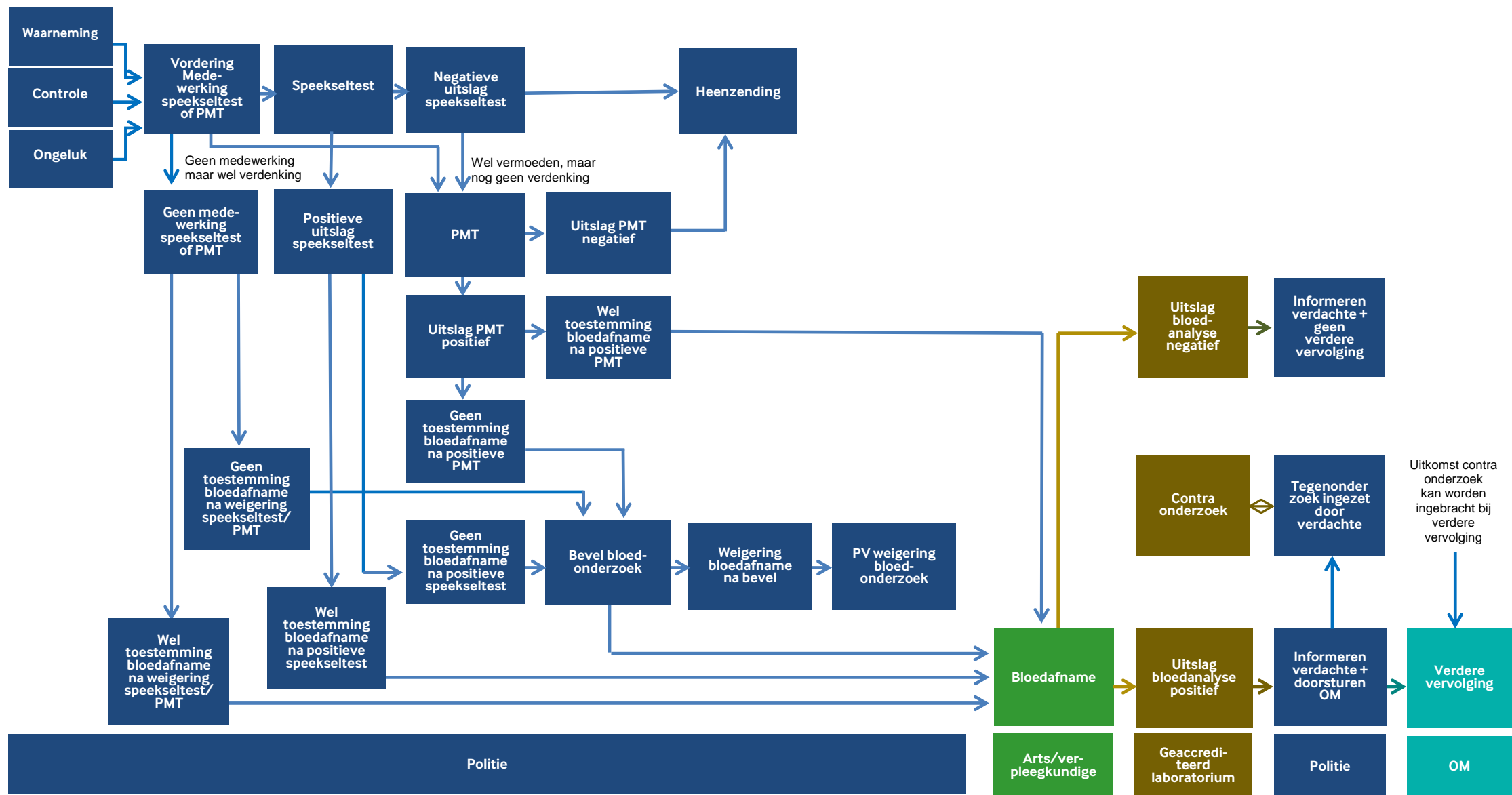
8.1 Proces van testen op drugs in het verkeer

De hoofdvraag *hoe verloopt het proces van het testen op drugs in het verkeer* beantwoorden we aan de hand van onderstaande onderzoeksvragen.

🕒 *Lopen alle stappen in het proces zoals ze onder de nieuwe wet geacht worden te verlopen bij de testen (speekseltest en PMT) door de politie, bij het bloedonderzoek en het tegenonderzoek?*

De wetswijziging van artikel 8 WW 1994 ziet op een aantal onderwerpen. De belangrijkste zijn de introductie van grenswaarden waarboven het gebruik van negen aangewezen drugs in het verkeer strafbaar is gesteld, de grondslag voor het gebruik van de speekseltester en PMT en de beschrijving van het proces van vermoeden tot bewijsmiddel. De aangewezen drugs zijn: amfetamine, methamfetamine, MDMA, MDEA, MDA, THC (cannabis), cocaïne, heroïne/morfine en GHB. De wetswijziging is verder uitgewerkt en geconcretiseerd in bijbehorende Besluit en Regeling alcohol, drugs en geneesmiddelen in het verkeer.

Figuur 8.1: schematische vereenvoudigde weergave van de opsporing en vervolging van drugsgebruik in het verkeer

Het proces kent verschillende stappen. Het is een ketenproces waarin politie, NFI/laboratoria en het OM elk hun rol kennen in de handhaving, opsporing en vervolging. De verschillende stappen voor het testen op drugs in het verkeer staan weergegeven in voorgaand figuur. (In dit onderzoek blijft het bestuursrechtelijke traject van de aanpak van drugs in het verkeer buiten beschouwing.)

Op dit moment voldoet het verloop van de werkprocessen op hoofdlijnen aan datgene wat onder de nieuwe wet geacht wordt. Wel is er een aantal onderdelen waarbij dat (nog) niet het geval is. We bespreken de afzonderlijke onderdelen hieronder aan de hand van onderzoeksvragen. Merk daarbij op dat op onderdelen nog steeds doorontwikkeling en nadere uitwerking plaatsvindt, waardoor er nog geen sprake is van een uitgekristalliseerde situatie.

Speekseltester

🕒 *Voeren de betrokken actoren de stappen uit zoals afgesproken? Wat loopt goed en minder goed?*

Op het moment van onderzoek (2018) voldoet het verloop van het werkproces ten aanzien van de speekseltester op hoofdlijnen aan datgene wat afgesproken is: de politie zet speekseltesten in om aanwijzingen voor drugsgebruik in het verkeer te verkrijgen, zowel bij een vermoeden op rijden onder invloed, maar ook zonder dat er een vermoeden is. Dit is conform de wet, hoewel de werkinstructie niet aanstuurt op dat laatste (inzet zonder vermoeden).

Nog niet alle betrokken medewerkers van de politie maken gebruik van de speekseltesters: de nieuwe werkwijze is nog niet in alle eenheden geïmplementeerd en ook de prioriteit die wordt gegeven aan drugs in het verkeer verschilt per regio/team. Verder is er een tijdelijke aanpassing van het werkproces geweest waarbij alleen bij zware verkeersongevallen en (aantoonbare) drugszaken is overgegaan tot het inzetten van de speekseltester en aanvraag voor bloedanalyse. Deze tijdelijke aanpassing is gedaan omdat het NFI het aantal gevraagde bloedanalyses op dat moment niet aankon (zie ook bloedanalyse).

Het merendeel van de betrokken politiemedewerkers heeft echter ervaring opgedaan met het nieuwe werkproces. Deze politiemedewerkers zijn doorgaans content met de speekseltester. Het is een eenvoudig instrument om een vermoeden van drugsgebruik te kunnen vaststellen. Wel zijn nog enkele praktische verbeterpunten genoemd, met name ten aanzien van het gebruikersgemak, de snelheid en de bewaarcondities van de tester.

🕒 *Hoeveel personen hebben op vordering van de politie speeksel afgestaan door middel van een speekseltester?*

Op basis van dit onderzoek is geen helder beeld verkregen van het aantal personen dat speeksel heeft afgestaan of het aantal ingezette speekseltesters. Wel is er inzicht in het aantal politieregistraties van Rijden onder invloed van drugs/medicijnen (D20), dat in 2018 bijna 6.000 bedraagt. Dit aantal kan worden gezien als een ruwe benadering (en ondergrens) voor het aantal ingezette speekseltesters en PMT's.

🕒 *Wat was de concrete aanleiding van de verdenking van mogelijk drugsgebruik?*

Vermoedens van rijden onder invloed van drugs worden vooral verkregen door afwijkend rijgedrag bij dynamische controles, afwijkend gedrag van de bestuurder, en druggerelateerde voorwerpen en geur in de auto. Daarnaast wordt ook aan de hand van uitslagen van de speekseltester en PMT een vermoeden vastgesteld (en direct bevestigd).

🕒 *Hoe vaak weigerde de verdachte de speekseltest?*

De meeste verdachten werken zonder problemen mee waar een bevel is gegeven mee te werken aan een speekseltest. In de enquête geven politiemedewerkers aan dat 5% van de verdachten de speekseltest weigerden.

🕒 *Hoe vaak lukte de speekselafname door de politie niet en wat waren de redenen hiervan?*

Op basis van dit onderzoek valt geen uitspraak te doen over het aantal mislukte speekseltesten. Mislukken gebeurt volgens respondenten een enkele keer en kan gebeuren door met name problemen met het aflezen van de resultaten of bij een droge mond van de verdachte waardoor er beperkt speeksel beschikbaar is voor een test. Na een mislukte speekseltest kan alsnog een PMT worden afgenomen.

🕒 *Welke uitkomsten heeft de speekseltester opgeleverd?*

Op basis van dit onderzoek kan een benadering worden geven van het aantal positieve speekseltesten, maar niet over het aantal negatieve uitslagen. Uit politieregistraties valt te becijferen hoe vaak aan een registratie een positieve uitslag van een speekseltester ten grondslag lag. Dit zijn, in 2018, naar schatting op basis van beperkt dossieronderzoek circa 5.400 testen met positieve uitslag (betrouwbaarheidsmarges in acht genomen).⁵³

PMT

🕒 *Voeren de betrokken actoren de stappen uit zoals afgesproken? Wat loopt goed en minder goed?*

Naast de speekseltester kan de politie ook door middel van een PMT een vermoeden van het gebruik van drugs vaststellen. In de praktijk zetten politiemedewerkers de PMT in om een vermoeden op drugsgebruik te bevestigen, wanneer de speekseltester geen drugsgebruik aanwijst (negatieve uitslag of door mislukte test), er geen speekseltester beschikbaar is of als er een (andere) voorkeur is van de opsporingsambtenaar om een PMT in te zetten. Dit is conform afspraak en wet. Daarnaast zet de politie ook losse elementen van de PMT in (ook aangeduid als PMT-kenmerken), om een eerste indicatie te krijgen of bijvoorbeeld een speekseltester moet worden ingezet.

Politiemedewerkers geven in interviews en in de enquête aan dat de PMT een extra administratieve slag vraagt en hebben het idee dat de test subjectief is (dit ondanks dat de PMT bij goed gebruik een gevalideerd instrument is). De respondenten geven aan de losse PMT-kenmerken bruikbaar te achten om een snelle

⁵³ Uitgaande van een 95% betrouwbaarheidsinterval en het aantal dossiers waarin de uitslag van bloedonderzoek bekend is (73), ligt het daadwerkelijke aantal naar schatting tussen de 4.670 en 6.130.

eerste indruk te krijgen van mogelijk drugsgebruik. De term PMT wordt door politiemedewerkers zowel gebruikt voor de (complete) gevalideerde test als de losse PMT-kenmerken.

- ③ *Hoe vaak heeft de politie de psychomotorische en de oog- en spraakfuncties onderzocht omdat er een vermoeden was van drugsgebruik?*

Op basis van dit onderzoek valt geen uitspraak te doen over het aantal ingezette PMT's. Wel blijkt uit de enquête onder politiemedewerkers dat de PMT aanzienlijk minder vaak wordt ingezet dan de speekseltester om het vermoeden op drugsgebruik vast te stellen.

- ③ *Waarop was het vermoeden gebaseerd?*

Vermoedens van rijden onder invloed van drugs waarbij een PMT wordt ingezet, wijken niet af van die van gevallen waarbij een speekseltest wordt ingezet. Vermoedens worden vooral verkregen door afwijkend rijgedrag bij dynamische controles, afwijkend gedrag van de bestuurder, en druggerelateerde voorwerpen en geur in de auto.

- ③ *Hoe vaak is naast de PMT tevens de speekseltester gebruikt?*

Het gebruik van zowel de PMT als de speekseltester komt vrijwel niet voor. Er is in de enquête door één respondent aangegeven dat eerst een speekseltest is ingezet en vervolgens, na het mislukken daarvan, de PMT. Wel komt volgens respondenten de combinatie voor dat eerst enkele losse PMT-kenmerken worden afgelopen, om vervolgens een speekseltest af te nemen.

Bloedafname

- ③ *Voeren de betrokken actoren de stappen uit zoals afgesproken? Wat loopt goed en minder goed?*

Bij een vermoeden van drugsgebruik vraagt of beveelt de politie medewerking aan een bloedproef. Binnen 90 minuten dient bloed te zijn afgenomen. Het overbrengen van verdachten naar het bureau en het afnemen van bloed verloopt over het algemeen zonder problemen en als bedoeld, met uitzondering van het behalen van de 90 minuten-termijn (zie hieronder). De bloedafname gebeurde altijd door artsen. De wet faciliteert ook de mogelijkheid bloed door verpleegkundigen te laten afnemen. Dit gebeurt in de praktijk (nog) niet.

- ③ *Hoe vaak is op verzoek van de politie afgenomen bloed voor onderzoek op drugsgebruik aan het NFI gestuurd?*

Er zijn verschillende bronnen waarmee het aantal aanvragen kan worden becijferd en die hetzelfde beeld schetsen. Volgens NFI cijfers zijn in 2018 circa 5.000 bloedonderzoeken gedaan op aanvraag van de politie. Op basis van dossieronderzoek van politieregistraties is in dit jaar naar schatting 5.000 keer bloed afgenomen voor onderzoek op drugsgebruik en aan het NFI gestuurd (betrouwbaarheidsmarges in acht genomen).

🕒 *Hoe vaak is het bloed wel/niet afgenomen binnen de wettelijk gestelde termijn?*

In de meeste gevallen zijn de artsen binnen 90 minuten aanwezig en in staat het bloed af te nemen (85% volgens de enquête onder politiemedewerkers). Deze termijn wordt met name bij lange aanrijtijden van artsen niet gehaald. Bij het OM is er onduidelijkheid over in hoeverre de 90 minuten-termijn een fatale termijn is en vrijspraak zou moeten volgen bij het overtreden van deze termijn.

Bloedonderzoek

🕒 *Voeren de betrokken actoren de stappen uit zoals afgesproken? Wat loopt goed en minder goed?*

Het NFI of een ander geaccrediteerd laboratorium voert bloedonderzoek uit om vast te stellen in welke mate de aangewezen drugs in het bloed aanwezig zijn. Dit gebeurt zoals voorgeschreven door de wet. Aanvankelijk was de bedoeling dat het NFI als enige laboratorium bloedonderzoek uitvoerde. Het aantal bloedaanvragen bleek echter groter dan verwacht. Dit leverde eind 2017 en begin 2018 capaciteitsproblemen op: het NFI kon het aantal bloedonderzoek-aanvragen niet aan en dit leidde tot achterstanden. Om dit probleem het hoofd te bieden is tijdelijk met de politie afgesproken terughoudend te zijn met de inzet van speekseltesters en het aanvragen van bloedonderzoek, en is extra capaciteit gezocht bij externe laboratoria. De wet bood mogelijkheden tot het uitzetten van bloedonderzoek bij externe laboratoria, mits deze voldoen aan de gestelde kwaliteitseisen en werkwijzen. Hierop is een aanbesteding in gang gezet en heeft een selectie van laboratoria plaatsgevonden. Vanaf april 2018 voert naast het NFI ook een Duits laboratorium bloedonderzoek uit. Het werkproces is hierop aangepast: het NFI stuurt een selectie van enkelvoudige bloedonderzoeken (onderzoek naar één drug) door naar het Duitse laboratorium dat bloedonderzoeken uitvoert.

De wet stelt verder dat het laboratorium binnen 14 dagen onderzoek moet verrichten. In het begin werd deze termijn als gevolg van capaciteitsproblemen bij het NFI niet gehaald. Eind 2018 verloopt dit beter door meer inzet van laboratorium-capaciteit, maar nog steeds blijkt het lastig de termijn te behalen bij uitgebreid onderzoek (naar twee of meer drugs).

🕒 *Op welke manier is het bloedmonster in het bloedblok naar het NFI gestuurd*

Bloedmonsters worden anno 2018 niet gekoeld in bloedblokken naar het NFI gestuurd. Eventueel transport van bloedblokken van het NFI naar het laboratorium in Duitsland verloopt op droogijs.

De bloedmonsters zijn vergezeld van aanvraagformulieren van de politie. In sommige gevallen zijn aanvragen onvolledig, waardoor NFI extra werk moet doen of vraagt om aanvulling. Dit kost tijd en capaciteit. (Voor een verdere uitwerking en de eisen die dienen te worden gesteld aan de opslag en transport van bloedmonsters verwijzen we naar paragraaf 0.5).

- ③ *Welke waarden heeft het bloedonderzoek opgeleverd? Welke drugs (of combinaties van drugs, of van drugs en alcohol) waren in het spel?*

De uitkomsten van de aangevraagde bloedonderzoeken zijn merendeels positief. Om te bepalen in hoeverre de uitkomsten van het bloedonderzoek positief zijn, zijn verschillende bronnen geraadpleegd. Op basis van onderzoek van politiedossiers lijkt dit het geval in 74% (betrouwbaarheidsmarges in acht genomen⁵⁴). Dat betekent dat van (minimaal) één van de aangewezen drugs meer dan de volgens de grenswaarde toegestane concentratie in het bloedmonster is aangetroffen. Het NFI schat dat circa 90% van de bloedonderzoeken resulteert in een positieve uitkomst.

Op basis van dit onderzoek kan geen overzicht worden gegeven van de waarden die het bloedonderzoek oplevert. Aan de hand van OM-gegevens krijgen we een indruk van welke drugs in het spel zijn. In ruim de helft van de afgedane zaken (2018) bleek sprake te zijn van enkelvoudig drugsgebruik, in de andere helft was er sprake van combinatiegebruik. De combinatie van meerdere soorten drugs kwam vaker voor dan de combinatie van drugs met alcohol (5:1). De meest aangetroffen stoffen zijn: THC, amfetamines en cocaïne.

- ③ *Stemden de uitkomsten van het bloedonderzoek overeen met die van de speekseltester?*

Eerder concludeerden we dat de uitkomsten van de aangevraagde bloedonderzoeken merendeels positief zijn (90% naar schatting van het NFI; 74% op basis van onderzoek van politiedossiers, betrouwbaarheidsmarges in acht genomen). Dat impliceert dat in die gevallen de uitkomsten van de speekseltesters of de PMT die aan de bloedafname vooraf gingen, overeenkwamen met de uitkomsten van het bloedonderzoek. Merk op dat er verval optreedt tussen het moment van toepassing van de speekseltester of PMT en bloedafname en het moment van bloedonderzoek (zie paragraaf 0.5), dat een eventuele discrepantie van de uitkomsten mede kan verklaren.

Tegenonderzoek

- ③ *Voeren de betrokken actoren de stappen uit zoals afgesproken? Wat loopt goed en minder goed?*

De verdachte heeft volgens de wet recht op tegenonderzoek. In de beginfase van de implementatie verzuimde de politie soms het recht op tegenonderzoek te melden. Dit gebeurt nu wel en wordt ook vastgelegd in het proces verbaal en in de brief van de politie waarin de verdachte de uitslag van zijn/haar drugsonderzoek krijgt. Het laboratorium dat het eerste onderzoek verricht, stuurt de extra bloedbuis naar het laboratorium naar keuze van de verdachte alwaar tegenonderzoek wordt verricht, conform afspraak.

⁵⁴ Uitgaande van een 95% betrouwbaarheidsinterval en het aantal dossiers waarin de uitslag van bloedonderzoek bekend is (73), ligt het daadwerkelijke percentage naar schatting tussen de 64% en 84%.

- ⦿ *Hoe vaak is tegenonderzoek uitgevoerd? Wat was de uitkomst daarvan? Stemde die overeen met de uitkomst van het NFI-onderzoek?*

Er is nog weinig gebruik gemaakt van het recht op tegenonderzoek. Naar schatting van het NFI is in 2018 circa 15 keer tegenonderzoek aangevraagd. Aangezien de verdachte eigenaar is van de uitkomsten van tegenonderzoek en niet verplicht is de uitkomsten te delen, zijn uitkomsten onbekend (ook bij o.a. het OM).

8.2 Eisen voor opslag en transport van bloed

De hoofdvraag *welke eisen dienen aan opslag en transport van bloed, afgenomen in het kader van een drugstest, te worden gesteld opdat de afbraak in de hoeveelheden stoffen er niet toe leidt dat de uitslag onterecht beneden de grenswaarden van de bovengenoemde stoffen komt te liggen*, beantwoorden we aan de hand van onderstaande onderzoeksvragen.

- ⦿ *Wat is de invloed van externe omstandigheden op de kwaliteit van het bloedmonster?*

De kwaliteit van het bloedmonster wordt bepaald door de stabiliteit: de mate waarin concentraties van drugs in bloed aanwezig blijven en niet worden afgebroken (vervallen) in andere stoffen. Voor het aantonen van concentraties boven de gestelde grenswaarden is immers een bepaalde hoeveelheid drug nodig. De meest bepalende factor voor stabiliteit is temperatuur, in dit geval tijdens de opslag en transport van bloedmonsters door de politie. (Op het laboratorium aangekomen wordt het bloedmonster ingevroren (< -20 C)). De juiste vereisten voor de opslag en transport van afgenomen bloedbuizen dienen te worden gebaseerd op de meest instabiele drug. Cocaine en THC bij een lage concentratie zijn in dat geval de meest instabiele drugs met maximaal 1 dag stabiliteit, wat betekent dat de concentratie van de drug in 1 dag met maximaal 15% vermindert in bloedbuizen bij kamertemperatuur. Deze termijn is langer bij gekoelde opslag en transport.

Op basis van de huidige kennis kan worden gesteld dat het bloedmonster zo spoedig mogelijk na afname (inclusief contra-monster) gekoeld in de koelkast of bevroren dient te worden bewaard en getransporteerd. Er is echter geen consensus over de bewaar- en transporttemperatuur. Er is geen specifieke data beschikbaar waarbij de stabiliteit van de drugs bij de verschillende mogelijke bewaarcondities gevalideerd is. Om sluitende uitspraken te doen is verder onderzoek nodig.

Eind 2018 heeft de politie voorzieningen getroffen om bloed op de bureaus na afname bevroren te gaan bewaren en gekoeld te laten vervoeren (en wel vanaf voorjaar 2019).

8.3 Benodigde informatie voor evaluatie van de wet

De hoofdvraag *welke informatie is voor de evaluatie van de wet over vijf jaar nodig en wordt deze informatie in de huidige praktijk verzameld en opgeslagen* beantwoorden we aan de hand van onderstaande onderzoeksvragen.

- ⦿ Welke gegevens zijn nodig in verband met de evaluatie van de wet over vijf jaar? Worden deze gegevens verzameld? Worden deze gegevens opgeslagen? Hoe lang worden deze gegevens bewaard?

Binnen de evaluatie van de wet over vijf jaar dient vastgesteld te worden welke veranderingen optreden na de implementatie van de nieuwe wet. Op basis van een beleidslogica (zie paragraaf 0.1; Abraham en Nauta, 2017) zijn de mogelijk verwachte veranderingen aangewezen voor de verschillende onderdelen van de wet. Voor deze mogelijk te verwachten veranderingen is nagegaan welke gegevens beschikbaar zijn. De uitkomsten zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 0.1. Samenvatting registraties per verandering na wetswijziging, geordend naar beschikbaarheid en bewaartermijn

Verandering na wetswijziging	Bron	Score	
		beschikbaarheid ⁵⁵	bewaartermijn ⁵⁶
(Vaker) een <u>bloedafname</u> i.v.m. verdenking overtreden verbod gebruik drugs in verkeer	Overzicht registraties NFI/laboratoria en dossieronderzoek politie	+	+
Vaker <u>boete</u> als gevolg van rijden onder invloed van drugs (art 8 lid 5)	Registraties OM	+	+
Vaker <u>vervolg</u> ing als gevolg van het rijden onder invloed van drugs (art 8 lid 5)	Registraties OM	+	+
Vaker <u>strafoplegg</u> ing door rechter vanwege overtreden verbod drugsgebruik in verkeer (art 8 lid 5)	Registraties OM	+	+
Vaker opdracht voor <u>tegenonderzoek</u>	Dossieronderzoek NFI/laboratoria	+/-	+
Vaker <u>proces verbaal</u> vanwege verdenking gebruik drugs in het verkeer	Registraties politie i.c.m. dossieronderzoek politie	+/-	+
(Vaker) positieve uitkomst van deze <u>bloedafname</u>	Registraties NFI/laboratoria, dossieronderzoek NFI/laboratoria	+/-	-
(Vaker) positieve uitkomst van deze <u>speekseltest</u>	Dossieronderzoek politie en dossieronderzoek NFI/laboratoria	+/-	-
(Vaker) positieve uitkomst van deze <u>psychomotorisch test</u>	Dossieronderzoek politie en dossieronderzoek NFI/laboratoria	+/-	-
(Vaker) inzet <u>speekseltest</u> i.v.m. verdenking overtreden verbod gebruik drugs in verkeer	-	-	n.v.t.
(Vaker) inzet <u>psychomotorisch test</u> i.v.m. verdenking overtreden verbod gebruik drugs in	-	-	n.v.t.

⁵⁵ + Gevraagde informatie is beschikbaar en 'eenvoudig' te leveren; +/- Gevraagde informatie is beschikbaar maar niet volledig. Er is bijvoorbeeld sprake van een te korte bewaartermijn (niet alle informatie wordt vijf jaar of langer bewaard), een mogelijke vertekening omdat niet alle gevraagde zaken sluitend kunnen worden geselecteerd, en/of er is sprake van schatting omdat met een steekproef moet worden gewerkt; - Gevraagde informatie is niet beschikbaar.

⁵⁶ + Gevraagde informatie heeft een bewaartermijn van 5 jaar of langer; - Gevraagde informatie heeft een bewaartermijn korter dan 5 jaar.

Verandering na wetwijziging	Bron	Score beschikbaarheid ⁵⁵	Score bewaartermijn ⁵⁶
verkeer			
Betere <u>beoordeling</u> opsporingsambtenaar over gemak en betrouwbaarheid opsporen	-	-	n.v.t.

- ⊙ *Is op basis van deze informatie een evaluatie van de wet over vijf jaren haalbaar? Zo niet, wat is nodig zodat de evaluatie wel mogelijk is?*

Als een evaluatie dient te worden uitgevoerd op die onderdelen van de wet die zijn vastgesteld in de eerder opgestelde hierboven genoemde beleidslogica, dient een aantal gegevens aanvullend te worden geregistreerd. Het betreft gegevens om inzicht te krijgen in de aantallen bloedanalyses en het aantal positieve uitslagen (en tegenonderzoeken). Ook dienen er afspraken te worden gemaakt over de momenten/frequentie waarop gegevens dienen te worden geleverd en de bewaartermijn van gegevens bij het NFI en andere aangewezen geaccrediteerde laboratoria. Daar waar het gaat om geaggregeerde gegevens zijn deze overigens niet gebonden aan bewaartermijnen. Met de laboratoria zijn (eind 2018) afspraken gemaakt over bij te houden gegevens. Tot slot is het naast het raadplegen van registraties voor een evaluatie ook nodig het oor te luisteren te leggen bij de ketenpartners zelf, door het houden van interviews en een enquête.

8.4 Conclusies

In dit onderzoek is gekeken naar de opsporing en de vervolging van het overtreden van het verbod van verkeersdeelname onder invloed van drugs. De resultaten laten zien dat betrokken politiemedewerkers de nieuwe werkwijze een vooruitgang vinden ten opzichte van vóór de wetwijziging. Vergeleken met voorheen is de opsporing van het overtreden van het verbod vereenvoudigd en verbeterd, vooral dankzij de introductie van de speekseltester. Het aantal politieregistraties van Rijden onder invloed van drugs/medicijnen (D20), bedraagt in 2018 bijna 6.000, bijna vijf keer zo veel als voor de wetwijziging.

Het lijkt er op dat de speekseltesters en PMT redelijk valide instrumenten zijn om mogelijke drugsgebruikers te selecteren, blijkens de overwegend (maar niet alleen) positieve resultaten van de bloedanalyses na afname speekseltest en PMT. Er zijn voor deze nieuwe werkwijze ruim 5.000 bloedanalyses gedaan in 2018 (tegen circa 1.000 voor de wetwijziging).

Vooralsnog lijkt het nieuwe werkproces op basis van bovenstaande veelbelovend. Het is echter wel zaak dat handhaving en opsporing van drugs in het verkeer voldoende prioriteit krijgen en het nieuwe werkproces wordt ingezet. De implementatie is immers nog niet volledig: nog niet alle eenheden en betrokken medewerkers werken conform de nieuwe werkafspraken en er zijn verbeteringen nodig bij de uitvoering. De politie geeft in aanvulling daarop aan dat implementatie na 1 januari 2019 ondertussen bijna volledig is.

Ook is de procedure gedurende de eerste 1,5 jaar vanaf de wetwijziging verschillende keren aangepast en verbeterd, zodat anno 2018 geen sprake is van een uitgekristalliseerde uitvoeringspraktijk. Verder dient een aantal fundamentele vragen te worden beantwoord, zoals de juridische consequenties van de overschrijding van de 90 minuten-grens. Hierover zal jurisprudentie meer duidelijkheid geven (en is dit door het OM kenbaar gemaakt aan de wetgevingsjurist van JenV).

Daarnaast bevestigt het onderzoek dat de condities zoals die vanaf voorjaar 2019 gaan gelden rondom opslag en transport van bloed door de politie, conform de huidige kennis zijn.

Tot slot laat het onderzoek zien dat bij de wetsevaluatie over vijf jaar op basis van de huidige beschikbare gegevens niet alle, tijdens het uiteenzetten van een beleidslogica vooraf aangewezen, verwachte effecten van de wet kunnen worden onderzocht. Als een volledige evaluatie dient plaats te vinden is aanvullende informatie nodig.

8.5 Vervolg

Op basis van dit onderzoek is inzicht verkregen in de situatie tot eind 2018. Omdat in maart 2019 is voorzien in een aantal wijzigingen in het werkproces bij de politie rondom opslag en transport van drugs, de implementatie bij de politie conform planning wordt voortgezet tot 1 juli 2019, en vanaf 1 januari 2020 nieuwe laboratoria bloedanalyses gaan verrichten en het NFI een andere rol krijgt (verricht alleen aanvullende bloedanalyses en bloedanalyses voor de landelijke eenheid en KMAR), is het zinvol een verkorte procesevaluatie uit te laten voeren voorafgaand aan de evaluatie vijf jaar na de wetwijziging. Een eventueel prevalentieonderzoek naar rijden onder invloed van drugs kan worden uitgevoerd om ook de maatschappelijke effecten van de wet te meten.

Bijlage 1 Begeleidingscommissie

Dit onderzoek is begeleid door een begeleidingscommissie, bestaande uit de volgende leden:

- ③ prof. dr. M.P. Hagenzieker, Technische Universiteit Delft (voorzitter)
- ③ ir. M. Bökkerink, ministerie van Justitie en Veiligheid / DGPOL (2019)
- ③ drs. M.J.H. Derks, ministerie van Justitie en Veiligheid / DGPOL (tot en met 2018)
- ③ dr. J. Diehle, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum
- ③ E.J. van Hasselt, Politie Midden-Nederland
- ③ dr. S. Houwing, CBR
- ③ dr. R.A. Koster, PRA Health Sciences
- ③ drs. C.J. Maas, ministerie van Justitie en Veiligheid / DGRR

Bijlage 2 Enquête Rijden Onder Invloed

Vragen en antwoorden

Vraag 1

Hoeveel statische alcoholcontroles⁵⁷ vonden er binnen uw team in de afgelopen drie maanden plaats? Als u het exacte aantal niet weet mag u ook schatten.

Van de 215 deelnemers zijn 34 (16%) uit hoofde van hun functie niet betrokken bij verkeerscontroles. De volgende gegevens gaan over 181 invullers die aangeven betrokken te zijn geweest bij statische alcoholcontroles. 141 hiervan vullen ook in hoeveel controles.

In 2018 gaat het om 218 complete invullers, 44 mensen vullen bij vraag 1 niets in, 22 keer wordt 0 ingevuld.

1 Geven aan betrokken te zijn geweest bij alcoholcontroles in de laatste 3 maanden

Politie-eenheden	Aantal controles 2016	Aantal controles 2018
Noord-Nederland	10	14
Oost-Nederland	21	28
Midden-Nederland	6	14
Noord-Holland	12	12
Amsterdam	7	16
Den Haag	47	36
Rotterdam	5	14
Zeeland - West-Brabant	10	16
Oost-Brabant	13	6
Limburg	10	18
Totaal	141	174

⁵⁷ Bedoeld worden reguliere en van te voren geplande verkeerscontroles die (mede) tot doel hebben bestuurders te controleren op het gebruik van alcohol (en drugs). Incidentele staandhoudingen als gevolg van bijvoorbeeld verdacht (verkeers)gedrag worden in deze enquête niet beschouwd als statische alcoholcontroles.

2 Aantal statische alcoholcontroles 2018

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	16	21	31	41	81	
												-	-	-	-	-	-	
												15	20	30	40	80	1000	
Noord-Nederland	4	0	2	4	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0	1	14
Oost-Nederland	3	4	1	3	2	2	0	0	0	0	3	2	1	5	0	1	1	28
Midden-Nederland	2	4	2	3	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	14
Noord-Holland	1	0	1	2	2	1	0	1	0	0	0	0	1	0	2	1	0	12
Amsterdam	5	2	3	1	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	16
Den Haag	3	11	0	3	1	2	1	2	1	0	1	1	1	3	1	3	2	36
Rotterdam	2	2	4	1	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	2	14
Zeeland - West-Brabant	3	3	3	1	1	0	2	0	0	1	0	0	0	1	0	0	1	16
Oost-Brabant	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	6
Limburg	7	2	2	2	0	0	1	0	0	0	0	2	0	1	0	1	0	18
Totaal	33	28	18	20	6	6	5	3	1	1	7	8	5	14	4	6	9	174

3 De volgende vragen gaan over de laatste statische alcoholcontrole waaraan u zelf meedeed. Kunt u aangeven wanneer deze laatste controle plaatsvond?

	Aantal 2016	Aantal 2018	% 2016	% 2018
Ja, datum ingevuld	93	54	51	25
Geen statische alcoholcontrole waaraan ik meedeed	60	119	33	68
Missing	28	45	16	7
Totaal	181	218	100	100

4 2018 Kunt u aangeven hoeveel personen er tijdens deze laatste ROI controle aan de hand van ademtests zijn gecontroleerd op alcohol? Als u het exacte aantal niet weet, mag u ook schatten.

Politie eenheden	Aantal controles
Noord-Nederland	2.060
Oost-Nederland	2.922
Midden-Nederland	2.550
Noord-Holland	871
Amsterdam	1.797
Den Haag	1.188
Rotterdam	1.602
Zeeland - West-Brabant	2.134
Oost-Brabant	23
Limburg	75
Totaal	15.222

N = 54

5 Is dit een schatting of een exact aantal (2018)?

	Aantal 2018	% 2018
Grove schatting	23	43
Nauwkeurige schatting	18	33
Exact aantal	13	24
Totaal	54	100

N = 54

6 Kunt u aangeven bij hoeveel personen - op basis van de uitkomsten van de blaastesten - tijdens de laatste alcoholcontrole een verdenking van het overschrijden van de wettelijke alcohollimiet werd geconstateerd? U kunt hiervoor ook het logboek van de ademanalyse raadplegen. Als u het exacte aantal niet weet mag u ook schatten.

Politie eenheden	Totaal aantal 2016	Totaal aantal 2018	Gemiddelde 2016	Gemiddelde 2018	Percentage t.o.v. gecontroleerde voertuigen 2016	Percentage t.o.v. gecontroleerde personen 2018
Noord-Nederland	24	13	2,7	2,2	1,5	0,6
Oost-Nederland	141	15	7,1	1,4	4,7	0,5
Midden-Nederland	16	39	3,2	6,5	1,3	1,5
Noord-Holland	52	24	7,0	8	3,9	2,8
Amsterdam	24	38	4,0	6,3	2,9	2,1
Den Haag	124	20	2,9	1,7	3,2	1,7
Rotterdam	20	40	6,7	13	3,7	2,5
Zeeland - West-Brabant	28	16	6,0	5,3	2,1	0,7
Oost-Brabant	65	10	8,9	5	7,7	43,5
Limburg	25	6	3,1	3	6,8	8,0
Totaal	519	229	4,5	4,2	3,7	1,5

N= 117 in 2016 en 54 in 2018

7 Is dit een schatting of een exact aantal? (2018)

	Aantal 2018	% 2018
Grove schatting	5	9
Nauwkeurige schatting	14	26
Exact aantal	35	65
Totaal	54	100

N = 54

- 8 Kunt u aangeven bij hoeveel personen tijdens deze laatste controle het vermoeden bestond dat zij zich schuldig maakten aan een overtreding van het verbod op het RIJDEN ONDER INVLOED VAN DRUGS (ex artikel 8 eerste lid WWV 1994). Als u het exacte aantal niet weet mag u ook schatten.

Politie eenheden	Aantal		Gemiddelde		Percentage	
	2016	2018	2016	2018	gemiddelde t.o.v. gecontroleerde voertuigen 2016	gemiddelde t.o.v. gecontroleerde personen 2018
	Noord-Nederland	6	24	0,3	4	0,4
Oost-Nederland	16	13	1,3	1,2	1,3	0,4
Midden-Nederland	5	4	0,2	0,7	0,03	0,2
Noord-Holland	3	3	0,3	1	0,1	0,3
Amsterdam	3	3	0,0	0,5	0,0	0,2
Den Haag	33	12	1,1	1	1,6	1,0
Rotterdam	1	4	0,0	1,3	0,0	0,2
Zeeland - West-Brabant	7	1	7,1	0,3	0,2	0,0
Oost-Brabant	5	20	1,6	10	13,1	87,0
Limburg	4	0	2,0	0	1,0	0,0
Totaal gemiddelden	83	88	1,0	1,6	1,8	0,6

N=90 2016 en N=54 2018

- 9 Is dit een schatting of een exact aantal? (2018)

	Aantal 2018	% 2018
Grove schatting	3	6
Nauwkeurige schatting	11	20
Exact aantal	40	74
Totaal	54	100

N = 54

- 10 Kunt u aangeven waarop dit vermoeden gebaseerd was? Meerdere antwoorden mogelijk 2018

Politie eenheden	Op basis van speekseltest	Op basis van PMT	Op basis van zichtbaar druggerelateerde goederen			
			Anders	Geen indicatie	Gedrag	
Noord-Nederland	4	0	1	2	13	0
Oost-Nederland	6	2	1	5		0
Midden-Nederland	4	1	1	1	1	0
Noord-Holland	3	0	0			0
Amsterdam	3	3	2	1		0
Den Haag	6	3	2	6	1	1
Rotterdam	1	1	1	1		1
Zeeland - West-Brabant	2	2				0
Oost-Brabant	1	2	1			0
Limburg	0	0	1	2		0
Totaal	30	14	10	18	15	2

N=54

11 Kunt u aangeven bij hoeveel van deze personen speeksel werd afgestaan met een speekseltester? Als u het exacte aantal niet weet mag u ook schatten (2018)

Politie eenheden	Aantal speekseltesten	Aantal vermoedens 2018
Noord-Nederland	34	24
Oost-Nederland	16	13
Midden-Nederland	12	4
Noord-Holland	7	3
Amsterdam	25	3
Den Haag	21	12
Rotterdam	1	4
Zeeland - West-Brabant	2	1
Oost-Brabant	15	20
Limburg	0	0
Totaal gemiddelden	133	88

N=54

12 Is dit een schatting of een exact aantal? (2018)

	Aantal 2018	% 2018
Grove schatting	3	6
Nauwkeurige schatting	11	20
Exact aantal	40	74
Totaal	54	100

N= 54

13 Kunt u aangeven hoe vaak op basis van een speekseltester een vermoeden voor rijden onder invloed werd verkregen? Als u het exacte aantal niet weet mag u ook schatten (2018)

Politie eenheden	Aantal vermoeden ROI	Aantal vermoedens
Noord-Nederland	121	24
Oost-Nederland	13	13
Midden-Nederland	4	4
Noord-Holland	4	3
Amsterdam	4	3
Den Haag	8	12
Rotterdam	6	4
Zeeland - West-Brabant	2	1
Oost-Brabant	15	20
Limburg	0	0
Totaal gemiddelden	177	88

N = 54

14 Is dit een schatting of een exact aantal? (2018)

	Aantal 2018	% 2018
Grove schatting	4	7
Nauwkeurige schatting	7	13
Exact aantal	43	80
Totaal	54	100

N=54

15 Kunt u aangeven hoeveel personen weigerden speeksel af te staan? Als u het exacte aantal niet weet mag u ook schatten (2018)

Politie eenheden	Aantal ingevuld	Aantal vermoedens
Noord-Nederland	2	24
Oost-Nederland	0	13
Midden-Nederland	0	4
Noord-Holland	1	3
Amsterdam	0	3
Den Haag	0	12
Rotterdam	1	4
Zeeland - West-Brabant	2	1
Oost-Brabant	0	20
Limburg	0	0
Totaal gemiddelden	6	88

N = 54

16 Is dit een schatting of een exact aantal? (2018)

	Aantal 2018	% 2018
Grove schatting	2	4
Nauwkeurige schatting	4	7
Exact aantal	48	89
Totaal	54	100

N=54

17 Kunt u aangeven bij hoeveel van deze personen een PMT werd afgenomen? Als u het exacte aantal niet weet mag u ook schatten (2018)

Politie eenheden	Aantal ingevuld	Percentage
Noord-Nederland	14	45%
Oost-Nederland	1	3%
Midden-Nederland	0	0%
Noord-Holland	0	0%
Amsterdam	0	0%
Den Haag	4	13%
Rotterdam	0	0%
Zeeland - West-Brabant	1	3%
Oost-Brabant	5	16%
Limburg	6	19%
Totaal gemiddelden	31	100%

N=54

18 Is dit een schatting of een exact aantal? (2018)

	Aantal 2018	% 2018
Grove schatting	3	6
Nauwkeurige schatting	7	13
Exact aantal	44	81
Totaal	54	100

N=54

19 Waarom is er gebruik gemaakt van PMT? PMT is 31 keer afgenomen (2018)

	Aantal	Aantal /31
Omdat de speekseltester een negatief resultaat gaf en er wel een vermoeden was van drugsgebruik	1	3
Omdat de verdachte de speekseltest weigerde en er wel een vermoeden was van drugsgebruik	1	3
Omdat de speekseltest mislukte en er wel een vermoeden was van drugsgebruik	1	3
Anders	52	91
Totaal	54	100

N=54

20 Kunt u aangeven hoe vaak op basis van een PMT een vermoeden van rijden onder invloed werd vastgesteld? Als u het exacte aantal niet weet mag u ook schatten (2018)

Politie eenheden	Aantal ingevuld	Percentage
Noord-Nederland	10	55%
Oost-Nederland	0	0%
Midden-Nederland	0	0%
Noord-Holland	0	0%
Amsterdam	2	11%
Den Haag	0	0%
Rotterdam	0	0%
Zeeland - West-Brabant	1	6%
Oost-Brabant	5	28%
Limburg	0	0%
Totaal gemiddelden	18	100%

N=54

21 Is dit een schatting of een exact aantal? (2018)

	Aantal 2018	% 2018
Grove schatting	4	7
Nauwkeurige schatting	3	6
Exact aantal	47	87
Totaal	54	100

N=54

22 Kunt u aangeven van hoeveel personen tijdens deze laatste controle vanwege een verdenking van een overtreding van het verbod op het rijden onder invloed van drugs bloed is afgenomen? (2018)

Politie eenheden	Aantal	Geen
Noord-Nederland	25	2
Oost-Nederland	11	5
Midden-Nederland	4	3
Noord-Holland	3	1
Amsterdam	2	4
Den Haag	9	6
Rotterdam	3	1
Zeeland - West-Brabant	0	3
Oost-Brabant	20	1
Limburg	0	2
Gemiddelden	7,7	28

N = 54

23 Is dit een schatting of een exact aantal? (2018)

	Aantal 2018	% 2018
Grove schatting	2	8
Nauwkeurige schatting	2	8
Exact aantal	22	85
Totaal	26	100

N=26

24 (2018) Kunt u aangeven hoe vaak het lukt bloed af te nemen binnen 90 minuten termijn? Dat wil zeggen binnen 90 minuten nadat de verdachte is gevorderd zijn medewerking te verlenen aan de speekseltest of de PMT? Of indien die vordering niet is gedaan, binnen 90 minuten na het eerste contact tussen opsporingsambtenaar en de verdachte dat aanleiding was om de verdachte te vragen zijn medewerking te verlenen aan het bloedonderzoek.

	(Bijna) altijd (100-75% van de gevallen)	Vaak (75-50% van de gevallen)	Weinig (50-25 % van de gevallen)	(Bijna) nooit (25-0% van de gevallen)	Weet niet/geen mening	Totaal
Noord-Nederland	3	1	0	0	0	4
Oost-Nederland	5	0	1	0	0	6
Midden-Nederland	1	1	1	0	0	3
Noord-Holland	2	0	0	0	0	2
Amsterdam	1	0	0	1	0	2
Den Haag	5	0	0	0	1	6
Rotterdam	1	1	0	0	0	2
Oost-Brabant	1	0	0	0	0	1
Totaal	19	3	2	1	1	26
	73%	12%	8%	4%	4%	100%

N=26

25 (2018) Kunt u aangeven wat er gebeurt als de 90 minuten grens is overschreden? Meerdere antwoorden mogelijk.

	Er wordt bloed afgenomen en naar het lab gestuurd met opgave van reden>90 min	Er wordt bloed afgenomen en opgestuurd naar het laboratorium, zonder opgave van reden waarom de 90 minutengrens niet gehaald is	Er wordt geen bloed afgenomen. Verdachte krijgt een rijverbod	Weet niet/ geen mening	Anders
Noord-Nederland	3	1	0	0	0
Oost-Nederland	4	0	2	0	2
Midden-Nederland	2	0	2	0	0
Noord-Holland	2	0	0	0	0
Amsterdam	2	0	1	1	0
Den Haag	5	0	1	2	0
Rotterdam	1	0	0	1	0
Oost-Brabant	1	0	0	0	0
Totaal	19	1	6	3	2

N=26

26 (2018) Kunt u voor de laatste keer waarbij bloed is afgenomen aangeven hoe het bloed na afname is bewaard tot aan transport naar het NFI?

	In bloedblok, direct na afname bevroren	In bloedblok, direct na afname in koeling (circa 5 graden C)	In bloedblok ongekoeld	Weet niet/ geen mening	Anders
Noord-Nederland	0	1	3	0	0
Oost-Nederland	0	3	2	1	0
Midden-Nederland	1	2	0	0	0
Noord-Holland	0	2	0	0	0
Amsterdam	0	0	1	0	1
Den Haag	2	3	0	1	0
Rotterdam	1	0	1	0	0
Oost-Brabant	0	0	1	0	0
Totaal	4	11	8	2	1

N= 26

27 (2018) Kunt u aangeven hoe, na de laatste bloedafname het bloedmonster is getransporteerd naar het laboratorium?

	In bloedblok, bevroren, 3-4 dagen na afname	In bloedblok, gekoeld, 1-2 dagen na afname	In bloedblok niet gekoeld, binnen 1 dag na afname	In bloedblok niet gekoeld, 1 -2 dagen na afname	In bloedblok niet gekoeld, 3-4 dagen na afname	Weet niet/ geen zicht op	Anders
Noord-Nederland	0	0	0	4	0	0	0
Oost-Nederland	1	0	2	2	0	1	0
Midden-Nederland	1	0	0	1	1	0	0
Noord-Holland	0	0	1	1	0	0	0
Amsterdam	1	0	0	0	1	0	0
Den Haag	0	1	0	0	0	5	0
Rotterdam	0	0	0	0	0	2	0
Oost-Brabant	0	0	0	0	0	0	1
Totaal	3	1	3	8	2	8	1

N=26

28 (2018) Wat was voor de laatste bloedafname het resultaat van de analyses van de bloedmonsters door het laboratorium

Resultaten bloedtest	Percentage
Positief 1 drug	35%
Positief meerdere drugs	31%
Positief drug(s) en alcohol	8%
Positief alcohol	4%
Onbekend	4%
medicijnen	0%
negatief	0%
Nog niet bekend	22%

N = 26

29 (2018) Wat zijn de redenen om geen bloedmonster te versturen?

	Er is geen bloed afgenomen	Niet van toepassing, er is wel een bloedmonster opgestuurd	Anders, namelijk
Noord-Nederland	2	2	0
Oost-Nederland	0	5	1
Midden-Nederland	1	2	0
Noord-Holland	0	2	0
Amsterdam	0	2	0
Den Haag	0	4	2
Rotterdam	0	2	0
Oost-Brabant	0	1	0
Totaal	3	20	3

N=26

30 (2018) Waarom is uiteindelijk geen bloed afgenomen?

	Verdachte weigerde medewerking	Anders, namelijk
Noord-Nederland	1	5
Oost-Nederland	0	11
Midden-Nederland	1	5
Noord-Holland	0	3
Amsterdam	0	6
Den Haag	1	11
Rotterdam	1	2
Zeeland/West-Brabant	0	3
Oost-Brabant	0	2
Limburg	0	2
Totaal	20	3

N=54

31 (2018)Kunt u aangeven of er tijdens de laatste ROI controle door uw team gericht gecontroleerd is op het gebruik van de drugs?

	Ja, er werd gericht gecontroleerd op het gebruik van drugs	Nee, er werd niet gericht gecontroleerd op het gebruik van drugs	Anders, namelijk
Noord-Nederland	4	7	3
Oost-Nederland	12	12	4
Midden-Nederland	5	6	3
Noord-Holland	5	6	1
Amsterdam	1	11	4
Den Haag	14	18	4
Rotterdam	4	7	3
Zeeland/West-Brabant	2	13	1
Oost-Brabant	0	3	2
Limburg	4	9	5
Totaal	51	92	30

N= 173

32 (2018) Naar aanleiding van welke signalen voerde u gerichte controle uit op het gebruik van drugs (meerdere antwoorden mogelijk)

	Op basis van uiterlijke kenmerken van de bestuurder zoals kleding of haardracht	Op basis van gedragskenmerken zoals manier van spreken of verwijde pupillen	Op basis van type auto	Op basis van geslacht	Op basis van leeftijd	Op basis van samenstelling gezelschap in de auto	Op basis van gedragingen in het verkeer	Op basis van de aanwezigheid van drugs-gerelateerde goederen	Op basis van PMT-kenmerken	Op basis van de uitslagen van de speekseltest	Anders
Noord-Nederland	5	9	1	0	0	4	10	9	6	5	4
Oost-Nederland	9	23	4	0	3	5	14	17	13	11	4
Midden-Nederland	3	14	0	0	0	4	8	10	7	8	2
Noord-Holland	2	11	2	1	1	2	7	8	8	3	1
Amsterdam	1	9	0	0	0	0	3	6	3	3	6
Den Haag	4	23	1	0	0	3	20	20	12	17	9
Rotterdam	1	10	0	0	0	3	7	10	6	6	3
Zeeland/West-Brabant	1	12	0	0	0	3	10	10	5	2	2
Oost-Brabant	1	5	1	0	2	2	3	5	4	3	1
Limburg	3	12	1	0	0	2	8	11	9	7	4
Totaal	30	128	10	1	6	28	90	106	73	65	36

N=218

33 (2018) Hoeveel alcohol- en drugscontroles op basis van afwijkend rijgedrag vonden binnen uw team plaats in de afgelopen 3 maanden? Als u het exacte aantal niet weet mag u ook schatten.

	Het aantal is	Ik ben uit hoofde van mijn functie niet betrokken bij dergelijke controles	Totaal
Noord-Nederland	12	2	14
Oost-Nederland	24	4	28
Midden-Nederland	12	2	14
Noord-Holland	10	2	12
Amsterdam	16	0	16
Den Haag	30	6	36
Rotterdam	10	4	14
Zeeland/West-Brabant	12	4	16
Oost-Brabant	5	0	5
Limburg	18	0	18
Totaal	149	24	173

N = 173

34 (2018) Is dit een schatting of een exact aantal? (2018)

	Aantal 2018	% 2018
Grove schatting	108	73
Nauwkeurige schatting	23	15
Exact aantal	18	12
Totaal	54	100

N=149

35 (2018) Kunt u aangeven wanneer de laatste controle naar aanleiding van afwijkend rijgedrag op alcohol- en drugs plaatsvond waaraan u zelf meedeed?

	Ja, datum	Ik was niet betrokken bij dergelijke controles in de afgelopen 3 maanden	Totaal
Noord-Nederland	6	6	12
Oost-Nederland	10	14	24
Midden-Nederland	8	4	12
Noord-Holland	3	7	10
Amsterdam	10	6	16
Den Haag	15	15	30
Rotterdam	5	5	10
Zeeland/West-Brabant	3	9	12
Oost-Brabant	4	1	5
Limburg	6	12	18
Totaal	70	79	149

N = 149

36 (2018) Kunt u aangeven of bij het laatste verkeersongeluk met lichamelijk letsel en/ of dodelijke afloop waar u bij de afhandeling betrokken was, u vermoedde dat de bestuurder (een combinatie) van drugs gebruikt had? (vermoeden is genoeg)

	Ja, er was sprake van een vermoeden	Nee, er was geen sprake van een vermoeden	Niet van toepassing: ik was recent niet betrokken bij de afhandeling van verkeersongelukken	Totaal
Noord-Nederland	5	3	6	14
Oost-Nederland	5	14	9	28
Midden-Nederland	3	7	4	14
Noord-Holland	6	3	3	12
Amsterdam	4	8	4	16
Den Haag	8	17	11	36
Rotterdam	3	7	4	14
Zeeland/West-Brabant	3	7	6	16
Oost-Brabant	1	4	0	5
Limburg	5	7	6	18
Totaal	43	77	53	173

N=173

37 (2018) Hoe vaak heeft u de afgelopen 3 maanden een proces verbaal uitgeschreven voor de verdenking van rijden onder invloed van drugs?

	0 keer	Aantal	Totaal
Noord-Nederland	4	45	49
Oost-Nederland	18	21	39
Midden-Nederland	3	45	48
Noord-Holland	6	45	51
Amsterdam	11	12	23
Den Haag	11	30	41
Rotterdam	4	50	54
Zeeland/West-Brabant	10	17	27
Oost-Brabant	2	14	16
Limburg	11	20	31
Totaal	80	402	482

N=173

38 (2018) Is dit een schatting of een exact aantal? (2018)

	Aantal 2018	% 2018
Grove schatting	10	6
Nauwkeurige schatting	54	31
Exact aantal	109	63
Totaal	173	100

N=173

39 (2018) Onder welke maatschappelijke klasse registreert u doorgaans verdenking van rijden onder invloed van drugs in BVH? Meerder antwoorden mogelijk.

	D20	D21	N.v.t.	Anders, namelijk
Noord-Nederland	7	2	2	4
Oost-Nederland	15	11	4	1
Midden-Nederland	10	4	0	1
Noord-Holland	6	4	3	0
Amsterdam	11	3	5	0
Den Haag	21	11	3	6
Rotterdam	7	5	3	1
Zeeland/West-Brabant	5	6	5	1
Oost-Brabant	2	1	2	0
Limburg	9	10	4	1
Totaal	93	57	31	15

N=93

40 (2018) Hoe vaak registreert u een verdenking van rijden onder invloed van drugs in BVH middels een proces verbaal?

	(Bijna) altijd (100-75% van de gevallen)	Vaak (75-50% van de gevallen)	Weinig (50-25 % van de gevallen)	(Bijna) nooit (25-0% van de gevallen)	Weet niet/ geen mening	
Noord-Nederland	4	2	0	6	2	14
Oost-Nederland	14	4	0	4	6	28
Midden-Nederland	8	3	2	0	1	14
Noord-Holland	3	2	0	4	3	12
Amsterdam	12	0	0	3	1	16
Den Haag	21	3	1	8	3	36
Rotterdam	10	0	0	3	1	14
Zeeland - West-Brabant	9	0	2	4	1	16
Oost-Brabant	2	1	0	0	2	5
Limburg	12	1	0	3	2	18
	95	16	5	35	22	173

N=173

41 (2018) Kunt u met een rapportcijfer (tussen 1 en 10) aangeven hoe goed de politie op dit moment met de huidige middelen en bevoegdheden in staat is vast te stellen of een bestuurder zich schuldig maakt aan een overtreding van het verbod op het rijden onder invloed van drugs (ex artikel 8 vijfde lid WWV 1994).

	Gemiddeld cijfer 2016	Gemiddeld cijfer 2018
Noord-Nederland	3,3	7,6
Oost-Nederland	3,1	7,2
Midden-Nederland	3,0	7,3
Noord-Holland	2,8	7,2
Amsterdam	3,7	6,1
Den Haag	3,7	7,3
Rotterdam	3,2	8,1
Zeeland/West-Brabant	3,2	7,2
Oost-Brabant	3,2	7,5
Limburg	1,7	6,2
Totaal gemiddeld	3,3	7,2

N=218

42 (2018) alles overziend in hoeverre denkt u dat met de implementatie van de wetwijziging de opsporing en vervolging van het gebruik van drugs in het verkeer is verbeterd ten opzichte van daarvoor?

	Erg verbeterd	Enigszins verbeterd	Niets veranderd	Zeer verslechterd	Totaal
Noord-Nederland	15	7	0	0	22
	68,2%	31,8%	0,0%	0,0%	100,0%
Oost-Nederland	25	8	0	1	34
	73,5%	23,5%	0,0%	2,9%	100,0%
Midden-Nederland	13	4	0	0	17
	76,5%	23,5%	0,0%	0,0%	100,0%
Noord-Holland	12	3	0	1	16
	75,0%	18,8%	0,0%	6,3%	100,0%
Amsterdam	6	10	0	0	16
	37,5%	62,5%	0,0%	0,0%	100,0%
Den Haag	35	14	0	1	50
	70,0%	28,0%	0,0%	2,0%	100,0%
Rotterdam	11	6	0	0	17
	64,7%	35,3%	0,0%	0,0%	100,0%
Zeeland - West-Brabant	10	9	1	1	21
	47,6%	42,9%	4,8%	4,8%	100,0%
Oost-Brabant	4	2	0	0	6
	66,7%	33,3%	0,0%	0,0%	100,0%
Limburg	11	8	0	0	19
	57,9%	42,1%	0,0%	0,0%	100,0%
Totaal	142	71	1	4	218
	65,1%	32,6%	,5%	1,8%	100,0%

N=218

43 (2018) Zijn bij u op bureau voorzieningen getroffen om bloed te bewaren?

	Ja, er is een koelkast beschikbaar	Ja, er is een vrieskist/vak beschikbaar	Nee	Anders, namelijk	Totaal
Noord-Nederland	6	10	3	3	22
Oost-Nederland	14	7	7	6	34
Midden-Nederland	8	4	5	0	17
Noord-Holland	10	3	3	0	16
Amsterdam	8	4	4	0	16
Den Haag	14	29	5	2	50
Rotterdam	3	14	0	0	17
Zeeland - West-Brabant	8	8	2	3	21
Oost-Brabant	1	1	2	2	6
Limburg	8	9	1	1	19
Totaal	80	89	32	17	218

N=218

44 (2018) In welke politie-eenheid bent u werkzaam?

	Aantal
Noord-Nederland	22
Oost-Nederland	34
Midden-Nederland	17
Noord-Holland	16
Amsterdam	16
Den Haag	50
Rotterdam	17
Zeeland - West-Brabant	21
Oost-Brabant	6
Limburg	19
Totaal	218

N=218

45 (2018) Heeft u ook in 2016 de enquête ingevuld?

	Ja	Nee	Totaal
Noord-Nederland	5	17	22
Oost-Nederland	5	29	34
Midden-Nederland	1	16	17
Noord-Holland	6	10	16
Amsterdam	1	15	16
Den Haag	12	38	50
Rotterdam	3	14	17
Zeeland - West-Brabant	1	20	21
Oost-Brabant	0	6	6
Limburg	6	13	19
Totaal	40	178	218

N=218

46 (2018) Bent zelf ook trainer DIV/WMG?

	Ja	Nee	Totaal
Noord-Nederland	15	7	22
Oost-Nederland	21	13	34
Midden-Nederland	14	3	17
Noord-Holland	10	6	16
Amsterdam	15	1	16
Den Haag	27	23	50
Rotterdam	16	1	17
Zeeland - West-Brabant	14	7	21
Oost-Brabant	6	0	6
Limburg	12	7	19
Totaal	150	68	218

N=218

Bijlage 3 Stabiliteiten van drugs in bloed – Touw et al. (2017) UMCG

Auteurs:

Prof. Dr. D.J. Touw, R. Douma BSc, L. Junier BSc, Dr. R.A. Koster

Universitair Medisch Centrum Groningen, Laboratorium Klinische Farmacie en Farmacologie

Beschrijving analysemethode

Op het laboratorium van de Klinische Farmacie en Farmacologie van het Universitair Medisch Centrum Groningen (Lab KFF UMCG) is een analyse methode aanwezig voor de analyse van drugs of abuse in volbloed (Natriumheparine, Natriumfluoride bloed).⁵⁸

Door middel van de validatie zijn de volgende stabiliteiten vastgesteld van de analieten (drugs) in bloed bij 22°C op twee concentratie niveaus (lage en hoge concentratie). In de tabel is de laagst mogelijke waarde weergegeven. Doorgaans is de stabiliteit bij hoge concentratie gelijk aan de stabiliteit bij lage concentratie.

De volgende parameters zijn onderdeel geweest van de kwantitatieve validatie: lineariteit, juistheid, precisie, verdunning, selectiviteit, specificiteit, stabiliteit van de analieten (drugs) na monstervoorbewerking, het effect van bevriezen en ontdooien van het bloedmonster op de analieten (drugs) en de stabiliteit van de analieten (drugs) in bloed bij 22°C.

Stabiliteit wil zeggen dat de concentratie drug in een buis met volbloed bewaard bij kamertemperatuur niet meer dan 15% is afgenomen ten opzichte van het startpunt. De analysemethode meet alle drugs onafhankelijk van elkaar. Voor wat betreft opslag en transport eisen bij meervoudig drugsgebruik kan daarom worden uitgegaan van de minst stabiele drug.

Er zijn drie afbraakproducten onder de analieten: amfetamine (van methamfetamine), benzoylecgonine (van cocaïne) en THC-COOH (van THC). Bij het stabiliteitsonderzoek zijn de moedercomponent en de metaboliet (afbraakproduct) apart van elkaar getest zodat ze elkaar niet kunnen beïnvloeden en de conclusies voor wat betreft stabiliteit eenduidig zijn. Merk op dat dit bij mensen anders is. Een persoon neemt cocaïne in en dat zet in het lichaam om naar benzoylecgonine. Dat is een natuurlijk proces in het lichaam en is niet te voorkomen.

Verder is aangenomen dat een hogere temperatuur leidt tot grotere instabiliteit en een lagere temperatuur tot minder instabiliteit, en een stof in bevroren bloed op droogijs stabiel is.

⁵⁸ Er zijn verschillende analysemethoden mogelijk. De hier gehanteerde methode wordt uitgevoerd met volbloed waarbij afnamebuizen zijn gebruikt die ter stabilisatie natriumfluoride bevatten.

Uitkomsten stabiliteit

Analiet	Aantal dagen stabiliteit getest en aangetoond voor beide concentratieniveaus
Morfine	7
Cocaïne	1
Benzoyllecgonine (afbraakproduct van cocaïne)	4
Amfetamine	7
Methamfetamine	7
MDMA	7
MDEA	7
MDA	7
THC	1*
THC-COOH	7

* * THC is t/m 7 dagen stabiel bij de geteste hoge concentratie, bij de geteste lage concentratie blijkt THC na de tweede dag met meer dan 15% af genomen te zijn en is dus maar 1 dag stabiel.

Conclusie:

De juiste vereisten voor de opslag en transport van afgenomen bloedbuizen dient te worden gebaseerd op de meest instabiele drug. Cocaïne als meetbare stof is in dat geval het meest instabiel met maximaal 1 dag bij kamertemperatuur. Dit betekent dat bloedbuizen na afname bevroren bewaard en verstuurd dienen te worden om de betrouwbaarheid van het afgenomen bloedmonster te kunnen garanderen.

Overig

Vooruitlopend op de validatie met de speekseltester wordt gewezen op het feit dat de speekseltester specifiek is voor drugsgroepen. De uitslag kan wijzen op cocaïnegebruik. Interessant zou zijn om te kijken of de gevallen waar de speekseltester positief uitwijst en de bloedanalyse negatief, juist de gevallen zijn waar met een speekseltester cocaïne wordt aangetoond. Immers dan kan worden verondersteld dat de opslag- en transportcondities de oorzaak zijn van het niet overeenkomen van de uitslagen. Cocaïne heeft immers de kortste stabiliteitsduur.

Verder wordt door de auteur opgemerkt dat het NFI die de bloedanalyses ten behoeve van de wegeverkeerswet op rijden onder invloed van drugs in het verkeer uitvoert, op enkele punten een andere methode hanteert dan de in dit document beschreven analysemethode. Nagegaan moet worden of en zo ja welke invloed dit heeft op de vertaalslag van de uitkomsten in dit artikel op transport en opslagcondities. Zo telt het NFI in haar rapportages alle amfetamines bij elkaar op in plaats van dat ze afzonderlijk worden beschouwd. Ook gaat het NFI alleen uit van de aanwezigheid van de moedercomponent in het bloed omdat dat garandeert dat de persoon op dat moment onder invloed is. Daarom worden de afbraakproducten door het NFI alleen gebruikt ter confirmatie. De afbraakproducten kunnen namelijk meerdere dagen na gebruik nog aanwezig zijn in het bloed, maar dan is die persoon niet meer onder invloed.

Technische informatie analysemethode

Het Lab KFF UMCG is ISO15189 geaccrediteerd⁵⁹ en de validatie heeft plaats gevonden op basis van de geldende internationale richtlijnen⁶⁰ en het document Eisen aan laboratoria en methoden voor

wegenverkeerswet (13 november 2014) verstrekt door het Nederlands Forensisch Instituut (NFI). De analysemethode is gestandaardiseerd en gevalideerd onder andere in het kader van de aangepaste Wegenverkeerswet (artikel 8) sinds 1 juli 2017 en de daarbij behorende mogelijke contra-expertise analyses die het Lab KFF UMCG zou kunnen uitvoeren.

De analysemethode maakt gebruik van High Performance Liquid Chromatography gekoppeld aan een triple quadrupole massa spectrometer (LC-MS/MS). Voor elke analiet (drug) wordt een isotoop gelabelde interne standaard gebruikt.⁶¹

⁵⁹ Hiermee voldoet het laboratorium aan gangbare kwaliteitseisen voor medische laboratoria waarbinnen kwantitatief onderzoek wordt verricht.

⁶⁰ De analyse is uitgevoerd conform de eisen in de richtlijnen van de FDA en EMA. Beide richtlijnen zijn conform de eisen van het NFI en worden ook gebruikt bij het beschrijven van studies waarbij medicijnen worden vrijgegeven (referentie: Guidance for Industry, Bioanalytical Method Validation, Guideline on bioanalytical method validation, May 2001. En Guideline on bioanalytical method validation, European Medicines Agency, July 2011.).

⁶¹ Typisch voor de toegepaste LC-MS/MS techniek is dat met deze analyse een heel kleine hoeveelheid van de te onderzoeken stof kan worden gemeten. Dit sluit aan op de eis van het NFI waarbij 1 nanogram per milliliter wordt gebruikt.

DSP-groep BV
Van Diemenstraat 410
1013 CR Amsterdam
+31 (0)20 625 75 37

dsp@dsp-groep.nl
KvK 33176766
www.dsp-groep.nl

DSP-groep is een onafhankelijk bureau voor onderzoek, advies en management, gevestigd aan de IJ-oever in Amsterdam. Sinds de oprichting van het bureau in 1984 werken wij veelvuldig in opdracht van de overheid (ministeries, provincies en gemeenten), maar ook voor maatschappelijke organisaties op landelijk, regionaal of lokaal niveau. Het bureau bestaat uit 40 medewerkers en een groot aantal freelancers.

Dienstverlening

Onze inzet is vooral gericht op het ondersteunen van opdrachtgevers bij het aanpakken van complexe beleidsvraagstukken binnen de samenleving. We richten ons daarbij met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van zo'n vraagstuk. In dit kader kunnen we bijvoorbeeld een onderzoek doen, een registratie- of monitorsysteem ontwikkelen, een advies uitbrengen, een beleidsvisie voorbereiden, een plan toetsen of (tijdelijk) het management van een project of organisatie voeren.

Expertise

Onze focus richt zich met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van een vraagstuk. Wij hebben o.a. expertise op het gebied van transitie in het sociaal domein, kwetsbare groepen in de samenleving, openbare orde & veiligheid, wonen, jeugd, sport & cultuur.

Meer weten?

Neem vrijblijvend contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Bezoek onze website www.dsp-groep.nl voor onze projecten, publicaties en opdrachtgevers.